

USAs politikk overfor Venezuela under George W. Bush

Mot neokonservatisme?

Adela P. M. Amundsen

Masteroppgave ved Institutt for Statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

Mai 2009

Forord

Det er flere personer som har bidratt til at arbeidet med denne masteroppgaven har vært både interessant og inspirerende. Først og fremst vil jeg rette en stor takk til min veileder, Benedicte Bull (H08-V09). Dess lenger ut i prosessen jeg kom, desto flere gode tilbakemeldinger fikk jeg. Dette har hjulpet i konkretiseringen og løftet oppgaven deretter. Øivind Bratberg fortjener en takk for råd og avklaringer omkring forskningsmetodiske spørsmål. Jeg vil også rette en takk til Hilde Restad ved University of Virginia for sine nyttige tips omkring datainnsamling fra USAs kongress og Bush-administrasjonens politikk.

Takk til Anne Synnøve for korrekturlesning og konstruktive tilbakemeldinger av flere kapitler, og som sammen med Målfrid og gutta på lesesal 901 har gjort lunsj- og kaffepausene til en hyggelig avkobling gjennom studietiden.

Anders – din stålkontroll i faget har vært til uvurderlig hjelp i gjennomlesningen, og din tålmodighet med en tidvis stresset masterstudent har vært beundringsverdig. Takk.

Til slutt vil jeg rette en takk til øvrige venner og familie for å sørge for avveksling underveis i prosessen; spesielt til Marlisa for fysiske utfordringer i skiløypa, og til mamma for de mer ernæringsmessige spørsmål.

Ansvar for eventuelle feil og mangler som skulle forekomme ligger hos forfatteren alene.

Antall ord (inkludert alt): 38 975.

Innhold

FORORD	III
INNHold	V
KART OVER VENEZUELA.....	VII
FORKORTELSER	VIII
1. INNLEDNING	1
1.1 BUSH-ADMINISTRASJONENS POLITIKK OVERFOR VENEZUELA - EN SELVMOTSIGELSE?	1
1.2 PROBLEMSTILLING	3
1.3 OPPGAVENS GANG.....	4
2. ANVENDTE TEORIER PÅ USAS UTENRIKSPOLITIKK	7
2.1 DEN AMERIKANSKE REALISMEN: EN PRAGMATISK TILNÆRMING.....	8
2.1.1 <i>Hvordan definerer eksisterende litteratur realismen under George W. Bush?</i>	10
2.2 DEN LIBERALISTISKE TRADISJON: SAMARBEID OG DIPLOMATI	10
2.2.1 <i>Hva skjedde med liberalismen under George W. Bush?</i>	12
2.3 NEOKONSERVATISME I USAS UTENRIKSPOLITIKK: EKSPANSJONISME	13
2.3.1 <i>Neokonservatismen under Bush-administrasjonene</i>	15
2.4 WORLD-SYSTEM THEORY: ET UTENFRA-OG-INN SYN PÅ USAS UTENRIKSPOLITIKK	16
3. VIKTIGE OMRÅDER FOR FORHOLDET MELLOM USA OG VENEZUELA.....	19
3.1 TERRORISME I HEMISFÆREN: CHÁVEZ KOBLES TIL FARC	19
3.2 VENEZUELAS DEMOKRATIFORRINGELSE.....	22
3.3 "OIL LOOMS LARGE IN THE REALM OF U.S.-VENEZUELAN RELATIONS"	24
3.4 MULTIPOLARITET: LATINAMERIKANSK ENHET, OG UAVHENGIGHET FRA USA	27
3.5 MULTIPOLARITET: NYE ALLIANSER SOM MOTVEKT TIL USAS HEGEMONI I HEMISFÆREN.....	30

4.	FORSKNINGSDESIGN, METODE OG HYPOTESER.....	35
4.1	RELEVANS OG BEGRUNNELSE FOR VALG AV CASE OG DESIGN.....	35
4.2	METODE OG DATA: ANALYSE AV KONGRESSHØRINGER.....	36
4.2.1	<i>Kongressens rolle under George W. Bush</i>	<i>38</i>
4.3	VALIDITET OG RELIABILITET	41
4.4	DEDUKSJON AV HYPOTSE	42
5.	ANALYSE AV DET EMPIRISKE MATERIALET.....	47
5.1	TERRORISME I HEMISFÆREN OG CHÁVEZ' FORBINDELSE TIL FARC.....	47
5.1.1	<i>Empirisk gjennomgang.....</i>	<i>47</i>
5.1.2	<i>Teoretisk fortolkning: realisme og neokonservatisme i tet.....</i>	<i>58</i>
5.2	HUGO CHÁVEZ: EN UTFORDRING FOR DEMOKRATIET?.....	61
5.2.1	<i>Empirisk gjennomgang.....</i>	<i>61</i>
5.2.2	<i>Teoretisk fortolkning: overvekt av idealisme</i>	<i>72</i>
5.3	HUGO CHÁVEZ' OLJEPOLITIKK OG USAS REAKSJONER.....	75
5.3.1	<i>Empirisk gjennomgang.....</i>	<i>75</i>
5.3.2	<i>Teoretisk fortolkning: realismen i førersetet</i>	<i>89</i>
5.4	MULTIPOLARITET: LATINAMERIKANSK UAVHENGIGHET FRA USA OG NYE ALLIANSEER.....	92
5.4.1	<i>Empirisk gjennomgang.....</i>	<i>92</i>
5.4.2	<i>Teoretisk fortolkning: trusselen om multipolaritet i hemisfæren.....</i>	<i>105</i>
6.	EN USA-POLITIKK PREGET AV REALISME?	109
7.	AVSLUTNING.....	115
7.1	TIDEN FRAMOVER: USA OVERFOR VENEZUELA ETTER GEORGE W. BUSH.....	115
	KILDELISTE	119

Kart over Venezuela

Kilde: National Geographic Society 1998.

Forkortelser

ACI – *Andean Counterdrug Initiative*

ADI – *Andean Drug Initiative*

ALBA – *Alternativa Bolivariana para América Latina y El Caribe*

APEC – *Asia-Pacific Economic Cooperation*

AUC – *Autodefensas Unidas de Colombia*

CA – *Comunidad Andea*

CEPR – *Center for Economic and Policy Research*

CIA – *Central Intelligence Agency*

CSIS – *Center for Strategic and International Studies*

DEA – *Drug Enforcement Administration*

EIA – *Energy Information Administration*

ELN – *Ejército de Liberación Nacional*

FARC – *Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*

FDI – *Foreign Direct Investment*

FN – *de Forente Nasjoner*

FTAA – *Free Trade Area of the Americas*

IMF – *International Monetary Fund*

MERCOSUR – *Mercado Común del Sur*

NAFTA – *North American Free Trade Area*

NATO – *North Atlantic Treaty Organization*

NED – *National Endowment for Democracy*

NGO – *Non-Governmental Organisation*

NSS – *National Security Strategies*

OAS – *Organization of American States*

OPEC – *Organization of Petroleum Exporting Countries*

PdVSA – *Petroleo de Venezuela SA*

UNASUR – *Unión de Naciones Suramericanas*

USG – *United States Government*

WTO – *World Trade Organization*

1. Innledning

“What has been clear [...] is that what the United States wants in Latin America, it usually gets. It has made the rules, enforced the rules, and, when it chose, changed the rules.”

Guy Poitras (1990:2)

1.1 Bush-administrasjonens politikk overfor Venezuela - en selvmotsigelse?

Utsagnet ovenfor sier noe om maktforholdet mellom de to regionene; USAs politikk overfor Latin Amerika har historisk båret preg av vekselvis å fremme det liberale demokratiet og å drive en realpolitikk der sikkerhetsinteresser har forrang. Eksempelvis vektla president Jimmy Carter (1977-1981) å fremme demokrati og menneskerettigheter, mens hans etterfølger, Ronald Reagan, mente at dette ikke førte til annet enn ”å støte fra seg vennligsinnede militærdiktatorer” (Pastor, 1992:42,66 [min oversettelse]). Med slutten på den kalde krigen falt den kommunistiske trusselen bort, og de påfølgende årene bar USAs politikk overfor Latin Amerika preg av demokratibygging og et økt fokus på markedsliberalisme og frihandel (Castañeda 2006:28; LeoGrande 2007:356). Da George W. Bush ble valgt som USAs president høsten 2000, var det store forventninger om at Bushs utenrikspolitikk overfor hemisfæren skulle videreføre Bill Clintons forsøk på en kontinental frihandelsavtale (Kupchan og Trubowitz 2007:7). Selv bekreftet Bush (2001) forventningene da han ikke lenge etter innsettelsen uttalte: ”The best foreign policy starts at home – we’ve got to have good relations in the Hemisphere”.

Imidlertid har en vanlig konklusjon i studier av Bushs utenrikspolitikk vært at USA gikk i en neokonservativ retning, hvilket innebærer at landet vender seg bort fra multilaterale løsninger og mot en tro på militær maktbruk på idealistisk grunnlag (Fukuyama 2006a; Melby 2004). I forordet til USAs nasjonale sikkerhetsstrategi

(NSS) fra 2006 sier Bush at landets sikkerhetsstrategi hviler på to pilarer. For det første må USA fortsette å fremme frihet, effektive demokratier og fri og rettferdig handel. For det andre er det nødvendig at USA tar på seg rollen som leder av den demokratiske verden: "[...] history has shown that only when we do our part will others do theirs. America must continue to lead." (Bush 2006). Amerikansk idealisme og hangen til å handle unilateralt er tydelige karakteristikk på USAs neokonservative tilnærming under Bush.

Eksisterende litteratur er stort sett samstemte når det gjelder USAs utenrikspolitikk overfor Latin Amerika. Peter Hakim (2006: 39) hevder at USAs utenrikspolitikk overfor Latin Amerika etter årtusenskiftet, og spesielt etter 11.september, bare "driver av gårde uten spesiell retning" [min overs.]. Ifølge Svein Melby (2006:13) er det tydelig at gravitasjonspunktet for amerikansk politikk de siste årene blir stadig mer skjøvet mot Asia. Andre hevder dessuten at USAs utenrikspolitikk i årene etter 11.september har hatt et langt større fokus på terrortrusselen fremfor demokratibygging, hvilket var den tradisjonelle tilnærmingen på 1990-tallet (Mainwaring og Pérez-Liñán 2005:51). Dette var ikke minst tydelig i USAs politikk overfor land i Midtøsten som ble antatt å ha forbindelser til terrorgrupper.

Det er imidlertid særlig ett land i Latin Amerika hvor en også kunne forventet at USAs neokonservative utenrikspolitikk kom til syne. Venezuela har siden begynnelsen av det nye årtusenet vært på Freedom House (2004; 2006) sin liste over land som er i faresonen hva gjelder demokratisk stagnering. I tillegg har Chávez knyttet tettere bånd til strategiske motparter til USA som Iran, Russland og Kina. Hugo Chávez har også vist en manglende vilje til å distansere seg fra FARC-geriljaen i Colombia (*Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia*), som blir stemplet som terroristgruppe av USA. Chávez kjemper også for en latinamerikansk enhet og løsrivelse fra USAs innflytelse og makt i regionen, og med oljepenger fra Venezuela har forskjellige regionale avtaler i Latin Amerika blitt styrket de siste årene. Endelig har Chávez flere ganger truet med å stanse salget av olje til USA, noe som åpenbart

truer USAs energisikkerhet. Tross disse faktorene har USA i liten grad handlet på en neokonservativ måte overfor Venezuela.

1.2 Problemstilling

Innledningen stadfester tre momenter. For det første er eksisterende litteratur samstemt i at USA under George W. Bush gikk i en neokonservativ retning ved at administrasjonen utviste større tro på unilateralisme og at militærmakt kunne benyttes på ideologisk grunnlag. For det andre ble Latin Amerika viet liten oppmerksomhet da fokuset for administrasjonens utenrikspolitikk beveget seg mot Asia og Midtøsten. For det tredje har forholdet mellom USA og Venezuela forverret seg på flere ulike områder. USA har kritisert Chávez for å true demokratiets stilling gjennom sine konstitusjonelle endringer som styrker makten til utøvende gren, for å begrense muligheter for FDI (*Foreign Direct Investment*) i oljeselskapet PdVSAs (*Petroleo de Venezuela SA*), samt doble selskapets obligatoriske skatter til den venezuelanske staten (McKenna 2009:127). Chávez har også knyttet nye allianser med strategiske motparter av USA og blitt anklaget for å støtte den colombianske opprørsgeriljaen FARC (Cole 2007:498; Nielsen 2009:96-97). Sist men ikke minst har Chávez truet med å kutte i Venezuelas oljeforsyninger til USA.

Bush-administrasjonen har på sin side blitt kritisert for indirekte å ha støttet det mislykkede kuppforsøket mot Chávez i 2002 gjennom å støtte opponenter av Chávez økonomisk (Cole 2007:494, 496). Det hvite hus gikk også ut kort tid etter at Chávez' etterfølger var blitt utropt og anerkjente denne offentlig, en anerkjennelse de måtte trekke tilbake da det viste seg at Chávez aldri hadde forlatt presidentembetet frivillig men snarere var blitt utsatt for et regjeringsskupp (Cole 2007:498-499; McKenna 2009:128; Nielsen 2009:95). USAs rolle i det mislykkede kuppforsøket synes å være eneste tilfelle hvor Bush-administrasjonen kan sies å ha handlet neokonservativt. Sett i lys av Chávez' politikk etter han ble gjeninnsatt i 2002, skulle en forventet at en neokonservativ administrasjon i USA ville ført en mer aktiv politikk overfor Hugo Chávez. Dersom en neokonservativ strømning ikke var den dominerende i USAs

politikk overfor Venezuela, hvilke andre utenrikspolitiske retninger gjør seg gjeldende? Problemstillingen for oppgaven er dermed:

Hvordan kan vi forstå USAs politikk overfor Venezuela under George W. Bush?

Datagrunnlaget som benyttes er kongresshøringer fra perioden hvor George W. Bush satt som president, det vil si høringer fra den 107ende til den 110ende kongressen. Gjennom en diskursanalyse av høringene vil det fortolkes hvordan Bush-administrasjonen stilte seg til fire ulike faktorer: terrorisme, demokratiforringelse, oljepolitikk og multipolaritet. Oppgaven søker å si noe om hva slags verdensforståelse som ligger til grunn for USAs politikk overfor Venezuela. De tre strømningene i amerikansk utenrikspolitikk – realisme, liberalisme og neokonservatisme – vil brukes som analytiske redskap for å kategorisere utsagn i kongresshøringene. Oppgaven legger således delvis et konstruktivistisk perspektiv til grunn som antar at diskursen som omgir et fenomen i seg selv er av betydning for reelle handlingsforløp. Dette vil bli begrunnet nærmere i kapittel 4.

1.3 Oppgavens gang

Kapittel to redegjør først for de tre teoriene som har vært fremtredende i studiet av amerikansk utenrikspolitikk i tiden etter slutten på den kalde krigen, nemlig liberalisme, realisme og neokonservatisme. Deretter følger en kort presentasjon av den marxistiske teorien ”world-system theory”, da USAs rolle som hegemoni på det amerikanske kontinentet har blitt betegnet som imperialistisk og utnyttende av flere stater i regionen. Det vil og redegjøres for hva eksisterende litteratur sier om teoriernes stilling under Bush-perioden. Videre vil det trekkes linjer opp mot konkrete eksempler av USAs politikk overfor Latin Amerika for å legge til rette for å operasjonalisere teoriene. Kapittel tre er et bakgrunnskapittel som vil klargjøre hvilke områder som har vært særs viktige for forholdet mellom Venezuela og USA. Denne gjennomgangen er grunnlaget for utvelgelsen av fire faktorer til analysen; terrorisme i

hemisfæren, demokratiforringelse i Venezuela, Chávez' oljepolitikk og multipolaritet i hemisfæren (latinamerikansk enhet og bilaterale allianser med strategiske motparter). Kapittel fire drøfter forskningsdesign, valg av data og kildekritikk, samt utledningen av en overordnet hypotese. Kapittel fem analyserer de empiriske funnene i kongresshøringene. Dette vil for analytiske formål begrenses til de fire faktorene basert på redegjørelsen i kapittel tre. Kapittel seks knytter funnene fra kapittel fem opp mot hypotesen og teorien, hvilket munner ut i et endelig svar på problemstillingen. Til sist vil konklusjonene oppsummeres i kapittel syv.

2. Anvendte teorier på USAs utenrikspolitikk

Det er vanlig å beskrive de ulike strømningene i amerikansk utenrikspolitikk i lys av fire teorier. I følge Svein Melby (2004) har kun tre av disse vært aktuelle etter andre verdenskrig, hvilket er *realisme*, *institusjonalisme* og *ekspansjonisme*. Eksisterende litteratur bruker noe ulike betegnelser på disse, og denne oppgaven vil konsekvent bruke betegnelse realisme, liberalisme og neokonservatisme. Den fjerde strømmingen, *isolasjonisme*, har i liten grad påvirket utformingen av USAs utenrikspolitikk etter andre verdenskrig, da det å trekke seg tilbake fra en stadig mer globalisert verden er vanskelig. Under hele den kalde krigen lå USAs utenrikspolitikk i skjæringspunktet mellom realisme og liberalisme, men da Sovjetunionen falt kom den grunnleggende uenigheten mellom de to strømningene enda tydeligere fram (Melby 2004:54-55). I en studie der en søker å forstå Bush-administrasjonens politikk overfor Venezuela, er disse konkurrerende strømningene i USAs utenrikspolitikk særs viktige. All den tid neokonservatismen ikke fikk gjennomslag i politikken overfor Venezuela, vil det nødvendigvis måtte være en av de andre to strømningene som gjorde seg gjeldende.

I følge Martin Hollis og Steve Smith (1990:1) er det to grunnleggende måter å studere internasjonal politikk på. Den ene måten er å se på en hendelse ”utenfra”, og her søke etter årsakssammenhenger. En hendelse – som for eksempel at USA ga økonomisk støtte til opposisjonen i Venezuela – blir således forsøkt *forklart* gjennom teoriene. Den andre måten søker å gripe situasjonen ”innenfra”, og her er hensikten å oppnå en forståelse for situasjonen, og ikke nødvendigvis peke på noen årsakssammenhenger. Teoriene brukes dermed kun for å *fortolke* situasjonen, ikke som forklaring. Den fortolkende tilnærmingen er svært vanlig i studier av internasjonal politikk, og for denne studiens vedkommende vil realisme, liberalisme og neokonservatisme brukes for å fortolke diskursen under kongresshøringene. Dette gjøres for å oppnå en forståelse av USAs politikk overfor Venezuela under George W. Bush og hvorfor den ikke dreide i en neokonservativ retning.

2.1 Den amerikanske realismen: en pragmatisk tilnærming

Realistisk teori blir ofte benyttet på to måter. *Neorealisme* er kjent som Kenneth Waltz' strukturelle realisme, hvor en søker å *forklare* staters handlinger – altså har denne et mer kausalt fokus. Waltz antar at det er på grunn av den anarkiske naturen av det internasjonale systemet, det vil si mangelen på en autoritet over statene i systemet, at stater drives av sikkerhetsvurderinger. Neorealismen hevder at maktkampen mellom stater er resultatet av selve *systemet*, og ikke nødvendigvis *menneskets* natur – hvilket er mer kjennetegnet av klassisk realisme. Den klassiske realismen er annerledes fra neorealismen i at en her søker å forstå en situasjon gjennom induksjon, eller *innenfra* gjennom aktørenes uttalelser og handlinger (Genest 1996:48; Lamy 2001:185). Som nevnt ovenfor vil denne studien benytte teoriene på sistnevnte måte, altså ved å fortolke diskursen til sentrale aktører i Bush-administrasjonen. Den amerikanske realismen benyttes derfor som et analytisk redskap for å kategorisere utsagnene fra kongresshøringene og oppnå en forståelse for USAs Venezuela-politikk.

I USA er realisme en utenrikspolitisk strømning hvor hovedkjennetegnet er pragmatisme; hvordan en aktør velger å handle, bestemmes av den enkelte situasjon en står overfor. Organisasjoner som NATO og FN er i utgangspunktet positive redskaper for utenrikspolitikken, men hvis de internasjonale institusjonene blir en tvangstrøye på amerikansk politikk så vil realister vurdere hvorvidt de skal bryte med slike retningslinjer. Bruken av militærmakt burde også begrenses til kun å ivareta vitale amerikanske interesser (Melby 2004:49; Fukuyama 2004:59). Dette stemmer overens med klassisk realisme; den nasjonale sikkerheten vektlegges fordi politikkenes hovedmål er å sikre statens overlevelse. Menneskets natur styres av usikkerhet, og konflikt drives av ønsket om dominans over andre, fremfor ideologiske forskjeller (Genest 1996:47).

Altså vil realister i USA gjøre det som er praktisk nyttig i den enkelte situasjon. Dette har vært noe av kritikken mot OAS (*Organization of American States*), som John F.

Kennedy i sin tid var pådriver for. Organisasjonen skulle være en kontinental institusjon som skulle fremme samarbeid og bedre forholdet mellom USA og landene i Latin Amerika. I årene etter opprettelsen har USA derimot blitt anklaget for å utnytte sin overlegne maktposisjon overfor de latinamerikanske landene, og fulgt OAS' retningslinjer kun når det passet USA. Dette var spesielt tilfellet under Falklandskrigen da britiske styrker angrep argentinsk militære som hadde invadert Falklandsøyene på Argentinas diktator Galtieris kommando. Daværende president Reagan støttet Storbritannia fullt i krigen, og utførte harde sanksjoner mot Argentina for å tvinge Galtieri til å trekke seg tilbake fra øyene. Siden både Argentina og USA var medlemmer av OAS hadde begge parter undertegnet avtaler som innebar hemisfærisk solidaritet og samarbeid. Det at USA stilte seg over disse avtalene ble oppfattet av OAS-land som særdeles uheldig for organisasjonens gjennomslagskraft (Lamoreaux 1983:493-494). Reagans støtte til Storbritannia framfor å holde seg nøytral i disputten mellom de to landene kan ses på som et pragmatisk valg av USAs daværende president. Visst hadde USA inngått de nevnte avtalene, men i dette tilfelle var riktig svar på Argentinas invasjon av Falklandsøyene å gi sin støtte til Thatcher.

Ønsket om å spre det liberale demokrati, som kjennetegner både liberalismen og neokonservatismen, står ikke like sterkt i amerikansk realisme. En slik idealistisk tankegang vektlegges lite da realismen til enhver tid setter sikkerhetsaspektet først. Den interne situasjonen i andre land nedtones, og det er ikke nødvendigvis betenkelig å samarbeide med land som bryter med menneskerettighetene, eller er udemokratisk på annet vis, så lenge det er i USAs økonomiske eller sikkerhetspolitiske interesse (Fukuyama 2006:7). Dette var tydelig ved flere anledninger i Latin Amerika under den kalde krigen. USA samarbeidet med flere regjeringer som brøt med tradisjonelle amerikanske verdier, og hovedsakelig skyldtes samarbeidet at disse regimene var motstandere av kommunismen. Fra et amerikansk sikkerhetspolitisk ståsted var det i deres interesse å hindre Sovjetunionen fra å få et fotfeste i regionen, og et samarbeid med vennligsinnede regimer ble ansett som relativt uproblematisk (Kryzanek 1987:111-112,122-123).

2.1.1 Hvordan definerer eksisterende litteratur realismen under George W. Bush?

Eksisterende litteratur (Melby 2004, 2006; Fukuyama 2004, 2006; Kupchan og Trubowitz 2007) er samstemt i at George W. Bushs første administrasjon beveget seg bort fra den tilnærmingen til utenrikspolitikken som hadde vært gjeldende årene etter slutten på den kalde krigen, og mot en neokonservativ tilnærming. Verken realismens pragmatiske tilnærming eller liberalismens multilaterale syn stod spesielt sterkt disse årene.

Da Bush ble gjenvalgt i 2004 så utførte han noen endringer i hans andre administrasjon. Litteraturen er ikke like samstemt her som for den første Bush-administrasjonen. Melby (2006:11) hevder at neokonservatismen ble forlatt til fordel for en realistisk tilnærming, og at dette kan ses i lys av at NSS 2006 i større grad tar hensyn til det internasjonale systemet framfor den alenegang som var karakteristisk under Bushs første administrasjon. Vigdis Gammelsæther (2008:112) stadfester også, gjennom sine analyser av USAs Irak-politikk, at den andre Bush-administrasjonen har beveget seg i en pragmatisk retning sammenliknet med den første administrasjonen. Kupchan og Trubowitz (2007:7-9) er uenige i påstanden om at USA kun har hatt et ”neokonservativt øyeblikk”, et avvik i det tradisjonelle politiske landskapet. De hevder snarere at Bush-politikken representerer et vendepunkt i amerikansk utenrikspolitik, en utvikling som har vært i emning helt siden Sovjetunionens fall; ”Unipolarity has heightened the geopolitical appeal of unilateralism”.

2.2 Den liberalistiske tradisjon: samarbeid og diplomati

Den andre hovedretningen som brukes om amerikansk utenrikspolitik, liberalismen, er opptatt av fellesskapsordninger der det å benytte seg av internasjonale institusjoner har en sentral plass. I følge liberalister bør også amerikansk utenrikspolitik som hovedregel være forankret i godkjente internasjonale normer og regler (Melby 2004:48). Selv om multilateralisme står sterkt hos liberalistene, er det også et vedtatt

syn at USA må, dog kun ved nødvendighet, bruke militærmakt. Ifølge Kupchan og Trubowitz (2007:10-11) var Franklin D. Roosevelt den første amerikanske presidenten til å kombinere makt med samarbeid, og han var således ”the architect of liberal internationalism”. Roosevelt var for øvrig også arkitekten av ”the Good Neighbor Policy” på 1930-tallet, hvilket hadde stor betydning for USAs politikk overfor Latin Amerika disse årene (Kryzanek 1987:85). Roosevelts politikk har vært sentral for amerikanske liberalister, som ønsker å løse uenigheter gjennom kompromisser, avtaler og diplomati framfor unilateral handling. Denne formen for ”myk makt” har en sentral plass i liberalismen, noe som også framheves i Roosevelts første innvielsestale:

In the field of world policy I would dedicate this Nation to the policy of the good neighbor—the neighbor who resolutely respects himself and, because he does so, respects the rights of others—the neighbor who respects his obligations and respects the sanctity of his agreements in and with a world of neighbors.

Roosevelt 1933.

Et annet kjennetegn ved amerikansk liberalisme er posisjonen idealismen har. Som nevnt under 2.1 kan realister ofre idealismen hvis det er i USAs sikkerhetsinteresse. I følge Steve Smith og John Baylis (2001:3) er idealisme et syn på hvordan verden bør være, og idealister forsøker å forme begivenhetene slik at utfallet blir slik de ønsker. Den amerikanske idealisme er kjent som det å spre det liberale demokratiske styresettet til andre deler av verden, og ifølge Romarheim (2006:31) er denne tanken ”et normativt kardinalargument innen liberalistisk tenkning”. Melby (2004:50) understreker at hos liberalistene vil spredningen av demokratiet skje gjennom kollektive internasjonale beslutninger, hvilket ikke nødvendigvis er retningsgivende for verken realister eller neokonservative (se under 2.3). Idealisme vil alltid være en del av amerikansk utenrikspolitikk, og årsaken ligger i at selve ”statsdannelsen primært er fundert på et sett av liberale politiske ideer og ikke på etnisitet” (ibid.). Dette sammenfaller med Fukuyamas (2004:58) påstand om at amerikanere sjelden er

komfortable når det gjelder å måtte foreta moralske kompromisser, da en idealistisk tankegang alltid er tilstedeværende.

Både idealismen og troen på internasjonale institusjoner stod sterkt under Clintons presidentperiode. Det var en periode som bar preg av å styrke demokratiene i regionen, samt å arbeide for en felles handelsavtale for hele kontinentet. Det var ventet at George W. Bush skulle videreføre dette arbeidet, om ikke annet fordi få hadde tro på at USAs utenrikspolitikk ville være noe særlig geografisk utstrakt under Bush. Selv uttalte Bush at den beste utenrikspolitikken startet på hjemmebane, hvilket var myntet på en ytterligere forbedring i forholdet mellom landene i hemisfæren (Bush 2001).

2.2.1 Hva skjedde med liberalismen under George W. Bush?

Ifølge Kupchan og Trubowitz (2007:25) var den første Bush-administrasjonen (2001-2004) åpent avvisende til en multilateral tilnærming til utenrikspolitikken. Denne unilaterale utviklingen, der USA viste at de fint kunne handle på egen hånd hvis så var nødvendig, bryter med det bildet en har av Bush-administrasjonens første halvår. Melby (2004:79) skriver at: "George W. Bush kom inn i Det hvite hus som et fullstendig ubeskrevet blad i utenrikspolitisk sammenheng, og han tenkte heller ikke at han skulle bruke altfor mye tid på dette feltet". Dette er i og for seg en riktig karakteristikk av det rådende syn en hadde på Bushs utenrikspolitiske ambisjoner, med det unntak at Latin Amerika glemmes. Bush var svært ivrig på å videreføre det arbeidet Clinton hadde startet på i forbindelse med en kontinental frihandelsavtale (Kozloff 2006:63). Dette arbeidet falt imidlertid sammen i løpet av Bushs presidentperiode. Med starten på krigen mot terror ble Bushs utenrikspolitikk tydeligere definert. Clintons liberalistiske linje var definitivt forlatt til fordel for en ny linje i amerikansk utenrikspolitikk; neokonservatismen.

2.3 Neokonservatisme i USAs utenrikspolitikk: ekspansjonisme

Det var først utover 1990-tallet at neokonservative politikere kom i en ledende posisjon i amerikansk politikkutforming. Francis Fukuyama (2006a) hevder i tillegg at neokonservatismen gjennomgikk en del endringer i løpet av 1990-tallet. Tradisjonelt var det fire karakteristikk, eller prinsipper, som var like fremtredende i neokonservatismen; demokrati og menneskerettigheter, bruk av militærmakt på moralsk eller idealistisk grunnlag, skepsis til internasjonale institusjoner, og liten tro på sosiale konstruksjoner. Etter den kalde krigens slutt har imidlertid det fjerde prinsippets stilling stått svakere. Fukuyamas karakteristikk overlapper også med Henrik Syse (2008:277-283) og Svein Melbys (2004:47-50) karakteristikk av den neokonservative strømmingen i USAs utenrikspolitikk.

Først og fremst står amerikansk idealisme sentralt i neokonservatismen, og det er viktig å spre de amerikanske verdiene til andre deler av verden (Fukuyama 2006a). De neokonservatives verdensbilde ble skapt i kjølvannet av andre verdenskrig og under den kalde krigen. Dette har gitt utslag i at neokonservatismen deler verden, og ulike regimer, inn i godt og ondt. Nazismen og kommunismen, og nå terrorismen, er alle eksempler på ondt som må konfronteres (Syse 2008:280). Idealisme er dermed, som hos liberalistene, en viktig del av amerikansk neokonservatisme. Forskjellen er at de neokonservative har en tilbøyelighet til unilateralisme som liberalistene *ikke* har; mer spesifikt mener de at ”kraftfulle *ensidige tiltak* [må] være stammen i amerikansk politikk” (Melby 2004:50, min kursivering). Med andre ord kan neokonservatismen sies å ha en enda større hang til å spre det liberale demokrati enn liberalistene. Når dette i tillegg kobles sammen med en unilateral tilbøyelighet, så er neokonservative langt mer ekspansjonistiske enn liberalistene.

Den andre karakteristikken Fukuyama skisserer, er de neokonservatives tro på at amerikansk militærmakt kan brukes på moralsk grunnlag. Dette henger noe sammen med det første prinsippet (verdien av demokrati og menneskerettigheter), fordi ”morsk grunnlag” nettopp vil være tilfeller der liberaldemokratiske prinsipper

brytes. Neokonservatismen har en ”sterk misjonstrang” og ”manglende vilje til å bruke makt for å sikre demokratiske regimer” blir sett på som en synd (Syse 2008:277,281). Likeledes sier Melby (2004:49) at de neokonservative ”utviste stor forståelse for bruk av amerikanske militære ressurser i forbindelse med humanitære operasjoner”, og at ”anvendelsen av tvangsmakt og det å presse gjennom USAs vilje, var et langt mer fremtredende trekk ved ekspansjonistene”. Sammenlignet med realistene, som vil kvie seg mot å benytte militært personell hvis det ikke står om ens eget lands sikkerhet, så er neokonservative langt mer villige til å bruke amerikansk militærmakt i situasjoner der amerikansk sikkerhet ikke nødvendigvis er direkte truet.

Det tredje prinsippet Fukuyama tegner opp er neokonservatismens skepsis til internasjonale institusjoners handlekraft, hvilket også sammenfaller med Melby (2004:47-48). Det hersker et ønske om for enhver pris å unngå at viktige sider ved den amerikanske utenrikspolitikken blir offer for internasjonalt byråkrati. I neokonservatismen er *handlefrihet* ryggraden i amerikansk utenrikspolitikk. At land binder seg til konvensjoner og avtaler, er ikke noe neokonservative tar lett på. Slik sett skiller neokonservatismen seg fra både liberalismen og realismen. Liberalister tror at internasjonale institusjoner til syvende og sist er et gode for alle land, USA inkludert. Realistene er pragmatikere som foretrekker det nåværende systemet så lenge det fungerer, og er derfor i utgangspunktet positive til institusjoner og avtaler. Det er kun når amerikansk sikkerhet står på spill at realister er villige til å se bort fra bindende avtaler (Melby 2004:49).

Til sist nevner Fukuyama prinsippet om at neokonservative forventer at *sosiale konstruksjoner* vil få uforutsette konsekvenser. Et eksempel på en slik sosial konstruksjon er Sovjetunionen, hvor forsøket med å skape en kommunistisk samfunnsform fikk uante konsekvenser for store deler av befolkningen. Istedenfor å skape et bedre samfunn enn før endte de opp med mange uforutsette problemer. Slike konstruksjoner vil i følge neokonservatismen ha vanskelig for å overleve, fordi det kun er gjennom *naturlig utvikling* at statssystemer står trygge. Et nyere eksempel på

en sosial konstruksjon er innsettelsen av demokratiet i Irak, og det er akkurat gjennom Irak-krigen at en kan observere endringene i neokonservatismen. Det andre og fjerde prinsippet kolliderer med hverandre, og i følge Fukuyama hadde troen på moralsk fundert militærbruk et overtak på mistroen til sosiale konstruksjoner i oppløpet mot Irak-krigen. En slik optimisme til å kunne innsette et demokrati i andre land er typisk for den type neokonservatisme som ble mer framtrædende etter slutten på den kalde krigen.

2.3.1 Neokonservatismen under Bush-administrasjonene

Selv om den neokonservative retningen i amerikansk utenrikspolitikk ikke hadde noen dominant posisjon under den kalde krigen, kunne en likevel se denne strømmningen i både det republikanske og demokratiske partiet disse årene (Melby 2004:54-55). Liberalismen hadde et overtak i det demokratiske partiet, og dette fortsatte utover 1990-tallet. Likeledes hadde realistene en sentral rolle i det republikanske partiet, men her skjedde det en endring ved at neokonservative politikere som tidligere representerte det demokratiske partiet, på 1990-tallet gikk over til det republikanske partiet (Melby 2004:57). De neokonservative hadde på 1990-tallet et ønske om å påvirke USAs utenrikspolitikk i større grad enn de gjorde under den kalde krigen, og 11.september ble en katalysator for relevansen av neokonservatismen i utformingen av amerikansk utenrikspolitikk under Bush (Melby 2004: 114).

Da George W. Bush skulle bemanne sin første administrasjon i 2001, var det flere kjente neokonservative politikere som ble tilbudt sentrale roller, og med dette endret også USAs utenrikspolitikk seg (Melby 2004:63-64; Fukuyama 2006a). Sammenliknet med den linjen USA hadde fulgt gjennom hele 1990-tallet, var det tydelig at USA ble langt mer unilaterale i utenrikspolitikken (Kupchan og Trubowitz 2007; Layne 2006). Dette viste seg spesielt gjennom Irak-krigen som ble igangsatt i mars 2003 uten noen formelle vedtak om slike tiltak i FNs sikkerhetsråd. I tillegg var det mange land som talte mot den USA-ledede krigen. Altså ser en både forekomsten

av unilateralisme og mistroen til internasjonale institusjoner i krigen mot Irak, noe som tydeliggjør en klar neokonservativ tilnærming i utformingen av USAs utenrikspolitikk (Nye 2003:64).

Da Bush ble gjenvalgt høsten 2004, ble flere sentrale poster i administrasjonen skiftet ut, og flere har hevdet at utenrikspolitikken endret seg ved at neokonservatismen stod svakere, og realismen igjen var på frammarsj (Gammelsæther 2008; Layne 2006; Gordon 2006). På den annen side er det flere som hevder at det fortsatt er for tidlig å si hvorvidt realismen er tilbake i amerikansk utenrikspolitikk, og at unilateralisme ikke nødvendigvis er forsvunnet fra amerikansk politikk (Kupchan og Trubowitz 2006). Stort sett baserer de ovennevnte konklusjoner seg på USAs utenrikspolitikk overfor Midtøsten, og da Irak spesielt. Hvorvidt en ser samme skifte i politikken overfor Venezuela, som gjennom hele Bush-administrasjonen har distansert seg fra USA, er mindre studert.

2.4 World-system theory: et utenfra-og-inn syn på USAs utenrikspolitikk

De ovennevnte teoriene liberalisme, realisme og neokonservatisme anvendes når en vil forstå de nasjonale prosessene bak USAs utenrikspolitikk. Marxistiske teorier har derimot ofte blitt benyttet når en vil forklare det skjeve forholdet mellom det rike USA og de fattigere landene i Latin Amerika. Her står utnyttning og kapitalisme sentralt. Motsetningen mellom marxistisk teori og kapitalisme ligger i troen på markedet. I følge kapitalismen vil åpne og frie markeder føre til balanse og stabilitet i det internasjonale systemet, mens det i marxistisk teori er en grunnleggende tro at den globale kapitalismen, hvor markedet råder fritt, fra tid til annen utløser massive omveltninger som vil ha betydning for mennesker over hele kloden¹. Marxistiske

¹ Et eksempel på en slik massiv omveltning er dagens finanskrisen som oppstod i USA i 2008 men som fått store konsekvenser for så vel stater, bedrifter og enkeltmennesker over hele verden. Det har blitt kritisert at det nettopp var på grunn av for liten kontroll med markedet at krisen oppstod.

teorier argumenterer for at effektene av den globale kapitalismen kommer til uttrykk ved den enorme ulikheten i verden (Hobden og Jones 2001:202).

Det var først på begynnelsen av 1900-tallet at tenkere som Lenin, som var kritiske til datidens imperialism, forsøkte å knytte Marx' ideer til den internasjonale arenaen. Immanuel Wallerstein er en av de mest kjente bidragsyterne de siste tretti årene, og i følge ham er det moderne verdenssystemet vi har i dag det han kaller "world-economy", eller "verdensøkonomi". I det ligger at det er ingen del av verden som består uberørt av kapitalismen, og de ulike regionene i verden har forskjellige roller i denne verdensøkonomien. Wallerstein skiller mellom sentrum, semi-periferi og periferi, hvor semi-periferien har en mellomrolle. Disse tre sonene av verdensøkonomien er sammenfiltret i et utnyttende forhold hvor rikdommer trekkes ut fra periferien og mot sentrum. Konsekvensen er at de rike blir rikere, mens de fattige blir fattigere (Hobden og Jones 2001:206-208).

World-system theory har mange tilhengere i verden også i dag. Teorien tilbyr en forklaring for de regionene som Wallerstein karakteriserer som periferien og semi-periferien; land som eksporterer råvarer men må importere dyrere, foredlede varer fra sentrum, og med en befolkning som gjerne har lave lønninger og få velferdstilbud. På det amerikanske kontinentet er sentrumet USA, og periferien er de latinamerikanske landene som i lengre tid har produsert råvarer som de selger til det amerikanske markedet, og der andelen lavtlønnede og fattige er mye høyere enn i USA. For eksempel var mye av kritikken mot forsøkene på en kontinental frihandelsavtale (FTAA), som både Bill Clinton og George W. Bush arbeidet for å få gjennom (se kapittel 3.4), at en slik avtale ikke ville komme den latinamerikanske befolkningen til gode, men derimot bare øke forskjellene mellom fattig og rik (LeoGrande 2007:368). Denne måten å se på USAs politikk i Latin Amerika er en gjenganger i Venezuelas president Hugo Chávez' retorikk.

Som overskriften antyder, er dette et utenfra-og-inn syn på amerikansk utenrikspolitikk. Som det ble redegjort for i begynnelsen av kapitlet, vil en slik teori ha begrenset nytte når en vil analysere kongresshøringer og Bush-administrasjonens utenrikspolitikk. World-system theory har noe til felles med neokonservativ teori i at begge teorier ser på verden som lagdelt der noen aktører, eller stater, er rikere og har mer makt enn andre. Neokonservatismens kombinasjon av amerikansk idealisme og unilateralisme bunner ut i en ekspansjonistisk utenrikspolitikk, noe som sammenfaller med world-system theory og dennes syn på enkelte aktører som utnytttere. Imidlertid sier ikke world-system theory noe om den interne dragkampen mellom de ulike utenrikspolitiske strømningene i USA eller beslutningstakernes verdensoppfatning, og teoriene om amerikansk liberalisme, realisme og neokonservatisme vil være mer anvendbare i en analyse av kongresshøringene.

3. Viktige områder for forholdet mellom USA og Venezuela

USAs utenrikspolitikk overfor Venezuela beveger seg i spenningsfeltet mellom flere ulike områder, og dette kapitlet vil redegjøre for hvilke temaer som har vært viktige for forholdet mellom landene. Richard Lapper (2006:24-32) viser til særlig seks områder som er avgjørende for det bilaterale forholdet mellom USA og Venezuela. Disse er energi, demokrati, økonomisk utvikling, handel, regional stabilitet (Chávez' innflytelse på andre latinamerikanske land) og sikkerhet (Venezuelas forhold til Iran). Alle temaene som Lapper anser som viktige analyseres i oppgaven, dog under en noe ulik tematisk inndeling, og i tillegg tas også én faktor som har vært spesielt avgjørende etter 11.september 2001 med, nemlig terrorisme i hemisfæren.

3.1 Terrorisme i hemisfæren: Chávez kobles til FARC

Etter 11.september 2001 ble kampen mot narkotika i Colombia omdefinert som en av frontene i krigen mot terrorisme (LeoGrande 2007:362). Ved å omdefinere FARC fra å være en opprørsgruppe til å være en terroristorganisasjon ble det hevdet at den amerikanske kongressen dermed ville godkjenne at USA tok en mer offensiv rolle i Colombia – noe de tidligere hadde avslått. En slik endring i USAs definisjon av FARC og andre grupperinger fører til en forventning om at USA dermed også vil ha en mer offensiv politikk enn tidligere, i tråd med en neokonservativ tankegang. Utenriksdepartementet i USA (*U.S. Department of State*) har i sin rapport om brudd på menneskerettigheter i verden fastslått at Colombia, på grunn av blant annet geriljaen og de paramilitære, er et av de verste landene i verden på dette området (LeoGrande 2007:361).

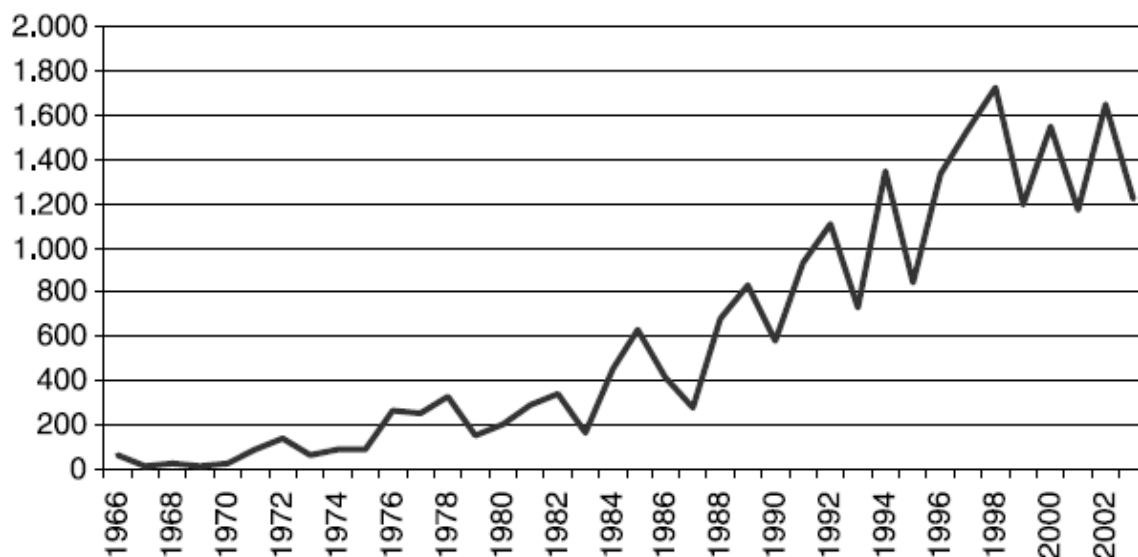
Venezuela har i flere år slitt med å skape en velfungerende grensekontroll mot Colombia på grunn av geriljagrupeer som tidvis beveger seg fra Colombia og over grensen til Venezuela. At venezuelanske statsborgere bosatt i disse grenseregionene

har blitt tatt som gissel av geriljagrupper har utgjort et problem for forholdet mellom Venezuela og Colombia. Etter at Hugo Chávez ble valgt som president har nok et problem dukket opp, som ytterligere har svekket forholdet landene imellom; Chávez' bolivarianske syn² på Latin Amerika sammenfaller med hva FARC fremmer (Gott 2005:192).

FARC er i dag den største geriljagruppen i Colombia, med røtter fra de marxistiske geriljabevegelsene som oppstod rundt om i Latin Amerika fra 1960-tallet og utover. FARC har en estimert hær på opptil 12 000 kombattanter, og det har blitt hevdet at de kontrollerer så mye som en tredjedel av Colombias territorium (Gott 2005:193; Murray 2006:70). ELN (*Ejército de Liberación Nacional*) er noe mindre enn FARC, dog ingen ubetydelig geriljagruppe. Sammen med FARC skaper de forholdsvis store problemer for den colombianske staten. Det er også verd å legge til at det ikke bare er geriljagrupper fra venstrevingen som herjer landet; også paramilitære grupperinger (AUC), karakterisert som "an equally extreme radicalization of the right", danner motpolen til FARC og ELN (Bejarano og Pizarro 2005:243). AUC hevder den colombianske staten har feilet i å bekjempe geriljagruppene og de ser det derfor som sin plikt å gjøre arbeidet staten ikke klarer. Det mistenkes også at AUC har mottatt økonomisk støtte fra den colombianske hæren i arbeidet for å bekjempe geriljagruppene (Banks og Sokolowski 2008:147; Murray 2006:70).

Alle tre grupperingene er mer eller mindre kriminelle, og samtlige regnes som terroristorganisasjoner å være. De baserer sin inntekt på blant annet kidnappinger, utpressing, attentatvirksomhet og omfattende narkotikaproduksjon (Sweig og McCarthy 2005:16; Murray 2006:70). FARC og ELN har stått for majoriteten av terrorangrepene siden 1990, og bare angrepene på oljerør koster den colombianske staten 430 millioner dollar årlig i tapte oljeinntekter (Restrepo m.fl. 2006:181; Sweig og McCarthy 2005:11).

² Hugo Chávez' lovnad om en "bolivariansk revolusjon" har hatt stor støtte blant den fattige befolkningen i Venezuela, og er et politisk prosjekt med karakteristikk som kombinerer nasjonalisme, militarisme, søramerikansk samhold og sosialisme (Shifter 2006:47).

Figur 3.2.1. Totale antall terroristangrep i Colombia 1966-2002

Kilde: Restrepo m.fl. 2006:181.

Det at staten ikke makter å få kontroll over de ulike grupperingene og narkotikakartellene utgjør en trussel for Colombias suverenitet. I følge John M. Walsh (2007:1) er Colombia verdens største produsent av kokain, og Washington har i flere år jobbet for å begrense omfanget av narkotikahandelen gjennom Plan Colombia. Det er verd å legge til at de økonomiske bidragene primært er øremerket militære formål; kampen mot narkotika er således tenkt å skulle bekjempes med hard makt. Både FARC og AUC er utpekt som spesielle mål for Plan Colombia, selv om det hevdes at det har blitt arbeidet uproporsjonalt mye mot områder som er styrt av FARC-geriljaen (Murray 2006:70; Kozloff 2006:148).

Venezuelas rolle knytter seg direkte til fredsforhandlingene på slutten av 1990-tallet. Chávez gjorde det klart i begynnelsen av sitt presidentskap at han ville følge den samme politikken i forhandlingene som hans forgjenger, Rafael Caldera. Forskjellen mellom de to venezuelanske statslederne er at Chávez har blitt kritisert for å sympatisere med FARC, hvilket også har blitt påpekt av den colombianske presidenten. Forhandlingene brøt sammen i 2002, og da den konservative Alvaro

Uribe ble valgt som ny president i Colombia senere samme år, lovte han å få bukt med terroristorganisasjonen FARC (Gott 2005:196-197).

Uribe har senere kritisert Chávez for å ruste opp, og kombinert med påstanden som å støtte FARC, så ble dette sett på som uheldig for forholdet mellom landene. Chávez på sin side argumenterer at det er Venezuelas rett å forsvare sine innbyggere mot colombianske opprørere som krysser grensen, og at det til dette trengs oppdatert militært utstyr. Han har også kritisert "Plan Colombia" for å være USAs ønske om fortsatt tilstedeværelse, og at en opprustning av Colombias militære styrker kan eskalere konflikten mellom den colombianske staten og opprørsgruppene, og slik gjøre det ytterligere vanskelig å kontrollere den venezuelanske grensen. Til sist nektet Hugo Chávez USA å bruke det venezuelanske luftrommet fritt i kampen mot narkotika, noe som kan sees som et forsøk på å hindre USA å ha en ledende rolle (Gott 2005:198; Kozloff 2006:101,149-150).

3.2 Venezuelas demokratiforringelse³

Hugo Chávez har gjort seg bemerket internasjonalt med sine grep for å styrke presidentembetets makt, og hans politikk har blitt karakterisert med en blanding av populisme, nasjonalisme, militarisme og sosialisme (Shifter 2006:47-48). Tidlig i 2007 fikk han fullmakt til å styre ved dekret i atten måneder, hvilket betyr at han kunne vedta lover uten at det måtte godkjennes i parlamentet. I mai 2007 mistet landets eldste tv-kanal konsesjonen, og det ble hevdet at dette skjedde som en reaksjon på at kanalen hadde støttet opp om det mislykkede kuppet på ham i 2002 (BBC 2007a). Noen måneder senere kom Chávez med et forslag til Parlamentet som gjaldt endringer i konstitusjonen, hvilket blant annet innebærer at Venezuelas president har mulighet til å stille til gjenvalg et ubegrenset antall ganger. Forslaget ble avslått i 2007, men den 15.februar 2009 valgte et flertall av befolkningen å si ja til denne konstitusjonsendringen (Aftenposten 2009a; Weiby 2009).

³ Deler av dette kapitlet baserer seg på kvalitativ metodeoppgave i STV4020 (Amundsen 2007).

Tradisjonelt er Venezuela betegnet som ”annerledeslandet” i Latin Amerika. Da diktaturene florerte i regionen fra 1960-tallet og utover, holdt Venezuela stand som demokrati. Det var først senere at man begynte å tvile på hvorvidt demokratiet i grunnen var så stabilt som det fremstod (Coppedge 2005:289). Landet bar preg av økende korrupsjon, og da oljeprisene sank på 1980-tallet førte det til økonomiske problemer. Gjennom IMF (*International Monetary Fund*) gikk daværende president Pérez med på å foreta strukturelle justeringer av økonomien, men dette førte bare til en økt misnøye blant befolkningen. Da Hugo Chávez vant presidentvalget i 1998, så gjorde han det nettopp på løfter om å få en slutt på korrupsjonen og bekjempe fattigdom (Lapper 2006:6-7). Hvorvidt Chávez’ politikk og virke er en reell trussel mot demokratiet er ikke entydig, da flertallet av befolkningen gjentatte ganger har vist at de ønsker Chávez’ politikk velkommen. Mye av kritikken mot Chávez skyldes hans uliberale grep i næringslivet; blant annet har han styrket den venezuelanske statens kontroll over markedet, og økt de private selskaperes skatteandel til staten (McKenna 2009:127).

I spørsmålet hvorvidt det er belegg for å si at Chávez er en trussel mot demokratiet, er Freedom Houses analyse av Venezuelas utvikling de siste årene nyttig. Rapporten *Countries at the Crossroads* fokuserer på strategisk utvalgte land, inkludert Venezuela, som ifølge Freedom House står ved en korsvei når det gjelder landets politiske framtid (Freedom House 2009). Jagers og Gurr (1995:475-476) statistiske analyser av korrelasjonen mellom ulike mål på demokratier og autokratier konkluderer med at Freedom Houses mål på demokrati korrelerer sterkt med hvordan andre studier måler demokrati. Dette styrker således validiteten til organisasjonens rapporter.

For 2004 og 2006 kan en lese at Venezuelas demokratiske skåre sank over tidsperioden. På en skala fra 0 til 7, hvor 7 er perfekt demokratisk (eller ”fritt”) og 0 er perfekt udemokratisk, fikk kategorien ”sivile rettigheter” i 2004 en skåre på 4,32,

mens den sank til 4,02 i 2006. For de andre kategoriene, henholdsvis rettssikkerhet, gjennomsiktighet (antikorrupsjon) og ansvarlighet, får Venezuela enda dårligere resultater (Freedom House 2004; Freedom House 2006). Dette tyder på kritikerne har rett i at Chávez' politikk stadig setter sin egen posisjon foran demokratiske rettigheter.

Likevel har Chavez' politikk ført til at den venezuelanske økonomien har vokst kraftig og fattigdomsnivået i landet har likeledes sunket drastisk siden 2003. Økningen i oljeprisen spiller selvsagt også inn her, og Chávez fordeler inntektene i mye større grad enn mange andre oljeproduserende land hvor oljeinntektene faller på en forsvinnende liten del av befolkningen. Bush-administrasjonene har på sin side understreket at demokratisk styresett er viktig for å kunne ha et godt bilateralt forhold til latinamerikanske land, noe som også var gjeldende under Bill Clintons politikk (Lapper 2006:26-27). At Venezuela har hatt gode økonomiske resultater under Chávez, og at gevinstene har dryppet ned på en større del av befolkningen enn tidligere, betyr mindre da de neokonservative har stor tro på liberaldemokratiske verdier; det hersker således en skeptisisme til at den økonomiske oppturen vil være vedvarende.

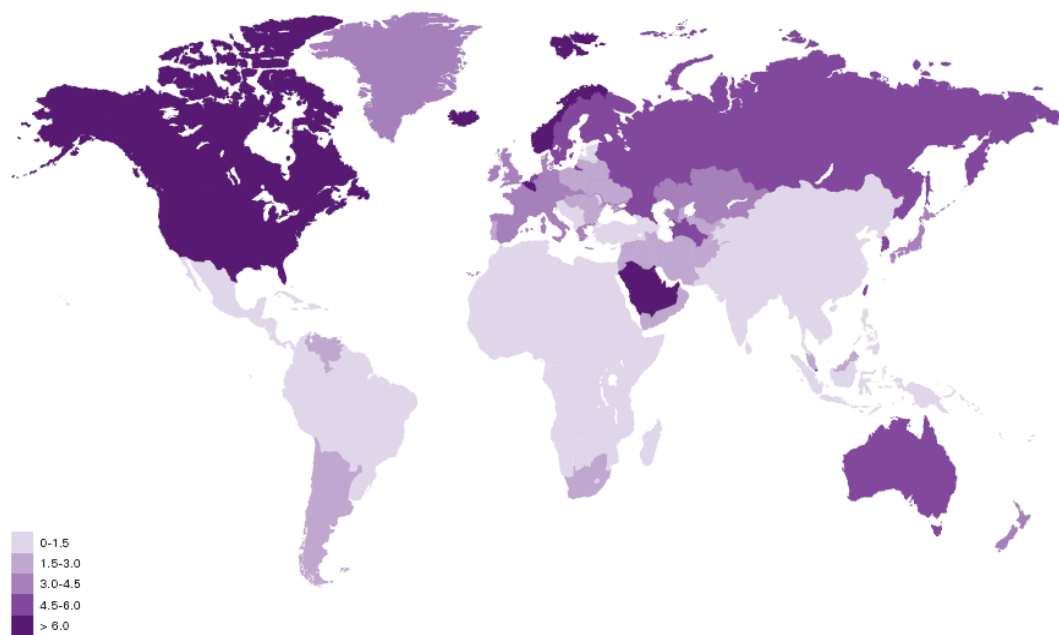
3.3 "Oil looms large in the realm of U.S.-Venezuelan relations"

Underkapitlets tittel er hentet fra Nikolas Kozloff (2006:7) og sier noe om den sentrale rollen olje har i forholdet mellom USA og Venezuela. Richard Lapper (2006:24) nevner også olje som en avgjørende faktor for forholdet mellom USA og Venezuela. Chávez har flere ganger truet med å kutte i salget av venezuelansk olje til USA, noe som direkte truer landets energisikkerhet.

Energisikkerhet er en viktig del av amerikansk utenrikspolitikk på grunn av USAs økende avhengighet av olje. Denne økende avhengigheten har blitt karakterisert som det amerikanske hegemoniets akilleshæl (Bromley 2005:225-226). Dette er ikke så

rart da USA i 2007 alene stod for en fjerdedel av det totale oljeforbruket i verden (Beyond Petroleum 2008:11). På grunn av den store etterspørselen er USA avhengig av å importere olje (nesten 60 prosent av oljen som konsumeres er importert), og for 2007 utgjorde landets oljeimport 25 prosent av den totale oljeimporten på verdensmarkedet (Beyond Petroleum 2008:20; Yergin 2005:53).

Figur 3.2.3. Oljeforbruket per capita for 2007, målt i tonn.

Kilde: Beyond Petroleum 2008:43.

Tidligere var situasjonen noe annerledes. Fram til andre verdenskrig var USA selvforsynt med egen oljeproduksjon, og i tillegg var de verdens største oljeprodusent (Bromley 2005:230). Ettersom teknologien ble bedre, og flere kunne benytte seg av den, økte også behovet for energi. I 2007 kom over halvparten av all olje som importeres til USA fra henholdsvis Venezuela, Canada og Saudi Arabia, og utviklingen fra å være selvforsynt under andre verdenskrig og til i dag å være avhengig av andre lands produksjon og salg, påvirker den rollen olje har i amerikansk politikk. Hvordan en kan gjøre landet mindre sårbar på energifronten er således en av de viktige problemstillingene i amerikansk politikk (Beyond Petroleum 2008:21; Yergin 2005:166).

Historisk har amerikanske oljeselskaper gjort gode forretninger i Venezuela. På grunn av denne rikdommen har Venezuela også måttet overvære USA-vennlige diktatorer så vel som invasjonsforsøk fra både USA og Storbritannia. Ettersom oljerikdommene falt på en liten del av den venezuelanske befolkningen økte også de sosiale ulikhetene, og på 1960- og 1970-tallet bar Venezuela preg av sosial uro (Kozloff 2006:14,18). Siden andre verdenskrig har landet likevel vært ansett som en svært pålitelig oljeleverandør, og i dag er Venezuela det største oljeproduserende landet i Latin Amerika. Landet sitter på hemisfærens største oljereserver, og i tillegg til gass har det blitt estimert at venezuelanske områder innehar like mye råolje som Saudi Arabia. De siste årene har den tradisjonelle karakteristikken som pålitelig leverandør endret seg, og venezuelansk olje har blitt en langt mer risikabel energikilde (Beyond Petroleum 2008:8; Yergin 2005:51; Kozloff 2006:7). Igjen står Hugo Chávez sentralt, og landets medlemskap og rolle i OPEC (*Organization of Petroleum Exporting Countries*) er viktig i denne sammenheng.

Venezuelas energipolitikk var på tidlig 1990-tallet til irritasjon for de andre OPEC-medlemslandene, da de til stadighet overså de retningslinjene som organisasjonen fremsatte. At Venezuela, som et større oljeproduserende land, valgte å la være å rette seg etter OPECs policyer hadde ringvirkninger på oljemarkedet som sådan. Som ny president i 1999 innsatte Chávez en tidligere geriljaleder og jurist, Ali Rodríguez, som energiminister. Rodríguez gjorde det klart at Venezuela i større grad skulle samarbeide med OPEC, og PdVSA (Venezuelas statlige oljeselskap) kuttet i oljeproduksjonen. Oljeprisene ble presset oppover, og Chávez uttalte i mai 1999 at ”økningen i oljeprisen [...] er et resultat av en avtalt strategi, en endring på 180 grader fra tidligere regjeringer og av PdVSA. [...] Nå vet verden at det er en seriøs regjering som sitter i Venezuela, og et nytt lederskap i PdVSA” (sitert i Gott 2005:170, min overs.). Den nye regjeringens forhold til OPEC og den nye politikken om å arbeide for å holde oljeprisen høy, ble karakterisert som den mest vellykkede politikken i Chávez’ første presidentperiode. Derimot var flere i-land lite imponert. For USAs

vedkommende ble det hevdet at det ikke var selve prisen som var problemet, men OPECs nye rolle med Venezuela på laget (Gott 2005:171; Kozloff 2006:24,26).

Chávez har også snakket om nødvendigheten av å tenke mer strategisk på hvem som faktisk burde få kjøpe venezuelansk olje. USA importerer så mye som 60 prosent av Venezuelas totale eksport, og i følge Kozloff (2006:35) stammer uttalelsene fra en tanke om at Venezuela er alt for avhengig av USA som importør av venezuelansk olje. I 2004 var det også snakk om at Kina kunne bli den nye store samarbeidspartneren, noe som ville truet USAs andel av den venezuelanske oljen. Tross dette er det store økonomiske hindringer ved å gjennomføre en slik dreining i Venezuelas oljeeksport. Geografisk nærhet mellom Venezuela og USA, samt et eksisterende system for å transportere råoljen fra Venezuela gjør logistikken enklere, og billigere. Å transportere olje helt til Kina istedenfor USA, virker således lite økonomisk gunstig.

3.4 Multipolaritet: latinamerikansk enhet, og uavhengighet fra USA

Under den kalde krigen var USAs politikk overfor regionen i stor grad preget av en pragmatisk (realistisk) tilnærming, med noen få unntak som politikken til John F. Kennedy og Jimmy Carter. Bill Clintons presidentperiode karakteriseres, i likhet med sine partipolitiske forgjengere, først og fremst gjennom ønsket om å fremme et nytt partnerskap mellom nord og sør. Clintons partnerskap var basert på respekt for privat virksomhet, frihandel og demokratiske institusjoner, hvilket ble synliggjort gjennom arbeidet for en kontinental frihandelsavtale, FTAA (*Free Trade Area of the Americas*). George W. Bush ønsket å gjennomføre det Clinton hadde begynt på, men allerede før han inntrådte som USAs neste president var det problemer i sikte for frihandelsavtalen (LeoGrande 2007:356-357). Kritikerne beskyldte FTAA for å være ”NAFTA⁴ on steroids”; hvis landene kom til enighet, ville FTAA blitt verdens største

⁴ NAFTA (*North American Free Trade Agreement*) er frihandelsavtalen mellom USA, Canada og Mexico. Avtalen har høstet stor kritikk fra de tre medlemslandene blant annet ved at frihandelsområdet ville føre til økt arbeidsledighet i USA, og økonomiske problemer for Mexico som blant annet måtte devaluere *peso*en (Kozloff 2006: 38,40).

frihandelsavtale – med flest mennesker og størst areal involvert. En avtale av slike dimensjoner ville ha samme type problemer som det NAFTA hadde, men man ville få dem i enda større grad (Kozloff 2006:39-40). Noe av frykten var at FTAA ville tvinge medlemslandene til å føre en markedstilnærmet politikk for de ulike offentlige sektorene, hvilket innebar en konkurranseutsetting og private investeringer i undervisning, helse og pensjon (Kozloff 2006:64).

Denne skepsisen til FTAA gjenspeiler også den frustrasjonen som har vært å spore blant den latinamerikanske befolkningen de siste 15 årene. Latinobarómetro⁵ opinionsmålinger fra 1996 viser at det var en gjennomgående frustrasjon og mistro blant befolkningen til de markedsorienterte løsningene og den gjennomgående neolibérale politikken som var karakteristisk for denne perioden. Arbeidsledighet, fattigdom og sosial ulikhet topper listen over hva respondentene så på som de mest alvorlige problemene. Ifølge William M. LeoGrande (2007:368) kom denne mistroen som en følge av at de latinamerikanske regjeringene, med den markedsliberale politikken de førte, ikke maktet å fremme verken økonomisk rikdom eller personlig sikkerhet for befolkningen.

Folkeopinionen, sier LeoGrande (2007:369), er også en viktig bakenforliggende årsak til at en ny venstrevind kom feiende over det latinamerikanske kontinentet rundt årtusenskiftet. Disse politikerne, i likhet med befolkningen, mente at de neolibérale løsningene ikke nødvendigvis var beste løsning for ens eget lands befolkning. Et marked uten statlig inngripen, mente de, kunne i verste fall føre til enda større sosiale og økonomiske ulikheter enn tidligere, og større deler av befolkningen ville ende opp på siden av samfunnet. Kampen mot fattigdom ble ikke vunnet dersom markedskreftene fikk fritt spillerom, og som statsledere med ansvar for egen befolkning var en nødt til å påta seg rollen å regulere markedet der det var nødvendig, og å investere i sosiale programmer innen helse og undervisning.

⁵ Latinobarómetro Corporation er en ikke-statlig organisasjon som hvert år gjennomfører meningsmålinger i 18 latinamerikanske land, med totalt 19 000 respondenter (Latinobarómetro 2008a).

Michelle Bachelet i Chile, Evo Morales i Bolivia, Luiz Inácio "Lula" da Silva i Brasil og Hugo Chávez i Venezuela er alle med på å farge mesteparten av Latin Amerika rødt. Det har blitt gjort ulike forsøk på å kategorisere disse landene inn i de som "bare" er populistiske og de som tilhører den gamle, sosialistiske venstresiden (Castañeda 2006; Castañeda og Morales 2008). LeoGrande (2007:368) vektlegger derimot hva som er fellesnevneren for disse statslederne; de appellerer til arbeiderklassene og de fattige som ikke har merket noen forbedring av sine liv etter neoliberalismens tidsalder i Latin Amerika, og i enkelte tilfeller snarere tvert i mot. Likevel er det store forskjeller mellom disse landene og Venezuela, da flere har valgt å kombinere markedsorienterte policyer med velferdsstrategier for å få bukt med den høye andelen fattige (Lapper 2006:29).

"As 'new left' leaders replaced neoliberals, Washington found itself with fewer and fewer friends in the hemisphere" (LeoGrande 2007:357). Påstanden stemmer i den grad at flere venstreorienterte statsledere i Latin Amerika mener at de store sosioøkonomiske ulikhetene en har i regionen i stor grad skyldes landets avhengighetsforhold til eksterne faktorer som IMF og USA selv (Lapper 2006:16). Hugo Chávez' uttalte skepsis til amerikansk neoliberalisme og deres negative innflytelse på latinamerikanske lands økonomiske politikk har ført til et endret forhold mellom USA og Venezuela. Chávez var også svært skeptisk til FTAA, og i 2001 uttalte han at det var viktig å styrke de regionale avtalene innad i Latin Amerika, før det kunne bli snakk om noen kontinental avtale. I og med at de latinamerikanske landene hadde en mye svakere økonomi enn USA og Canada, ville en kontinental avtale gå økonomisk hardt utover latinamerikanske medlemsland (Kozloff 2006:65).

Chávez' alternativ til FTAA er å danne en egen regional avtale: ALBA (*Bolivarian Alternative for the Americas*). Denne er forskjellig fra FTAA og alle andre frihandelsavtaler da dens hovedmål er, istedenfor profittmaksimering, å fremme sosiale forbedringer. Dette skal gjøres gjennom fri flyt og utvekslingen av varer og

tjenester; eksempelvis slik som Venezuela transporterer olje til Cuba, og som betaling for tjenesten mottar nesten 20 000 leger og lærere fra Cuba (Kozloff 2006:73). ALBA er ikke realitet i dag, men ideen om å styrke Latin Amerika, og danne egne latinamerikanske organisasjoner står sterkt i regionen (Barrionuevo 2008).

UNASUR (*Unión de Naciones Suramericanas*) ble dannet i desember 2004, og er ment videre å utvikles gjennom en gradvis sammenslåing av *Comunidad Andea* (CA) og MERCOSUR (*Mercado Común del Sur*) (UNASUR 2008). Chávez har et engasjement rundt latinamerikansk integrasjon og uavhengighet fra USA gjennom UNASURs utvikling, og gjennom oljepolitikken har Chávez muligheten til å finansiere integrasjonsprosessen. Venezuela er, sammen med Brasil, UNASURs største økonomiske bidragsyter. Hugo Chávez finansierer også andre latinamerikanske initiativer, som Banco del Sur og PETROSUR (Amoroso 2008:315).

Det er dermed tydelig at Latin Amerika i stadig større grad satser på regional enhet. Avtaler og organisasjoner hvor USA ikke er medlem får en stadig viktigere rolle i regionen, og en kan se større grad av venstreorientert politikk i regionen framfor den liberalistiske politikken, noe som også er et uttrykk for et ønske om regional uavhengighet. Noen vil hevde at Venezuela ikke hadde vært en så viktig aktør i regionen, ei heller så irriterende for USA, hvis de hadde stått alene. Når derimot flere statsledere har et vedvarende godt forhold til Venezuela og viser en sympati med Chávez og hans politikk, så kan dette være et problem for USA om de ønsker å beholde den påvirkningskraft de tidligere har hatt gjennom rollen som kulturelt, politisk og militært hegemoni i regionen.

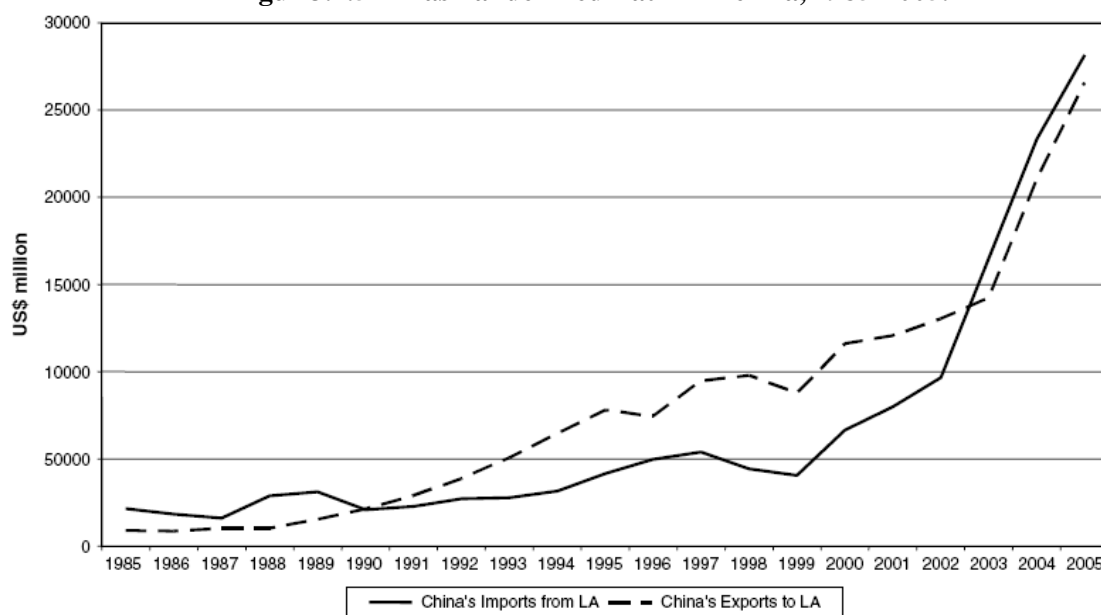
3.5 Multipolaritet: nye allianser som motvekt til USAs hegemoni i hemisfæren

Det er ikke bare innad i Latin Amerika at Hugo Chávez arbeider for større uavhengighet fra USA, Venezuela knytter også tettere bånd til andre land som med

tiden kan motbalansere USA. Det typiske for de nye alliansepartnerne er at de allerede nå er en strategisk motpart og konkurrent til USA (Lapper 2006:18).

Kina har spesielt gjort seg bemerket gjennom sin økende aktivitet i flere land i Latin Amerika, ikke nødvendigvis bare i Venezuela (Jenkins m.fl. 2007:237). Det har ikke alltid vært slik; markedet mellom Kina og Latin Amerika begynte så smått å utvide seg ettersom de latinamerikanske landene åpnet opp økonomiene sine etter den markedsliberale modellen fra rundt 1990. Deretter skjøt handelen i været da Kina ble medlem av WTO (*World Trade Organization*) i 2001. Figur 3.2.5 viser hvordan Kinas eksporter og importen til Latin Amerika økte i perioden 1985-2005, oppgitt i millioner dollar (USD).

Figur 3.2.5 Kinas handel med Latin Amerika, 1985-2005.

Kilde: Jenkins m.fl. 2007:236.

I september 2008 besøkte Chávez Kina, og forhandlet fram en avtale som i store trekk omhandlet olje. Som nevnt under 3.2.3, har Chávez tidligere også snakket om mulighetene for å utvide Venezuelas oljemarked til Kina for ikke å være så avhengig av USA som importør. Avtalen fra 2008 gjelder hvordan transporten av olje fra Venezuela til Kina skal gjennomføres, og de to landene er enige om å bygge et oljeraffineri i Kina for å lette prosesseringen. Likevel tar transportereringen av olje til

Kina relativt lang tid; et par uker, mot en tre-fire dagers transport til USA (Liu 2008). Således vil ikke USA med det første opphøre med å være den viktigste oljeimportøren da noe annet ville være svært økonomisk ugunstig. Likevel viser den jevne kontakten mellom Kina og Venezuela, samt den nye oljeavtalen, at Chávez ønsker å distansere seg fra USA. Dette belyses ytterligere da Chávez i januar 2009 tok i bruk en ny kinesisk-produsert satellitt, som skal ”styrke Venezuelas suverenitet og overvinne USAs ’media-bomberdement’”. Venezuela har også mottatt militære treningsfly fra Kina, som med noe ombygging kan bli brukt til rene kampformål (Kraul 2009).

En liknende utvikling kan man også se i forholdet mellom Russland og Venezuela, og her er opprustningen langt tydeligere enn det er i forhold til samarbeidet med Kina. I juli 2008 inngikk Chávez avtaler med Russland som omhandlet oljeproduksjon så vel som våpenkjøp, og Chávez karakteriserte denne handelen som en måte å bygge en multipolar verden på, og stå i mot USAs imperialism (Aftenposten 2008a; 2008b).

Da Russlands president Dimitrij Medvedev besøkte flere land i Latin Amerika i november 2008 i forbindelse med APEC-konferansen (*Asia-Pacific Economic Cooperation*), ble det spekulert i hvorvidt Russland søker å trenge inn i USAs bakgård og overta rollen som supermakt i Latin Amerika. Landene på besøkslisten, deriblant Venezuela, har de siste årene vært tydelige i sitt ønske om å minske USAs rolle som hegemoni i området. Ikke lenge før Medvedevs besøk til regionen tok russiske militærstyrker seg inn i den vestlige hemisfæren i forbindelse med militære øvelser og besøk i Venezuela, hvilket var første gang siden den kalde krigen (Sánchez 2008; Kraul 2008).

Et tredje land som Venezuela har knyttet sterkere bånd til etter at Chávez overtok som president i 1998, er Iran. Hugo Chávez har besøkt dette landet flere ganger, og likeledes har Irans presidenter, Mohammad Khatami (1997-2005) så vel som dagens president Mahmoud Ahmadinejad vært på statsbesøk i Venezuela (BBC 2005; *Réalité-EU* 2008). Det bilaterale forholdet mellom de to landene hevdes å være en

kattepine for Washington. Ved siden av åpenbart å knytte seg til land som tradisjonelt står i opposisjon til USA, innebærer det gode forholdet til Iran i tillegg en total ignorering av USAs gjentatte fordømmelser av Irans styre. Helt siden krigen mot terror startet, så Washington med bekymring på Irans beskjeftigelser, og i president Bushs *State of the Union*-tale i 2002 ble Iran, sammen med Irak og Nord-Korea, beskrevet som en del av "ondskapens akse". Landet ble anklaget for å støtte og forsyne Hamas i de palestinske områdene og Hizbollah i Sør-Libanon med våpen, og i tillegg ble det hevdet at Iran utviklet langdistanse-missiler og atomvåpenprogram. Da USA gikk til krig mot Irak våren 2003, ble Iran svært bevisst på hvor sårbare de selv var med tanke på en invasjon, hvilket resulterte i ytterligere tiltak for å redusere egen sårbarhet (Dunn 2007:22-23).

Iran, the ultimate mischief maker with global reach, astounding patience, a shameless marriage to mayhem and terrorism, and interests that fall squarely in opposition to those of the United States, is making major diplomatic inroads under Washington's nose.

Kiriakou 2008.

Sitatet over er fra tidligere CIA-ansatt, John Kiriakou, som beskrev sin bekymring for Irans forbedrede relasjoner til flere latinamerikanske land i et innlegg i Los Angeles Times i november 2008. Her understreker han hvordan Iran og USA har motstridende interesser, og hvor lite heldig det er at Iran får en økt innflytelse i hemisfæren. At denne relasjonen er bilateral, det vil si at latinamerikanske statsledere ønsker Iran velkommen, vekker enda større grunn til bekymring. Under åpningen av OPECs toppmøte i Saudi Arabia i 2007 advarte Hugo Chávez om at hvis USA går til angrep på Iran eller Venezuela, så vil oljeprisen dobles i forhold til daværende pris, og dermed ligge på 150-200 dollar per fat (BBC 2007b). Dette viser ikke bare Chávez' vilje til å distansere seg selv fra USA, men at han og Ahmadinejad er villige til å hindre USA i å handle ved å gå veien gjennom oljeprisen og USAs energiavhengighet. I tillegg sier trusselen noe om Chávez' faktiske tro på at USA vil angripe Iran og Venezuela siden de ikke følger USAs vei (for ikke å glemme at USA er imperialister).

3.4.4 og 3.4.5 gjelder begge ett overordnet tema, nemlig trusselen om multipolaritet og USAs minkede innflytelse i regionen. I analysen vil derfor disse to faktorene slås sammen til den ene faktoren ”*Latinamerikansk uavhengighet og bilaterale allianser*”.

4. Forskningsdesign, metode og hypoteser

4.1 Relevans og begrunnelse for valg av case og design

Oppgaven er en case-studie av USAs utenrikspolitikk overfor Venezuela under George W. Bush. Forfattere som LeoGrande (2007), Fukuyama (2006a; 2006b) og Melby (2004) er alle enige i at USAs utenrikspolitikk under George W. Bush beveget seg i en neokonservativ retning, og vanligvis er det Irak som benyttes for å belyse dette. Det kan i utgangspunktet synes naturlig da Irak-krigen på beste måte illustrerer USAs vilje til unilateralisme og sin idealistisk begrunnede militære maktbruk. Gary King m.fl. (1994:19) hevder imidlertid at en teori som kan bli motbevist i større grad bidrar til det eksisterende ”kunnskapsberget” enn teorier som er så generelle at en forkastelse er umulig. Det er således et paradoks at flertallet av studier av USAs utenrikspolitikk under Bush, som også understreker en neokonservativ dreining bruker Irak-politikken som case.

Venezuela er et tilfelle der landets president Hugo Chávez høstet mye negativ kritikk fra USA, blant annet fordi han brøt med prinsipper som var viktige for Bush-administrasjonene. Gjennom analysen av hvordan administrasjonsmedlemmer forholdt seg til de faktorene som ble redegjort for i forrige kapittel vil det kunne trekkes teoretisk funderte slutninger om USAs politikk overfor Venezuela. Oppgaven er således anvendt vitenskap, eller det Svein Andersen kaller en teoretisk fortolkende studie. En slik studie er relevant ved at ”den vitenskapelige interessen øker når etablert teori anvendes på nye måter” (Andersen 2005:70-71).

I følge Charles C. Ragin m.fl. (1996:752) må en kvalitativ utvelgelse av case basere seg på overbevisende teoretiske kriterier fordi utvelgelsen stor grad vil påvirke resultatene. Universet i studien av USAs utenrikspolitikk under George W. Bush er stater som bryter med USAs interesser og som dermed konfronterer USA som

hegemoni. Politikken overfor Venezuela befinner seg i dette universet, men er avvikende i den forstand at USAs politikk overfor Venezuela under George W. Bush ikke endte slik teorier om en neokonservativ dreining skulle tilsi. Analysen vil identifisere hvilke faktorer som har vært avgjørende for denne utviklingen. Venezuela er altså et strategisk begrunnet case, hvor studiens mål er å forstå Bushs politikk overfor Venezuela. Denne forståelsen vil oppnås gjennom å fortolke og kategorisere utsagnene til representanter for Bush-administrasjonen inn i realistiske, liberalistiske og neokonservative strømninger.

4.2 Metode og data: analyse av kongresshøringer

For å besvare problemstillingen vil *transkripter*⁶ av kongresshøringer fra George W. Bushs regjeringstid analyseres. Den amerikanske kongressen består av to kamre (representantenes hus og senatet) og hvert kammer består også av flere komiteer som holder høringer om, og oversyn med, de politiske saksområdene: "Congressional oversight is meant to keep mistakes from happening or spiraling out of control" (Ornstein og Mann 2006:67). Kongresshøringene anses som fruktbare i studien av USAs utenrikspolitikk overfor Venezuela fordi de i større grad kommenterer og stiller spørsmålstegn ved administrasjonens politikk enn hva for eksempel taler, avisartikler av deskriptiv art, eller andre rapporter utgitt av Bush-administrasjonen gjør. En tale av president Bush vil ikke dekke ulike utenrikspolitiske strømninger fordi han vil være mer opptatt av å forklare (og selge) sin egen politikk.

Metoden som benyttes for å besvare problemstillingen er diskursanalyse av kongresshøringene. Diskursanalyse er i følge Werner Christie Mathisen (1998:4-5) å analysere tekster eller språkbruk, og det å "studere språklig kommunikasjon er nødvendig for å forstå politiske aktører og deres handlinger [...] Vi må studere de *diskurser som former og formidler aktørenes identitet* som politiske aktører". Denne

⁶ Transkript brukes her om renskrift av stenogrammer.

oppgaven søker å kategorisere utsagn som kommer fram under kongresshøringene inn i ulike utenrikspolitiske strømninger, og om slike kollektive identiteter sier Mathisen (ibid.) at de ”etableres og aktiviseres gjennom språklig forankrede og formidlende meningsdanningsprosesser”. Dette er også John Scott (1990:60) enig i. Scott sier at administrative dokumenter ikke er nøytrale rapporter om hendelser; de formes derimot av den politiske konteksten de er laget i, og av de ideologiske forestillinger som ligger bak dokumentene. Offentlige dokumenter, som kongresshøringer, vurderes likevel som ”uproblematisk beretninger”⁷ da de regnes som spesielt troverdige” (Rygghaug 2002:306). Dette er fordi de er laget med tanke på at offentligheten har tilgang på dem, hvilket gjør at troverdigheten vektlegges. Om offentlige dokumenter sier Kjeldstadli (1992:168) at ”det [ligger] en kontroll i at mange kan lese det”.

Oppgaven analyserer Bush-administrasjonens politikk gjennom den politiske debatten som kommer fram i kongresshøringene, og som nevnt i kapittel 1.2 så vil en slik diskursanalyse kunne si noe om hva slags verdensforståelse som ligger til grunn for USAs Venezuela-politikk. Således antar oppgaven et konstruktivistisk perspektiv. Alexander Wendt (1992:398) begrunner et slikt ståsted i sin kjente artikkel om konstruktivisme: ”Actors do not have a ”portfolio” of interests that they carry around independent of social context; instead, they define their interests in the process of defining situations.” Kongresshøringer kan forstås som en prosess hvor ulike interesser defineres. Utsagnene blir kategorisert som å ligge innenfor et av de tre perspektivene realisme, liberalisme og neokonservatisme. En grunnantagelse er imidlertid at USAs interesser dannes ikke bare på bakgrunn av ideologisk tilbøyelighet, men også gjennom dialogen under høringene, hvilket er en del av forklaringen på at Bushs utenrikspolitikk var annerledes overfor Venezuela enn hva den ble overfor Irak.

⁷ Knut Kjeldstadli (1992:162-165) betegner *levninger* som direkte rester fra en fortid hvor forskeren selv må tolke meningen med levningen. En *beretning* derimot, påstår noe selv om omverdenen. Offentlige dokumenter faller inn under denne kategorien.

4.2.1 Kongressens rolle under George W. Bush

En primær forskjell mellom representantenes hus og senatet er størrelsen. Når 100 senatorer skal dekke de samme politikkområdene som 435 representanter dekker i representantenes hus, er det naturlig at medlemmer av representantenes hus har mer tid til sine komiteer og ses ofte på som spesialister sammenliknet med senatorene, som sitter med en mer generell kunnskap. Senatorene er mer opptatt av hvilken retning den nasjonale politikken beveger seg mot, hva som står på agendaen og å fremme egne politiske interesser (Foley og Owens 1996:92).

Når det gjelder USAs presidents innflytelse på kongressen, så avhenger dette av partisammensetningen og partiloyaliteten i kongressen. Administrasjonen har fortrinn i de tilfeller hvor presidentens parti også har et flertall av setene i kongressen – uansett hvor lite flertallet er – fordi partiet som har flertallet innehar alle formannsvervene og flertallet i de ulike komiteene. Imidlertid spiller *ideologi* også en rolle i forholdet mellom kongress og administrasjon. Mange kongressmedlemmer innehar en ideologi som ikke nødvendigvis korrelerer med partiets, og en kan også finne store variasjoner mellom presidenter innen det samme partiet. Desto større de ideologiske forskjellene er mellom presidenten og kongressen, desto mindre er sjansen for at presidenten oppnår støtte i kongressen til ønskede tiltak (Strøm 2008:69; Foley og Owens 1996:311, 316-318).

Selv om de ideologiske skillelinjene i stor grad følger de to partiene i de fleste sakene, så gjelder ikke det alltid for temaene sivile rettigheter, internasjonalt engasjement og nasjonal sikkerhet. Det er ikke uvanlig at en republikansk senator ligger nærmere en demokratisk senator hva gjelder ideologi. Blant annet nevner Foley og Owens (1996:167) at senator John Chafee (R), som er sentral i de dokumentene som analyseres, er godt plassert innenfor demokratenes ideologiske territorium, og derfor et vesentlig stykke unna senator og partikollega Jesse Helms (R).

Representanter for det republikanske parti hadde mellom 2003 og 2007 flertallet av setene i både representantenes hus og senatet (Senate 2009; Office of the Clerk 2009). Ornstein og Mann (2006:70) hevder at kongressen under George W. Bush forsømte sine forpliktelser ved ikke å holde noe oppsyn med administrasjonens politikk, spesielt i utenrikspolitikken. Andre hevder dette er en feiltolkning da det vanligste er at opposisjonspartiet holder administrasjonen under oppsyn: "Partisan unity, not institutional laziness, explains why the Bush administration's [...] policy received such a favorable hearing in Congress from 2000 to 2006" (Howell og Pevehouse 2007:96). Dette er momenter som kan ha betydning for analysen av kongresshøringene.

For perioden hvor George W. Bush er president, er det høringer fra fire kongresser⁸ som analyseres, og grunnet en større mengde data og oppgavens rammeverk har en strategisk utvelgelse av hvilke kongresshøringer som analyseres vært nødvendig. Av det store antallet kongresshøringer er det noen som peker seg ut som spesielt relevante for denne oppgavens tema. Dette gjelder blant annet nominasjonshøringene av den kommende utenriksministeren (*Secretary of State*) og de årlige budsjett høringene hvor utenriksministeren presenterer presidentens forslag for hvordan midlene til neste års utenriksbudsjett skal brukes. I begge tilfeller er det senatets utenrikskomité som holder høringene. Budsjett høringene er viktige fordi de viser hva administrasjonen kommer til å fokusere på i utenrikspolitikken, og nominasjonshøringene er av analytisk verdi fordi senatorer fra begge partiene har muligheten til å forhøre seg om hvordan den nye administrasjonen vil vektlegge ulike områder av USAs utenrikspolitikk. I tillegg vil en i begge type høringer kunne avdekke hvilke utenrikspolitiske strømninger som er dominerende i så vel kongressen som administrasjonen. For George W. Bushs presidentskap er det kun snakk om to nominasjonshøringer, én for Colin L. Powell i januar 2001 og én for Condoleezza

⁸ George W. Bushs presidentperiode på åtte år tilsier at det er fire kongresser i perioden. Kongressen holder valg annethvert år; alle kongressmedlemmer i representantenes hus må stille til gjenvalg annethvert år, mens det kun er en tredjedel av senatet som stiller til valg annethvert år. På denne måten vil en senator velges for seks år av gangen, og det er således ikke mulig å skifte ut hele senatet på ett valg, slik det teoretisk sett er mulig for representantenes hus (Strøm 2008:61, 71-72).

Rice i januar 2005. En tredje type høring som peker seg ut med henhold til oppgavens analyse, er etterretningskomiteens årlige, åpne høring om sikkerhetstrusler overfor USA. Her er det ikke utenriksministeren som er høringens hovedvitne, men ansatte i den amerikanske etterretningstjenesten, ofte direktøren for CIA. Disse redegjør for hva de definerer som nåværende og mulige fremtidige trusler for landet.

Selv om nominasjons-, budsjett og sikkerhetshøringene følges gjennom hele president Bushs periode, så finnes det i tillegg andre høringer som er av en mer undersøkende art tilknyttet spesielle temaer. I de tilfeller der det holdes slike separate høringer som dekker en av de fire faktorene som er viktige for forholdet mellom USA og Venezuela, så vil disse også analyseres. Eksempler på slike høringer er “Energy Security in Latin America” fra 2006 og ”The State of Democracy in Venezuela” fra 2004.

Som analysen i kapittel fem vil vise, er det enkelte senatorer som er spesielt opptatte av den politiske situasjonen i hemisfæren, og derfor også de som oftest kommenterer og stiller spørsmål om Hugo Chávez’ politikk og administrasjonens reaksjoner på dette. Dette gjelder blant andre Christopher Dodd (D), Bill Nelson (D), Lincoln Chafee (R), Norm Coleman (R) og Mel Martinez (R). Årsaken til at disse er spesielt opptatte av Latin Amerika har neppe noe med partipolitisk tilhørighet å gjøre – som nevnt over har tidligere studier funnet lite belegg for sterke partipolitiske skillelinjer når det gjelder internasjonale saker og nasjonal sikkerhet. Derimot har samtlige av disse senatorene på et gitt tidspunkt mellom den 107ende og 110ende kongressen sittet i utenrikskomiteens underkomité for den vestlige hemisfæren (*Subcommittee on Western Hemisphere, Peace Corps and Narcotics Affairs*), hvilket trolig forklarer hvorfor det spesielt er disse som tar opp Venezuela i de mer generelle budsjett- og nominasjonshøringene. Ut fra senatorenes uttalelser vil allikevel analysen søke å identifisere hvor utsagnene kan plasseres innenfor en liberalistisk, realistisk, eller neokonservativ retning.

4.3 Validitet og reliabilitet

Indre validitet knytter seg til hvorvidt man har funnet den riktige forklaringen (Yin 2003:36). Denne studiens indre validitet gjelder altså hvorvidt de analyserte uttalelsene omkring de ulike faktorene som plasseres innenfor en av de tre utenrikspolitiske strømningene, i virkeligheten ligger innenfor de gitte strømningene. I tillegg ser oppgaven kun på faktorer som er viktige for det bilaterale forholdet mellom USA og Venezuela, mens andre ytre faktorer ikke er analysert. Eksempelvis kan den politiske agendaen ha betydning for hvorvidt USA gikk i neokonservativ retning overfor Venezuela. De analyserte faktorene trenger ikke å ha hatt avgjørende betydning hvis andre temaer på agendaen var av slik presserende art at USA ikke hadde mulighet til å handle aktivt overfor Hugo Chávez' fremferd.

Ytre validitet dreier seg om hvorvidt man kan generalisere funnene fra utvalget til universet (Yin 2003:37). Case-studier mottar ofte kritikk fordi resultatene i liten grad kan generaliseres. I denne studien har jeg foretatt en strategisk utvelgelse av Venezuela som case – fra et univers bestående av alle stater som bryter med USAs idealistiske prinsipper. Venezuela er en kritisk case i forhold til en neokonservativ dreining i den amerikanske utenrikspolitikken, og i følge Robert Yin (ibid.) er det ved en slik utvelgelse mulig å trekke *generelle slutninger* til universet. At analysen viser at noen faktorer inneholder diskurser innenfor andre utenrikspolitiske strømninger enn en idealistisk, ekspansjonistisk politikk, kan generelt tenkes å kunne overføres på andre land som bryter med USAs idealistiske prinsipper.

For å sikre studiens reliabilitet – eller etterprøvbarhet – har det vært viktig å påse at kildene kan benyttes av andre, og dernest at de vil gi samme resultater i en liknende studie. For Yin (2003:38) er det avgjørende å dokumentere kildene, noe som ivaretas ved å bruke offentlige tilgjengelige kongresshøringer og sidehenvisninger. Det kan være vanskelig å få i hende trykte utgaver i Norge, men på nettsiden til *U.S. Government Printing Office* publiseres alle offentlige dokumenter fra føderale instanser, også kongresshøringer.

4.4 Deduksjon av hypotese

Som nevnt innledningsvis er oppgavens problemstilling: *Hvordan kan vi forstå USAs politikk overfor Venezuela under George W. Bush?* Én overordnet hypotese vil deduseres på bakgrunn av en gjennomgang av teoretiske forventninger om utenrikspolitiske strømninger knyttet til de fire faktorene. For analytiske formål er de teoretiske forventningene noe stiliserte; det er for eksempel ikke slik at frihandel er irrelevant for neokonservative, og idealisme ubetydelig for realister. Analysen i kapittel seks vil avdekke hvorvidt det er hold i hypotesene og i forlengelsen gi svar på problemstillingen.

Når det gjelder den første faktoren – terrorisme i hemisfæren – så går denne direkte på USAs sikkerhet. En neokonservativ politikk skulle tilsi at Hugo Chávez' sympati for FARC-geriljaen i Colombia ble sett på som svært uheldig. Når Chávez i tillegg motarbeidet USAs kamp mot narkotika og geriljavirksomhet i regionen ville en neokonservativ reaksjon vært å handle aktivt for å få bukt med problemet. Når ordlyden etter 11.september i tillegg endret seg slik at en bekjempelse av geriljagruppene utgjorde en del av krigen mot terror, så ville det vært ekstra viktig for en neokonservativ administrasjon å vise at de ikke er passive. En liberal tilnærming ville vært å satse på diplomati, forhandlinger og internasjonalt press. Realister ville vurdert situasjonen de stod overfor, og i og med at USA ikke handlet aktivt overfor Venezuela på grunn av Chávez' forbindelser til FARC kan man anta at det ikke ble karakterisert som en direkte trussel mot USA. Realister ville således ikke se seg tjent med et militært angrep. Dette er i min oppfatning den mest plausible fortolkning av situasjonen.

Tematikken til faktoren demokrati står sentralt i både neokonservatismen og liberalismen. Som vi husker fra 3.2, så bestod USAs politikk overfor Venezuela under Clinton i kun å holde et øye med hva Chávez faktisk gjorde, og ikke handle på hva han sa (Kozloff 2006:62). En slik strategi er de neokonservative uenige i; det er USAs plikt å følge med på den interne situasjonen i andre land, og en synd ikke å

konfrontere de land som bryter med liberaldemokratiske prinsipper (Syse 2008:281). Neokonservative vil hevde at USAs utenrikspolitikk bør være konsekvente i hvem de har kontakt med, og med tanke på den lange liberaldemokratiske tradisjonen Venezuela har hatt så er Chávez' maktkonsolidering en lite ønskelig utvikling. Den realistiske strømmingen, som tidligere har vært dominerende i det republikanske partiet, vil ikke nødvendigvis bekymre seg i like stor grad over Venezuelas interne anliggender. Det viktigste for realister er at USAs interesser ivaretas. Det forventes at en neokonservativ strømming ville resultert i at administrasjonen påførte et sterkt press for å fremme det liberale demokratiet i Venezuela.

Ressurstilgang er en viktig faktor for USAs Venezuela-politikk, og i kapittel 3.3 ble det understreket at oljen bidrar til at Venezuela og USA er gjensidig avhengige av hverandre. Likevel blir olje i stor grad brukt som et geopolitisk våpen av Chávez, og ved senere tidspunkt kan han tenkes å gjøre alvor av truslene om å redusere eller kutte oljetilførselen til USA. I en utenrikspolitikk som preges av neokonservatisme så står handlefrihet sentralt. At Venezuelas nye oljepolitikk har innvirkning på oljeprisen ellers, innskrenker USAs handlefrihet – spesielt når Chávez begynner å følge OPECs anvisninger om å kutte i produksjonen. Når Chávez i tillegg truer med å endre på hvem som får importere venezuelansk olje, trues selve tilgangen på energi. Neokonservative ville ikke nølt med unilaterale tiltak som sikret landet tilgang på energi. Men gitt at USA *ikke* gikk i en neokonservativ retning, indikerer dette at en av de andre utenrikspolitiske strømmingene overgikk den neokonservative. For liberalister vil troen på fellesskapsordninger stå sentralt, og de vil således ikke at USA handler unilateralt for eksempelvis å hindre at Venezuela selger olje til Kina. Realister har en pragmatisk tilnærming til utenrikspolitikken, også til energitilførselen. Så lenge Venezuela ikke umiddelbart har teknologien som kreves for å prosessere og sende venezuelansk olje til Kina, så vil USA fortsette å være Venezuelas hovedkunde i salg av olje. Realister vil således ikke se det som nødvendig å rette noen tiltak mot Venezuela så lenge Chávez bare kommer med tomme trusler.

Faktorene latinamerikansk uavhengighet og bilaterale allianser dreier seg i stor grad om stormaktspolitikk. For neokonservatismen er det bekymringsfullt at USA stadig mister innflytelse i Latin Amerika. At det er Hugo Chávez som står i spissen for et alternativ til den amerikanske liberalismen gjør at eventuelle tiltak for å rette opp i denne utviklingen vil være rettet mot Venezuela. På den andre siden vil en neokonservativ administrasjon beskjeftige seg minimalt med å få arbeidet med FTAA på fote igjen, på grunn av den iboende skepsisen til internasjonale avtaler og organisasjoners handlekraft. I tillegg vil det for neokonservative være viktig *hvem* USA holder kontakt med da lands interne forhold er av stor betydning – de ville ikke handlet med land som bryter med den amerikanske idealismen. Liberalister, med sin tro på internasjonale institusjoner, vil derimot være svært skuffet over en latinamerikansk distansering fra arbeidet mot FTAA, og de vil således fortsette å arbeide for en slik avtale. Realister er opptatt av å ivareta USAs interesser, hvilket vil si at de også er interesserte i at USA ikke mister markedsandeler i Latin Amerika.

En utvikling hvor Hugo Chávez knytter relasjoner til flere land som både tradisjonelt og mer nylig er blitt strategiske motparter til USA, skulle tilsi en årvåken neokonservativ administrasjon. Den geografiske avstanden til de strategiske motpartene minker når Venezuela, og Latin Amerika, knytter tettere bånd til disse. Venezuelas forhold til Iran betyr at en del av det Bush-administrasjonen kalte ondskapens akse faktisk har lettere tilgang til den vestlige hemisfæren. Kinas økonomi når stadig nye høyder, og på sikt vil dette kunne utfordre USAs hegemoni på mer enn økonomiske områder. En neokonservativ politikk ville vært å forhindre Chávez i å knytte tettere bånd til strategiske motparter. Hvis disse landene fortsetter å vokse, mens USA på sin side mister makt og innflytelse, så vil det med tiden kunne føre til mer multipolaritet verden. Liberalister er på den andre siden opptatte av at samarbeid og diplomati fungerer optimalt, og ville ikke sett på Kinas økende handel med Latin Amerika som en trussel, ei heller Venezuelas avtaler med Russland. Et fritt marked skaper de beste forholdene for alle parter, også for USA. Realister ønsker ikke å handle impulsivt, og ville ønsket å avvente situasjonen til en eventuell trussel

stod klart fram. Så lenge den nåværende situasjonen ikke betegnes som en prekær trussel, er det lite ønskelig å risikere egne ressurser.

Ut fra tankerekken ovenfor kan det se ut som at den mest plausible fortolkning av USAs politikk overfor Venezuela under George W. Bush er at så lenge USAs nasjonale interesser ivaretas, så vil en realistisk strømning dominere. Kampen for den amerikanske idealismen, som Chávez bryter med, og neokonservative ser som svært viktig, kan antas å måtte vike for øvrige nasjonale interesser. Sett ut fra de faktorene som antas for å være viktige for forholdet mellom USA og Venezuela, er det spesielt oljefaktoren og bilaterale allianser som utgjør kjernen av USAs nasjonale sikkerhetsinteresser. Så lenge disse sikkerhetsfaktorene ikke defineres som direkte trusler mot nasjonale interesser vil jeg anta at det ikke er i USAs interesse å handle neokonservativt overfor Venezuela. Følgende hypotese deduseres:

H₁: USAs Venezuela-politikk har vært utformet på bakgrunn av en oppfatning av nasjonale interesser, ikke neokonservativ idealisme.

5. Analyse av det empiriske materialet⁹

5.1 Terrorisme i hemisfæren og Chávez' forbindelse til FARC

5.1.1 Empirisk gjennomgang

11.september 2001 blir ofte pekt på som vendepunktet for George W. Bushs utenrikspolitikk. Som nevnt i kapittel 1.1 var det i begynnelsen visse forventninger til hvordan USAs utenrikspolitikk ville være under Bush, noe krigen mot terror endret på. Det slående med kongresshøringene som holdes i begynnelsen av Bushs presidentskap er at Al Qaeda allerede her nevnes flere ganger og blir betegnet som en transnasjonal terroristgruppe. I februar 2001, under etterretningskomiteens årlige høring av landets sikkerhet, bekrefter George J. Tenet fra CIA at USAs fremste prioritet for den nasjonale sikkerheten nettopp er å beskytte seg mot terroristangrep på amerikansk jord (S.Hrg.107-2:4,51). Også i nominasjonshøringen av Colin Powell fra 17.januar sier senator Sam Brownback (R) at terroristgruppene er en trussel for amerikansk sikkerhet, og han anbefaler Powell og administrasjonen å se på spesielt Afghanistan (S.Hrg.107-14:100). En burde altså ikke undervurdere hvor sentral terrortrusselen var i den utenrikspolitiske debatten ni måneder før terrorhandlingen på World Trade Center og Pentagon.

Når det derimot gjelder koblingen mellom terrorisme og geriljagruppene i Colombia, samt en eventuell forbindelse mellom Hugo Chávez og FARC-geriljaen, så er det lite i høringene som bekrefter dette. I den ovennevnte høringen foran etterretningskomiteen blir riktignok problemene med narkotikaproduksjonen i Colombia tatt opp, i likhet med at det understrekes hvilke problemer geriljaene skaper

⁹ I kildehenvisningen vil forkortelsen "HR.Hrg." brukes om høringer fra representantenes hus og står for *House of Representatives Hearing*. Sifrene som følger er serienummeret til den enkelte høringen, hvorav de første tre sifrene henviser til hvilken kongress høringen tilhører. For senatshøringer vil forkortelsen "S.Hrg." (*Senate Hearing*) benyttes i kildehenvisningen.

for den regionale stabiliteten (S.Hrg.107-2:6,32-33). Begrepet ”terroristgruppe” eller ”narkoterrorister” (*narcoterrorists*) benyttes dog ikke i omtalen av geriljagruppene. Dette stemmer overens med hva sekundærlitteraturen sier om dette; det var først etter 11.september at opprørsgruppene i Colombia ble redefinert til terroristorganisasjoner (jf. kapittel 3.4.1 og LeoGrande 2007:362). Heller ikke Colin Powell knytter terrorisme til geriljaene i Colombia når han tar for seg den politiske situasjonen i hemisfæren under nominasjonshøringen fra januar 2001 (S.Hrg.107-14:25,34). I budsjetthøringen noen uker senere legger Powell frem administrasjonens forslag om å videreføre den økonomiske støtten til Plan Colombia, i tillegg til å gi ytterligere bilateral økonomisk hjelp til nabolandene Ecuador, Brasil og Venezuela for å hindre regional spillovereffekt – altså et forsøk på å forhindre at narkotikaproduksjonen bare forflytter seg til andre land når kampen mot narkotika i Colombia begynner å få gjennomslag. Heller ikke her knyttes den omfattende narkotikaproduksjonen og geriljagruppene til terrorisme (S.Hrg.107-41:15). Powell knytter altså ikke Colombias opprørsgrupper til terrorisme under noen av høringene.

At colombianske geriljagrupeer som livnærer seg på narkotikahandel knyttes til terrorisme, skjer først ved høringen ”Drug Trade and the Terror Network” i representantenes hus den 3.oktober 2001 – altså etter 11.september. Senator Elijah Cummings (D) trekker fram FARC-geriljaens virksomheter i Colombia som eksempel på hvor mye narkotikahandelen og terrorisme faktisk er sammenfiltret (HR.Hrg.107-93:7). Selv om denne høringen omhandler koblingen mellom narkotikahandel og terrorvirksomhet, så ligger hovedfokuset på Aghanistan, opium-produksjonen og Al Qaeda. Sett under ett nevnes de colombianske geriljagruppene forholdsvis lite, og kun for å underbygge påstanden om at der finnes en økende sammenheng mellom narkotikaproduksjon og terrorvirksomhet. Asa Hutchinson fra *Drug Enforcement Administration* (DEA) differensierer imidlertid mellom FARC og Al Qaeda ved at førstnevnte hovedsakelig er en opprørsgruppe som er konsentrert i regionen, og at de således kun er en trussel for amerikanere som befinner seg i disse områdene (HR.Hrg.107-93:119-120).

Venezuela knyttes til FARC-geriljaen noen måneder senere under senatets budsjettøring i februar 2002. Her sier senator Jesse Helms (R) at eksisterende kilder, deriblant en video, levner liten tvil om at Chávez støtter narkoterroristene i Colombia, og han spør således hva Powell mener bør være USAs politikk på dette området. Powell svarer at:

We have not been happy with some of the comments he has made with respect to the campaign against terrorism. He was not as supportive as he might have been [...] With respect to the specific issue on the videotape and support of narcotraffickers, I saw those reports, but I think I had better wait until I get a complete analysis before I comment on any particular charges (S.Hrg.107-299:40).

Powell ønsker altså ikke å kommentere en eventuell forbindelse mellom Chávez og FARC før han er fullt informert om saken, men han uttrykker misnøye over Chávez' retorikk og manglende støtte til USA i krigen mot terrorisme. I tillegg er det verd å legge merke til at senator Helms omtaler FARC-geriljaen som "narkoterrorister", mens Powell i stedet kaller de for "narkohandlere". Flere av senator Joseph Bidens (D) spørsmål gjelder administrasjonens forslag om økonomisk støtte til det colombianske militæret for å beskytte en større oljeledning i Colombia. Spørsmålet er relevant i forhold til terrorismefaktoren da denne oljeledningen har blitt angrepet av geriljaene flere ganger i løpet av 2001. Her benytter derimot Powell betegnelsen "terroristgrupper" når han forklarer hvorfor nettopp dette prosjektet har blitt foreslått finansiell støtte av administrasjonen (S.Hrg.107-299:64-65). Det er med andre ord vanskelig å gjøre noen klare, entydige konklusjoner i diskursen rundt FARC, ELN og AUC, men generelt virker det viktigere å ta opp kampen mot disse gruppene nå enn for ett år siden.

Sikkerhetshøringen holdes også i februar 2002, og senator Pat Roberts (R) hevder at de eksisterende truslene innenfor USAs egen hemisfære bør vektlegges mer, og han er spesielt bekymret over Chávez' negative uttalelser overfor USA, som minner om at en

”ny Castro” er i hemisfæren. Carl Ford fra etterretningsavdelingen i utenriksdepartementet svarer:

Well, it seems to me [...] when you can't solve your basic, fundamental economic problems that Venezuela faces with the natural resources that it has available, you've got to blame somebody. And I think that he's found that it's easier and more politically correct for him in Venezuela to blame us. [...] And that's why he joins Castro in several occasions in voicing concerns about the U.S. That doesn't bother me so much as long as it's just words. But there are also indications that he is sympathetic and helpful to the FARC in Colombia and various other groups. So that I'm sure that all of us are going to be watching very closely to see what goes on in Venezuela and with President Chávez in particular (S.Hrg.107-597:141).

Det er tre ting en kan trekke ut fra Fords uttalelse. For det første anses ikke Chávez' diskurs, som er svært negativ til USA, særlig bekymringsverdig – det er bare ord. For det andre vil en antatt forbindelse mellom FARC og Venezuela være en langt større grunn til bekymring. For det tredje vil USA følge nøye med på utviklingen i Venezuela. Det skal sies at verken Ford eller de andre representantene som vitner i høringen har trukket fram Chávez' forhold til FARC uoppfordret i sine uttalelser. Det var kun når han ble spurt et direkte spørsmål fra senator Roberts at Ford kommenterte situasjonen mellom Venezuela og FARC.

I høringen ”U.S.-Colombian policy: what's next?” fra april 2002 er linken mellom terrorisme og narkotikahandlere blitt enda tydeligere. FARC, ELN og AUC defineres som terroristgrupper som truer stabiliteten i regionen. Administrasjonens utsending, Mark Grossmann (*Under Secretary of State for Political Affairs*), sier at Bush-administrasjonen arbeider for å utvide fokuset overfor Colombia fra å være en ren kamp mot narkotika til også å inkludere kampen mot terrorisme. Grossmann understreker at terroristgruppene undergraver ikke bare demokratiet i Colombia, men de truer også den regionale stabiliteten. Således er gruppene også en trussel mot USAs interesser i hemisfæren, sier Grossmann (S.Hrg.107-579:8). Bush-administrasjonen søkte godkjenning fra kongressen om å utvide USAs politikk overfor Colombia til å inkludere kampen mot terrorisme en måned før denne

høringen, og Grossmann understreker at president Bush erkjenner at det er en link mellom narkotikaproduksjonen og terrorisme i hemisfæren (S.Hrg.107-579:12). Høringens ordstyrer, senator Christopher Dodd (D), sier at det er vanskelig å forstå hvorfor nabolandene i regionen er så motvillige til å støtte opp om kampen mot narkoterroristene i Colombia (S.Hrg.107-579:3). Til dette svarer Grossmann at en ren bilateral avtale mellom USA og Colombia ikke kommer til å hjelpe i bekjempelsen av disse gruppene, og at administrasjonen er enig med Dodd. Dette er ønsket om å gi en utvidet økonomisk støtte også til Colombias naboland et uttrykk for (S.Hrg.107-579:44). Det er også verd å legge til at administrasjonen ikke bare søker om utvidet økonomisk støtte til diplomatisk arbeid, men at de mener det også er nødvendig med økt militærstøtte for å kunne tvinge terroristene til å delta i fredsforhandlingene med den colombianske staten (S.Hrg.107-579:78).

Den 108ende kongressen innledes med budsjettøringen i februar 2003. Denne høringen dreier seg i stor grad om den stadig mer pressede situasjonen i Irak, og hvordan administrasjonen vil føre politikken overfor landet. Årsaken til at fokuset ligger på Irak må sees i sammenheng med tiden for høringen som kun er en måned før USAs invasjon. Colin Powell nevner likevel Colombia i sin uttalelse¹⁰, og understreker administrasjonens ønske om å bekjempe terroristene og narkotikahandlerne i landet (S.Hrg.108-19:13). Senator Norm Coleman (R) spør utenriksministeren om hvorvidt administrasjonens politikk ikke har et for snevert perspektiv overfor geriljagruppene, og om de i større grad også bør se hele regionen i sammenheng. Powell på sin side mener at administrasjonen *har* et bredt nok perspektiv, og at de har en helhetlig tilnærming til kampen mot narkotika og terrorisme i hemisfæren. Dette, sier Powell, lar seg speile gjennom regjeringens tiltak som har endret navn fra det som før het ”Plan Colombia” til det nåværende ”Andean Drug Initiative”¹¹ (S.Hrg.108-19:56-57).

¹⁰ Det er en forskjell på en uttalelse (*statement*) og forberedt uttalelse (*prepared statement*) i det at sistnevnte er et forberedt dokument som legges ved siden av transkriptet av høringen. Talen som vedkommende velger å si høyt foran kongressen, blir transkriptert og betegnes bare som uttalelsen.

¹¹ I senere høringer omtales denne som ”Andean Counterdrug Initiative”, eller ACI.

I høringen av USAs sikkerhetstrusler for 2003, er ikke landene i Latin Amerika nevnt i særlig grad. Terrorisme er et viktig tema, men her er igjen hovedfokuset på Irak og regionen i Midtøsten. CIAs George Tenet sier imidlertid han at den nåværende situasjonen i både Venezuela og Colombia er verd en diskusjon, men at han venter med dette til den senere spørsmålsrunden (S.Hrg.108-:30). Derimot er det ingen som stiller ytterligere spørsmål om verken Venezuela eller Colombia, og Tenet blir dermed den eneste som nevner disse landene i denne høringen – og da kun i forbifarten. Det kan synes som om de høringene som denne studien har ansett som spesielt viktige for analysen, nemlig budsjettøringene og sikkerhetshøringene, i stor grad neglisjerer Latin Amerika. Colombia og Venezuela, som i den 107ende kongressen ble omtalt mye mer i de samme høringene, nevnes kun i forbifarten i februar 2003.

I senatshøringen ”Narco-terrorism: International Drug Trafficking and Terrorism – a Dangerous Mix” fra mai 2003 knyttes de ulike grupperingene i Colombia nok en gang til kampen mot terrorisme, og både FARC, ELN og AUC nevnes ofte. Senator Joseph Biden (D) tilbakeviser tidligere påstander og sier at det er helt feil å vektlegge opprørsgruppene i Latin Amerika som baserer seg på narkotikahandel, fordi disse ikke primært søker å ødelegge USA og den vestlige kulturen. Snarere bør oppmerksomheten rettes mot den ene organisasjonen – Al Qaeda – som har USA som hovedmål, sier Biden (S.Hrg.108-173:39).

Senatet kommer nærmere inn på bekjempelsen av narkoterrorister i hemisfæren i en høring fra juni 2003, som omhandler USAs narkotikakontroll i Colombia. Ifølge general James Hill har Venezuela, til tross for å være den mest ustabile aktøren, en nøkkelrolle i den regionale stabiliteten. Hill mener det er viktig å øke samarbeidet mellom de ulike landene i regionen for å klare å bekjempe narkoterroristene (S.Hrg.108-236:35). Spillovereffekten som kan oppstå i kampen mot narkotika i Colombia er til gjengjeld den eneste koblingen som gjøres opp mot Venezuela, og påstanden om at Chávez har knyttet forbindelser til FARC, blir heller ikke tatt opp i

denne høringen. Den samme trenden ser vi i senere høringer; opprørsgeriljaene defineres som terroristorganisasjoner, og Venezuela nevnes kun i forbindelse med regional spillovereffekt og nødvendigheten av å gi økt støtte til Colombias naboland og sikre at disse er med i kampen mot narkotikahandel og terrorisme. I en utvidet høring om bevilgninger til utenlandske operasjoner for budsjettåret 2005, dukker derimot spørsmålet opp. I følge Cofer Black fra utenriksdepartementet er det usikkert i hvilken grad den venezuelanske regjeringen godkjenner eller fordømmer at venezuelansk territorium blir brukt av terroristorganisasjonene, men at det er et faktum at Chávez' regjering ikke har kontroll over sin side av grensen mot Colombia. Det er altså usikkert hvorvidt dette skyldes motvillighet eller rett og slett maktesløshet. Det kan allikevel konstateres, sier Black, at Hugo Chávez' påståtte ideologiske forståelse med FARC og ELN er hinder for Venezuelas samarbeid med Colombia i kampen mot terrorisme (S.Hrg.108-792:192).

Den 109ende kongressen innledes med at George W. Bush har blitt gjenvalgt som president, og tidligere sikkerhetsrådgiver Condoleezza Rice blir tilbudt stillingen som utenriksminister. Rices nominasjonshøring holdes over to dager i januar 2005, og senatsmedlemmenes spørsmål dreier seg i stor grad om eventuelle endringer i administrasjonens utenrikspolitikk. Det stilles forholdsvis mange spørsmål om USAs politikk overfor Latin Amerika i spørsmålsrunden, sammenliknet med nominasjonshøringen av Colin Powell. Noe av årsaken til dette skyldes trolig at tre av senatorene i utenrikskomiteen, Lincoln Chafee (R), Christopher Dodd (D) og Bill Nelson (D), som også sitter i underkomiteen for hemifæriske saker, nettopp har besøkt en rekke latinamerikanske land. I Rices egen uttalelse kommer hun kun kortfattet inn på administrasjonens politikk overfor Latin Amerika, som sammen med Afrika beskrives som utfordrende med tanke på demokratiets stilling og bekjempelse av fattigdom (S.Hrg.109-151:14). Venezuela og koblingen til terrorisme og FARC nevner hun ikke.

Senator Martinez (R) (S.Hrg.109-151:94) kommer inn på flere av faktorene som i kapittel tre ble karakterisert som avgjørende i forholdet mellom USA og Venezuela – deriblant terrorisme i hemisfæren og Chávez' forbindelse til dette. Andre problemer med den venezuelanske regjeringen trekkes også fram, deriblant demokratiforringelse, forholdet til andre strategiske motparter og regional (latinamerikansk) ustabilitet. Angående terrorisme i hemisfæren stiller han følgende spørsmål:

I share, with Senator Dodd and Senator Nelson, the anxiety that we have about the need for us to be more engaged in the region [...] I greatly concern myself with the continuing friction that [...] exists between Venezuela and its neighboring country, Colombia. I know, in Colombia, we have tried to support President Uribe in his fight against the narco-trafficker terrorists, or narco-terrorists. [...] How do you view the government of President Chávez, the kind of threat that it represents to stability in the region [...]?

Martinez' innlegg er forkortet og Condoleezza Rice svarer generelt på hele innlegget hans når hun sier:

I think that we have to view, at this point, the Government of Venezuela as a negative force in the region, negative in terms of its effect on its neighbors, as you have outlined [...] We are engaging, and we need to engage more, this very vital region. It has a lot of challenges. It has a lot of promise. But I would have to say, at this point, one would have to judge the influence of Venezuela – Venezuela's government as negative. And it's too bad, because it has been a longstanding good relationship with the United States, and we have great affection for the Venezuelan people. I just think that right now it's a pretty negative influence.

Selv om Rice gir et nokså direkte svar på Martinez' spørsmål på administrasjonens syn på Venezuela, så sier det i grunnen ingenting om hvor viktig Venezuela og regionen generelt er for Bush-administrasjonen. Rice går kun nærmere inn på temaet når hun blir stilt overfor det. I likhet med at Rice i sin uttalelse under nominasjonshøringen bare nevner Latin Amerika på generelt grunnlag én gang, og da sammen med Afrika, så gjentar hun det samme i den forberedte uttalelsen under budsjett høringen en måneds tid senere; administrasjonen vil fortsett å jobbe for å

styrke de demokratiske verdiene og bekjempe fattigdom i Latin Amerika og Afrika (S.Hrg.109-98:16). Utover dette går hun ikke nærmere inn på noe spesielt land i hemisfæren. Sammenligner en Rices svar med svaret Colin Powell ga under budsjettøringen i 2002 (jf. s. 46), så er begge utenriksministere skuffet over Hugo Chávez' fremferd. Powell viser imidlertid en motvillighet mot å kritisere Chávez for enkelte av aktivitetene med mindre det eksisterer pålitelige beviser. Rice sier ikke noe slikt, men konstaterer at Venezuelas regjering har en negativ påvirkning på resten av regionen. At Rice karakteriserer Venezuela som en negativ aktør i regionen, er en noe neokonservativ uttalelse med tanke på å dele verden inn i gode og onde aktører.

Senator Chafee (R) spør hvordan det går med *the Andean Drug Initiative* (ADI), og i følge Rice har endringen fra å arbeide mot kun Colombia til å ha et bredere regionalt perspektiv vært svært effektivt. Noe av det som har hjulpet for suksessen, mener Rice, er presidentskiftet i Colombia. President Uribe får ros av Rice for sin langt hardere linje overfor gruppene som knyttes til narkotikahandel og terrorisme (S.Hrg.109-98:30). Det er således en underliggende påstand om at Colombias forrige president Andrés Pastranas diplomatiske tilnærming til konflikten ikke bar like mye frukter som det Uribes tilnærming har gjort.

Når det gjelder høringen i etterretningskomiteen angående landets nåværende og forventede sikkerhetstrusler, så er det i grunnen lite omtale av narkoterrorister i Latin Amerika. Porter Goss er nå CIA-direktør i 2005 og i sin uttalelse karakteriseres FARC som en terroristorganisasjon med både evne til, og intensjon om, å true amerikanske interesser i regionen (S.Hrg.109-61:9). Dette er den samme karakteristikken som har blitt gjort av andre tidligere, blant annet senator Biden (S.Hrg.108-173:39) og Mark Grossmann fra administrasjonen (S.Hrg.107-579:8). I Porter Goss' forberedte uttalelse trekker han også fram Venezuelas demokratiforringelse. Noen link mellom Hugo Chávez og FARC nevnes derimot ikke (S.Hrg.109-61:13). I sikkerhetshøringen for 2006 betegner direktøren for nasjonal

etterretning¹², John Negroponte, terrorisme som den mest fremtredende trusselen mot USA, og krigen mot terror er således etterretningstjenestens førsteprioritet (S.Hrg.109-724:9). Tross vektleggingen av terrortrusselen så er det lite fokus på FARC, ELN og AUC i denne høringen.

I budsjettøringen fra 2006 nevnes ikke politikken overfor Latin Amerika av verken Lugar, Biden eller Condoleezza Rice i de innledende uttalelsene, og det er kun i spørsmålsrunden at komiteen kommer inn på politikken overfor hemisfæren. Likevel dreier ingen av spørsmålene seg om terrorisme på det amerikanske kontinentet, og verken FARC eller Hugo Chávez' forbindelse til denne gruppen nevnes. I en senatshøring fra juni 2006 som omhandler kampen mot terrorisme, kobles derimot Hugo Chávez' forhold til FARC til kampen mot terrorisme. Hovedfokuset i høringen ligger på landene i Midtøsten, men i spørsmålsrunden stiller senator Martinez (R) seg kritisk til Venezuelas rolle i kampen mot narkoterroristene i Colombia (S.Hrg.109-859:43-44). Han spør Henry Crumpton, som representerer utenriksdepartementet, hvorvidt Chávez er til hinder i krigen mot narkoterroristene, blant annet på grunn av FARCs bevegelsesfrihet i grenseområdet mellom Colombia og Venezuela. Crumpton svarer:

Just this year we categorized Venezuela as not fully cooperating with us and the international community in terms of counterterrorism. Because of this border area, Colombia continues to face some challenges, despite what I think is the extraordinary leadership of President Uribe and the Colombian military and Colombian police. He has done a remarkable job, but, as I noted earlier, as long as the enemy is able to have some degree of safe haven or an ability to transit areas, it is going to be a problem. And Venezuela has not been fully cooperative.

Dette er i tråd med Cofer Blacks uttalelser i senatshøringen i 2005, og administrasjonen har med andre ord ikke endret syn på Chávez' rolle i konflikten.

¹² Direktøren for nasjonal etterretning (*Director of National Intelligence*) erstatter i 2005 stillingen som tidligere het direktøren for sentraletterretning (*Director of Central Intelligence*). Sistnevnte var med andre ord direktøren for CIA, mens den nye direktøren for nasjonal etterretning har som virke å koordinere alle etterretningsgrener/organisasjoner i USA for å effektivisere og samkjøre etterretningsarbeid og –kunnskap (National Intelligence 2009)

I den 110ende kongressen holder representantenes hus ingen høringer som omhandler terrortrusselen i hemisfæren; de høringene som kommer inn på temaet gjelder i stor grad *Homeland Security* og andre politiske tiltak for å bedre sikkerheten på amerikansk jord. Senatet holder kun én høring, hvilket er ”The Antidrug Package for Mexico and Central America: an Evaluation”. Selv denne handler mer om kampen mot narkotika enn terrorisme, og hovedfokuset ligger på Mexico og Sentral Amerika. Likevel nevnes Hugo Chávez og Venezuelas rolle i bekjempelsen av narkotikahandelen i hemisfæren, og Chávez beskyldes av utenriksdepartementets representant for å være en stor del av årsaken til at samarbeidet mellom USA og Venezuela har falt sammen (S.Hrg.110-311:24). Igjen ser vi at Bush-administrasjonen er misfornøyd med Chávez’ innsats i bekjempelsen av terrorisme og narkotikahandel. Verken FARC, ELN eller AUC nevnes ved navn i denne høringen.

For den 110ende kongressen ligger ikke sikkerhetshøringene tilgjengelig på nett, verken for 2007 eller 2008.¹³ Dette er uheldig i den forstand at en ikke kan spore eventuelle endringer i trusselbildet fra den 109ende til den 110ende kongressen. På den annen side var terrortrusselen i hemisfæren lite dekket under den 109ende kongressen, så det er vanskelig å si om den 110ende kongressen ville gått grundigere til verks.

Når det gjelder budsjett høringen fra 2007 er bildet stort sett det samme som for de andre høringene i den 110ende kongressen. Narkoterrorister nevnes ikke, og noen kobling mellom FARC og Hugo Chávez finnes heller ikke. Derimot står det i Condoleezza Rices forberedte uttalelse at neste års budsjett opprettholder støtten til å bekjempe narkotikahandelen, da spesielt i Afghanistan og i USAs egen hemisfære. ACI forblir en prioritet for Bush-administrasjonen, i likhet med det bilaterale samarbeidet med Colombia, skriver Rice (S.Hrg.110-389:14). Det er likevel verd å

¹³ Gjennom epostkorrespondanse med *U.S. Government Printing Office* ble jeg opplyst om at kongresshøringene gjøres tilgjengelige på internett fra to måneder til to år etter at høringen er holdt, og at dette kan være årsaken til at sikkerhetshøringene for den 110ende kongressen mangler.

merke seg ordbruken. Geriljaene nevnes ikke spesifikt ved navn, ei heller refereres de til som ”narkoterrorister”. Det ser ut til at diskursen har gått tilbake til hvordan den var helt i begynnelsen av den første Bush-administrasjonen. I tillegg tyder en ordveksling mellom senator Menendez (D) og Condoleezza Rice som at USA har begynt å kutte i den økonomiske støtten til Latin Amerika (S.Hrg.110-389:46-49).

I budsjettøringen som holdes året etter er Latin Amerika høyere på dagsordenen i forhold til året før. Rice sier at administrasjonens budsjettforslag støtter programmer som bekjemper transnasjonal kriminalitet, narkotikahandel og terrornettverk som er finansiert av narkotikahandel (S.Hrg.110-741:21). Senere spør senator Lugar (R) på hvilke måter Hugo Chávez’ handlinger har vært med på å undergrave en suksess i kampen mot narkotika i Colombia. Condoleezza Rice svarer at Chávez hindrer arbeidet gjennom først og fremst ikke å kontrollere sin side av grensen mot Colombia. Deretter har ”Chávez’ ideologiske og politiske toleranse overfor terroristgruppene FARC og ELN vært spesielt ødeleggende” (S.Hrg.110-741:110 [min overs.]). Videre sier hun at det er usikkert i hvilken grad den venezuelanske regjeringen stiller med midler til terroristgruppene, og det at Venezuela ikke samarbeider i full grad i kampen mot narkotika betyr at det finnes hull i forsvarslinjen: ”The break in the line puts everyone more at risk and complicates our approach at every turn” (ibid).

5.1.2 Teoretisk fortolkning: realisme og neokonservatisme i tet

For å oppsummere den empiriske gjennomgangen av terrorisme i hemisfæren og Hugo Chávez’ forbindelser med terroristgruppene i Colombia, så er første nøkkelobservasjon at global terrorisme (Al Qaeda) var viktig allerede fra begynnelsen av 2001. Derimot er det ingenting som tilsier at administrasjonen eller kongressen kobler Hugo Chávez til geriljaen i Colombia, og at disse gruppene betegnes som terrorister skjer først etter 11.september. Fra 2003 ser vi en dreining ved at flere høringer i mye større grad vektlegger den interne situasjonen i Irak fremfor andre saker, og dette vedvarer også frem til og med den 109ende kongressen. Bush-administrasjonen uttrykker en tilfredshet med presidentskiftet i Colombia, hvor den

nye presidenten har en langt hardere linje mot opprørsgruppene. Fra 2005 og utover betegnes Hugo Chávez' ideologiske befatning med FARC jevnlig som et problem i kampen mot terrorisme i hemisfæren.

Når det gjelder å fortolke debatten om terrorisme så er diskursen i høringene delt mellom en realistisk og en neokonservativ tilnærming. I kapittel 3 ble det kommentert at eksisterende litteratur hevder det er en forskjell mellom Bushs første og andre administrasjon; at administrasjonen fra 2005-2008 ikke var like neokonservativ som Bushs første administrasjon. I diskusjonen omkring terrorisme i hemisfæren er det imidlertid ingenting som støtter at det har vært en slik utvikling.

Colin Powell viser stor grad av pragmatisme når han kommenterer koblingen mellom Hugo Chávez og opprørsgeriljaene i Colombia. På spørsmål fra senator Jesse Helms (R) svarer Powell at administrasjonen ikke har vært fornøyd med noen av Chávez' generelle kommentarer til USAs kamp mot terrorisme, men at han ønsker å vente med å kommentere Chávez' forhold til FARC til han har den fullstendige oversikten (S.Hrg.107-299:40). Dette er pragmatisk ved at politikken overfor Venezuela blir vurdert ut i fra situasjonen en står overfor. En neokonservativ tilnærming ville være å stadfeste viktigheten av enkelte prinsipper som de mener utgjør grunnmuren i amerikansk utenrikspolitikk, nemlig idealisme. På generelt grunnlag vil neokonservative fastslå at de som bryter med disse prinsippene må stå til rette for det. Powell på den annen side sier at USAs politikk overfor Venezuela kommer an på graden av sannhet i påstandene om at Chávez støtter opprørsgruppene. Som vi også husker fra forrige underkapittel så varierer ordbruken mellom Helms og Powell; førstnevnte bruker betegnelsen "narkoterrorister", mens Powell nøyer seg med å kalle gruppene for "narkohandlere". En bør ikke legge for mye i et slikt ordvalg, men det kan likevel være uttrykk for at Helms i denne situasjonen er mer neokonservativt rettet enn hva Powell er.

Det er ikke bare en forskjell i språkvalget til Colin Powell og senator Jesse Helms omkring koblingen mellom Chávez og geriljaene i Colombia. Utenriksminister Condoleezza Rice har også en langt mer neokonservativ diskurs enn Powell, og på spørsmål om hvordan hun ser på den venezuelanske regjeringen og dennes innflytelse på nabolandene, sier hun at Hugo Chávez og Venezuela er en ”negativ kraft” i regionen, med en negativ innflytelse på sine naboland (S.Hrg.109-151:94). Hun sier ikke direkte at Venezuela er *ond*, slik neokonservative har en tendens til å gjøre, men måten Venezuela karakteriseres av Rice er likevel en svartmaling. Videre sier hun at det er nødvendig at USA engasjerer seg mer i denne vitale regionen. Dette skiller seg fra Powell, som viser liten lyst til å uttale seg om hva administrasjonens syn på Chávez er før situasjonen står mer klart fram. Det kan imidlertid ikke utelukkes at på det tidspunktet Powell uttalte seg så var forholdet mellom Chávez og geriljaen i Colombia noe uklart, mens det under nominasjonshøringen til Condoleezza Rice kan være at bevisene for ovennevnte forhold stod langt sterkere. I en senere uttalelse om temaet sier Rice at Chávez’ ideologiske og politiske toleranse overfor FARC og ELN har vært spesielt ødeleggende (S.Hrg.110-741:21). Igjen vektlegges betydningen av ideologi. Rices uttalelser til Chávez’ rolle i konflikten mellom stat og gerilja i Colombia, er preget av en neokonservativ diskurs, med et ønske om en aktiv USA-politikk i regionen og en demonisering av meningsmotstandere.

Før de øvrige representantene fra administrasjonen kan uttalelsene sies å være likt fordelt mellom realisme og neokonservatisme. For terrorismefaktoren er dette i grunnen ikke så rart, da krigen mot terrorisme har stått sentralt i amerikansk utenrikspolitikk etter 11.september. Det er således naturlig at en del av diskursen vil helle i retning av neokonservatisme med sterke innslag av idealisme som kjennetegner denne. Dette ser vi for eksempel når Mark Grossmann fra utenriksdepartementet sier at terroristgruppene i Colombia undergraver demokratiet, truer USAs interesser i hemisfæren, og at det er nødvendig at USA øker den militære støtten til Colombia i kampen mot geriljaene (S.Hrg.107-579:8,12). Her er troen på militær maktbruk på moralsk grunnlag tilstedeværende.

På den annen side finnes også andre representanter fra administrasjonen som viser mer pragmatiske tendenser enn Grossmann. Carl Ford er en av de med mer pragmatiske uttalelser; han sier at så lenge Chávez bare kommer med ord så bekymrer han seg ikke i særlig grad over Chávez' kritikk av USA. Handling er desto mer bekymringsverdig, og Ford sier de vil følge med på situasjonen hvorvidt Chávez aktivt hjelper FARC-geriljaen i deres opprør mot den colombianske staten (S.Hrg.107-597:141). En slik realistisk tilnærming viser at der også finnes krefter i USAs regjeringsapparat som, i likhet med Powell, foretrekker å avvende situasjonen før eventuelle aksjoner. Som det ble argumentert for over, så kan den neokonservative diskursen for denne faktoren være en naturlig konsekvens av terrorhandlingene mot USA i 2001. Det er derfor slående at diskursen er likt fordelt mellom realisme og neokonservatisme. Det er tydelige pragmatiske tendenser i USAs utenrikspolitikk overfor Venezuela og Hugo Chávez' forhold til FARC-geriljaen, noe en kunne forvente skulle vært mindre framtreddende.

5.2 Hugo Chávez: en utfordring for demokratiet?

5.2.1 *Empirisk gjennomgang*

Demokratiforringelse dekkes i mye mindre grad i etterretningskomiteens sikkerhetshøringer enn hva som var tilfellet for terrorismefaktoren. Samtidig er det færre separate høringer (det vil si høringer utenom de faste nominasjons- og budsjettføringene) som omhandler USAs politikk på demokratifremming i verden. Det er likevel én høring som skiller seg ut, hvilket er høringen "The State of Democracy in Venezuela" fra juni 2004. Administrasjonens politikk på demokratiforringelse i ulike land dekkes også gjennom nominasjons- og budsjettføringene da det er her utenriksministeren uttaler seg om de store linjene i administrasjonens utenrikspolitikk. Likevel finnes det også her noen unntak hvor den demokratiske situasjonen i Venezuela ikke diskuteres.

Under den 107ende kongressen holder representantenes hus ingen høringer som kun omhandler demokratiforringelse i Venezuela, eller landets generelle politikk på dette. Senatet holder på sin side to høringer om hvordan USA bør forholde seg til land beveger seg bort fra demokratiet, men Venezuela drøftes ikke i noen av høringene. Den første høringen fra februar 2002 omhandler hvordan USA på best mulig måte kan fremme demokratiet rundt om i verden for på den måten å bygge en sikker framtid for USAs befolkning. Den går inn på krigen mot terrorisme, og hvordan denne kan bekjempes ved å fremme demokratiets stilling i Midtøsten (S.Hrg.107-300:1-2). Den andre høringen omhandler hvordan USA kan vinne kampen om ideer ved å spre amerikanske verdier og amerikansk kultur. Den omhandler USAs påvirkningskraft i verden og hvordan denne kan forhindre at fremtidige terrorangrep på landet vil skje (S.Hrg.107-692:1). Høringene som tar for seg demokratiets stilling knytter det til terrorangrepene 11.september, og hvordan USA kan forhindre fremtidige angrep ved å sikre demokratiets rolle i flere land.

Venezuela og demokratiets stilling drøftes i større grad under de faste høringene, med et unntak av nominasjonshøringen av Colin Powell den 17.januar 2001. Her omtales demokratiets rolle i verden generelt sett, og Powell sier blant annet:

Democracy and free markets work and the world knows it. [...] So, a guiding principle for President-elect Bush's foreign policy will be that America stands ready to help any country that wishes to help the democratic world, any country that puts the rule of law in place and begins to live by that rule, any country that seeks peace and prosperity and a place in the sun. In that light, there is no country on earth that is not touched by America, for we have become the motive force for freedom and democracy in the world.

(S.Hrg.107-14:17)

Powells diskurs er svært idealistisk i det at han ser på USA som et fyrtårn for andre land som vil rette seg etter demokratiske og markedsvennlige verdier. Når det gjelder administrasjonens politikk overfor Latin Amerika, sier Powell at president Bush er spesielt oppmerksom på denne regionen, og at USA aldri må forsømme sine egne

naboer. Videre sammenligner Powell dagens situasjon i Latin Amerika med situasjonen for 12 år siden, og sier han er svært stolt over å se hvor langt demokratiet er kommet i regionen. Eneste unntak i regionen er Cuba: "Only Castro's Cuba remains behind, destined to remain behind, trapped in the 1950's until they see the error of their ways" (S.Hrg107-14:25). Her bekrefter Colin Powell hva innledningskapitlet hevdet; president Bush og hans administrasjon var, i hvert fall helt på begynnelsen av sin periode, opptatt av Latin Amerikas demokratiske og økonomiske vekst og velferd.

I begge budsjettøringene fra den 107ende kongressen blir Venezuela betegnet som et land hvor demokratiet står overfor en del problemer. I mars 2001 spør senator Jesse Helms (R) utenriksministeren hva administrasjonens politikk overfor Venezuela er, gitt at Hugo Chávez' ser ut til å konsolidere stadig mer makt. Powell svarer at det er tydelig at Chávez helt siden han ble valgt i 1998 har utført en del radikale endringer på det sosioøkonomiske plan, endringer som kan true Venezuelas markedsdrevne økonomi og demokratiske tradisjon. Videre sier Powell at når dét er sagt, så faller alle Chávez' handlinger innenfor den venezuelanske konstitusjonen, og i tillegg støtter flertallet av befolkningen ham. I følge Powell er imidlertid USA også bestemt på å beskytte sine egne interesser i hemisfæren – hvilket er energi, kampen mot narkotika og regional stabilitet – og administrasjonen vil derfor følge situasjonen i Venezuela nøye (S.Hrg.107-41:39). Det er tydelig at Powell likestiller radikale endringer med en bevegelse bort fra liberalistiske og markedsorienterte løsninger. Dette kan sees i sammenheng med Powells redegjørelse for administrasjonens syn på demokrati i nominasjonshøringen: "democracy *and* free markets work" [min kursivering].

I budsjettøringen året etter sier Colin Powell i sin uttalelse foran senatet at USA har hatt flere suksesser i hemisfæren, og at Latin Amerika generelt beveger seg i riktig retning. Det finnes riktignok noen unntak, sier Powell, hvilket er de vanskelige situasjonene i Argentina, Colombia og Venezuela: "We need to keep democracy and market economics on the march in Latin America and we need to do everything we

can to help our friends dispel some of the dark clouds that are there” (S.Hrg.107-299:19). Dette underbygger hva som ble fremsatt under budsjettøringen året før; liberaldemokratiet er viktig for administrasjonen. I tillegg er også denne uttalelsen nokså idealistisk i det at det er nødvendig at USA hjelper sine naboland i sør med å drive bort mørke skyer i kampen for demokratiet. I 2002 betegnes altså Latin Amerika fortsatt som en viktig region for administrasjonens utenrikspolitikk. Selv om Powell sier at hemisfæren er viktig for administrasjonen kan en likevel ikke se bort i fra at det totalt sett i høringen fokuseres på helt andre områder enn Latin Amerika. Og hvorvidt uttalelsen er neokonservativ idealisme eller liberalistisk idealisme vites ikke, da Powell ikke sier noe om *hvordan* USA skal hjelpe Latin Amerika med å drive bort de mørke skyene. En liberalistisk politikk ville være å sørge for at USA gjennom internasjonale institusjoner og multilateralisme håndterer den demokratiske stagneringen, mens en neokonservativ politikk ville vært langt mer unilateral.

Når det gjelder sikkerhetshøringene så har det allerede blitt nevnt at disse er mindre relevante i analysen av en demokratiforringelse i Venezuela. I og for seg er også dette et interessant funn: demokratiforringelse blir ikke sett på som en direkte sikkerhetstrussel mot USA, verken av senatorer eller ekspertvitner. I sikkerhetshøringen fra 2002, for eksempel, kobles Venezuela kun til USAs oljeavhengighet og terrorisme i hemisfæren (S.Hrg.107-597:141).

I representantenes hus under den 108ende kongressen er det, i likhet med den 107ende kongressen, ingen separate høringer om demokratiets stilling i Venezuela. For senatets budsjett- og sikkerhetshøringer er det også svært få kommentarer og spørsmål omkring administrasjonens politikk overfor Venezuela grunnet de demokratiske problemene, men 24.juni 2004 holdes senatshøringen ”The State of Democracy in Venezuela” i utenrikskomiteen. Høringen holdes én og en halv måned før folkeavstemningen som vil avgjøre hvorvidt Hugo Chávez avsettes eller ikke. Dette er en meget spesiell hendelse; Chávez’ opposisjon var så misfornøyd med den valgte presidenten at de krevde ny folkeavstemning – før presidentperioden hans var

omme. Dette viser hvor polarisert den venezuelanske befolkningen er, og i hvor stor grad motstanderne var misfornøyde med valgresultatet i 1998. På grunn av urolighetene som fulgte etter kuppforsøket i april 2002¹⁴, og storstreiken som begrenset landets oljeproduksjon kraftig (begge handlinger igangsatt av Chávez' opposisjon), greide opposisjonen i løpet av første halvår av 2004 å samle det nødvendige antall underskrifter som trengtes for å kreve ny avstemning. Det nasjonale valgrådet (*Consejo Nacional Electoral*) bestemte så at en ekstraordinær folkeavstemning skulle avholdes den 15.august 2004 (Saiz Borgo og Paz 2005: 111-112).

Hva utfallet av folkeavstemningen vil bety for USA er hovedtemaet for senatshøringen som holdes. Både ekspertvitner og senatorer går gjennom den demokratiske situasjonen i Venezuela, og et flertall er enig i at Chávez er en trussel for demokratiet. Selv om flere sier at begge partene i Venezuela må respektere folkets ønske uansett utfall, så er det såpass mye vektlegging av at den venezuelanske regjeringen må la valgobservatørene få gjøre jobben sin, hvilket kan tyde på at de forventer at Chávez vil bruke udemokratiske metoder for å vinne folkeavstemningen (S.Hrg.108-685:2,5). Blant annet sier Roger Noriega, som representerer utenriksdepartementet (S.Hrg.108-685:8):

The coming weeks are likely to define the long-term future of Venezuela. A peaceful, democratic, resolution is not only in the interest of the Venezuelan people, but of the region as a whole. Such an outcome will allow Venezuelans to move beyond the social and economic challenges by focusing on a common commitment to national reconciliation, to economic recovery and the creation of jobs, to social inclusion, to building an effective transparent government with strong democratic institutions, and to reintegrate Venezuela into the diplomatic and economic life of the rest of the Americas.

¹⁴ I begynnelsen av 2002 var Venezuelas ledende forretningsmenn svært misfornøyde med Hugo Chávez' nye reformer, og en streik ble holdt den 11.april med krav om presidentens avgang. Det førte til voldsomme opptøyer i gatene hvor flere liv gikk tapt, og flere sentrale aktører fra militæret krevde Chávez' avgang. Til sist ble Chávez holdt i varetekt av militæret, og en ny president, Pedro Carmona, ble innsatt den 12.april. Chávez' tilhengere gikk på nytt til gatene i protest, og kuppforsøket kollapset etter mindre enn to dager (Gott 2005:224-236).

Noriega sier at den venezuelanske befolkningen bør forene seg etter valget fordi det kun er da Venezuela vil få en økonomisk oppgang og på ny innlemmes i resten av det diplomatiske samfunnet i hemisfæren. Det synes noe merkelig om han skulle mene at en gjenvalgt Chávez-regjering vil føre til økonomisk vekst og inkludering i det diplomatiske samfunnet i så vel Nord som Sør Amerika, så lenge den venezuelanske befolkningen står samlet om regjeringen etter folkeavstemningen. Trolig viser Noriega til at Chávez' tilhengere (som han forventer vil tape) må forsone seg med opposisjonen slik at landet på nytt kan gå tilbake til en før-Chávez politikk.

Både senator Norm Coleman (R) og senator Bill Nelson (D) er enige i at USA ikke behøver å stå alene i å promotere demokratiet i hemisfæren. Gjennom OAS kan alle land i hemisfæren ta del i og passe på at medlemslandene respekterer demokratiets stilling, noe organisasjonen også gjør i Venezuela ved å overvåke folkeavstemningen (S.Hrg.108-685:3,5). Senator Coleman spør også Noriega hva administrasjonen vil gjøre hvis Chávez skulle vinne valget, og Noriega svarer at det viktigste er at en har internasjonale valgobservatører i landet som får gjort jobben sin. Derneft vektlegger han at USAs administrasjon vil, gitt et slikt utfall, foreta en vurdering i samråd med andre naboland – og ikke unilateralt. Til sist sier han at administrasjonen vil respektere utfallet, uansett hva det vil bli (S.Hrg.108-685:21).

I høringen kommer det fram to svært motstridende syn på demokratiets stilling i Venezuela basert på to ekspertvitners utsagn. Det å presentere begge vitners utsagn og hvilke råd de gir til kongressen og administrasjonen kan være fruktbart. Miguel Diaz, direktør for Amerikaprogrammet hos *Center for Strategic and International Studies* (CSIS)¹⁵, er klar i sin analyse av hvilken betydning Hugo Chávez har for demokratiet i Venezuela og Latin Amerika (S.Hrg.108-685:51-52):

¹⁵ *Center for Strategic and International Studies* er en tenketank med sete i Washington D.C. som driver med forskning og strategisk forståelse av ulike policy-alternativer for regjering, internasjonale organisasjoner og den private sektoren (CSIS2008).

In sum, Chávez is an anachronism, a return to a dark past that many thought Latin America had overcome. It is a government that lies shamelessly, with the lies getting more and more preposterous by the day, including the lies about the United States and our role in Venezuela. Misery and unprecedented strife is what Chávez has brought to Venezuela [...] We have seen this history before. History has taught us that not all who come to power through elections are democrats. How to deal with the wolves that hide in the sheep's clothing of democracy, I am afraid, is a question that as a matter of policy we as a country have not been able to adequately answer.

Diaz er med andre ord ikke i tvil om at Chávez' regjering vil utfordre demokratiet i Venezuela. Når det gjelder hva Chávez' presidentskap mer konkret betyr for USAs vedkommende så sier Diaz følgende:

With regards to the United States, Chávez has thus far been more of a nuisance and less of a real and imminent threat. Now, this could all change if Chávez decides to disrupt the legitimacy of the referendum. Disturbingly, there are indications that that is exactly what he has up his sleeve. If Chávez does not allow for an on-time, fair, and transparent execution of the referendum, the consequences for the U.S. could be serious [...] I cannot blame the many who see Chávez as a savior. They are desperate and deserve better than the snake oil that Chávez has provided them. Washington must be more a part of the solution of the troubles that afflict the region.

S.Hrg.108-685:53-54.

Diaz har liten tro på at folkeavstemningen vil foregå på en rettferdig måte, og hans råd til kongressen og administrasjonen er at de må delta mer enn hva de tidligere har gjort, men at dette må gjøres som en del av det internasjonale samfunnet – primært gjennom OAS. Noe unilateral tilnærming til en løsning på problemene i Venezuela anbefales altså ikke. Høringens andre ekspertvitne på Venezuelas demokratiske stilling, Mark Weisbrot fra *Center for Economic and Policy Research*¹⁶ (CEPR), ligger på motsatt side av skalaen. Han begynner med å si at flere har presentert usanne påstander under denne høringen, hvilket raskt kan motbevises – for det første ved å

¹⁶ *Center for Economic and Policy Research* er et uavhengig forskningsinstitutt med sete i Washington som arbeider for å presentere ulike økonomiske og sosiale temaer på en forståelig og nøyaktig måte (CEPR 2009).

konstatere det faktum at Venezuela faktisk er, per dags dato, et demokrati. Weisbrot sier så videre:

Anyone who calls the Venezuelan Government authoritarian is in need of a dictionary, or perhaps needs to see the place [...] Our government has funded and continues to fund organizations headed by people who are leaders of the military coup of April 2002. These leaders have received and some continue to receive funds from the U.S. Congress through the National Endowment for Democracy [...] The NED is also funding a group mentioned here today called Sumaté that led the signature drive to recall the President of Venezuela. We do not allow foreign financing of electoral campaigns in the United States. Clearly we should not insist on violating the laws of other countries and their sovereignty and democracy in ways that we would not permit here.

S.Hrg.108-685:61-63.

Det kommer her klart frem at Weisbrot er svært uenig med flere av de fremsatte påstandene om demokratiets stilling i Venezuela. Han kritiserer administrasjonen og kongressen for å støtte NED økonomisk, da en slik innblanding er en svært uheldig måte å drive utenrikspolitikk på. Weisbrot anbefaler kongressen å nekte Bush-administrasjonen i å støtte én av partene i konflikten: "We should normalize our relations with Venezuela, which is a democracy and has never posed any threat to U.S. security" (S.Hrg.108-685:64). At ekspertvitnene har et så ulikt syn på den demokratiske situasjonen i Venezuela kan sies å være noe bekymringsverdig. Selvsagt har de ikke makt utover det å gi sine anbefalinger, men det at administrasjonen og kongressen ikke kan vite med sikkerhet at analysene til ekspertvitnene er velbegrunnede fakta og basert på faglig dyktighet, gir et svekket beslutningsgrunnlag. Det kommer heller ikke frem av høringen hvorvidt senatorene holder med enten Diaz eller Weisbrot, men senator Norm Coleman (R) konstaterer at de har vært vitne til "a wide variety of opinion" under denne høringen (S.Hrg.108-685:69).

Under den 109ende kongressen holdes ingen separate høringer over situasjonen i Venezuela, verken i representantenes hus eller i senatet. Derimot holdes noen få høringer om demokratiets stilling i verden generelt, deriblant en høring fra juni 2006

som omhandler NGOers rolle for demokratiutviklingen i andre land. Her nevnes Venezuela og de problemene flere NGOer har møtt på grunnnet økonomisk støtte fra NED; "Unfortunately, authorities in Russia, Venezuela and other nations have been able to persuade many of their citizens that the work of these NGOs is a form of American interventionism" (S.Hrg.109-844:2). Høringen tar imidlertid ikke for seg administrasjonens politikk for å bedre demokratiets stilling i verden eller Venezuela. Derimot blir Venezuela og demokratiets stilling tatt opp i nominasjonshøringen av Condoleezza Rice i januar 2005. På spørsmål angående dette temaet fra senator Dodd (D) svarer Rice at

We are very concerned about a democratically-elected leader who governs in an illiberal way. And some of the steps that have been taken against the media, against opposition, I think, are really very deeply troubling. And we're going to have to, as a hemisphere that signed a democracy charter, be devoted to making sure that those who signed that charter live up to it.

S.Hrg.109-151:46.

Til denne uttalelsen svarer Dodd at han verdsetter svaret, men at han synes det er viktig at administrasjonen ser på forholdet til Venezuela som en toveisgate; det krever en viss innsats fra USAs side også. Å svare rent repetitivt på hvor problematisk regjeringen i Venezuela er vil ikke løse noe som helst, sier Dodd. Å ha et godt forhold til Venezuela er viktig, både for USA og for hemisfæren i sin helhet, og det er derfor nødvendig å jobbe for å bedre forholdet, noe han håper at den nye Bush-administrasjonen vil gjøre (S.Hrg.109-151:46-47).

Senere under samme høring spør senator Chafee (R) utenriksministeren om ikke USA er lite respektfulle både overfor Hugo Chávez og det venezuelanske folket når administrasjonen snakker nedsettende om den venezuelanske presidenten, tatt i betraktning at Chávez faktisk har vist at han har støtte i befolkningen siden han vant folkeavstemningen den 15.august. Til dette svarer Rice at hun så visst har respekt til det venezuelanske folket, men at hun rett og slett konstaterer at Chávez' politikk er lite konstruktiv (S.Hrg.109-151:114). Senator Dodd følger senere opp denne kritikken

og sier Chafee kom med en korrekt beskrivelse av administrasjonens politikk overfor Venezuela: administrasjonen må i stedet engasjere seg på en positiv måte i forholdet med Venezuela istedenfor bare å kritisere landets valgte leder hver gang han gjør noe USA er uenige i (S.Hrg.109-151:120-121). Her ser vi at to senatorer fra hvert sitt parti fremmer et ønske om at administrasjonen griper politikken overfor Venezuela på en annerledes måte enn tidligere.

Venezuelas demokratiske stilling drøftes ikke under budsjettøringen fra 2005, men under sikkerhetshøringen samme år beskriver CIA-direktør Porter Goss Venezuela som et av brennpunktene i Latin Amerika, og at Chávez konsoliderer makten, men gjennom lovlige manøvrer (S.Hrg.109-61:13). Dette er bare en liten kommentar, men det interessante er at Goss sier at konsolideringen av makt skjer gjennom lovlige midler.

Under budsjettøringen fra 2006 sier senator Barbara Boxer (D) at det er uheldig for USA at flere statsledere med en negativ innstilling til USA, deriblant Hugo Chávez i Venezuela, har støtte blant sin befolkning. Deretter spør Boxer hvorvidt Rice er enig i denne påstanden, og her sier Rice at alternativet vil være ikke å anerkjenne disse statslederne som har vunnet på demokratisk vis, hvilket i alle fall vil være helt feil for USAs vedkommende (S.Hrg.109-769:26-29). Boxer er uenig, og sier:

I would say we need to do better. We need to get the message across. We need to have people in these countries feeling good toward America and electing candidates that feel good about America, not candidates that stand up and say, "Death to America," and "America is the Satan." [...] I hope that we will, in fact, change some of our policies so that we don't see that these elections keep electing people whose – who run on these anti-American platforms. It doesn't make us safer. And I'm concerned about our people.

Her etterlyser senator Boxer en mer aktiv politikk fra administrasjonens side for å hindre at statsledere med negative holdninger til USA blir valgt. Utenriksminister Rice svarer: "Yes, there are going to be outcomes that are not perfect, from the American point of view. But I don't think that our policy can be, 'You can only have

elections if you plan to elect American – or candidates that are friendly to America.’” Rice er altså uenig i Boxers syn og ser ut til å se på forslaget som nokså intervensjonistisk, noe hun ikke vil vedkjenne er administrasjonens politikk.

Under den siste kongressen finnes ingen relevante høringer som omhandler demokratiets stilling i Venezuela, eller USAs politikk i forhold til dette. Problemet med den 110ende kongressen er at etterretningskomiteens sikkerhetshøringer ikke ligger tilgjengelige på internett, noe som gjør at det ikke går an å undersøke hvorvidt en demokratiforringelse blir sett på som en trussel for USAs sikkerhet. Venezuelas demokratiske tilbakegang nevnes heller ikke under budsjetthøringene i 2007 og 2008. Under budsjetthøringen fra 2007 nevnes derimot Venezuela i forbindelse med at Mexicos president har sagt at de ønsker å normalisere forholdet til flere av landene i Latin Amerika, deriblant Venezuela. Det blir stilt et spørsmål om hva dette vil bety for USAs interesser i regionen, og Rice svarer at mens president Calderón har sagt at han vil normalisere forholdet, så har han også sagt at han fortsatt anser demokrati, rettssikkerhet og markedsøkonomi som den beste tilnærmingen for Mexico.

It is for Mexico to determine the level of diplomatic relations which it maintains with any country [...] We are confident that as it has been in the past, Mexico will continue to be a strong, positive voice within the international community on these issues.

S.Hrg.110-389:98.

Dette er ikke noen gjennomgang av administrasjonens politikk overfor Venezuelas demokratiske stilling, men utsagnet viser i hvilken grad temaet blir tatt opp i høringene. Når det gjelder budsjetthøringen fra 2008, så nevnes ikke Venezuelas demokratiske tilstand i det hele tatt, heller ikke indirekte som i budsjetthøringen over. Det kan tyde på at kongressen og administrasjonen har innfunnet seg med at flertallet av den venezuelanske befolkningen ønsker å ha Hugo Chávez president, inkludert hans styremåte.

5.2.2 Teoretisk fortolkning: overvekt av idealisme

Den empiriske gjennomgangen viser at demokratiets stilling i Venezuela generelt sett har blitt drøftet en del i kongressen, men at det helt på begynnelsen av perioden er færre høringer som tar for seg temaet. Totalt sett blir demokratiets stilling i Venezuela tatt oftere opp under den 109ende kongressen enn hva som er tilfellet under de andre kongressene. Unntaket er den ene senatshøringen fra 2004 (den 108ende kongressen) som går spesielt på demokratiets stilling i Venezuela, hvor representanter fra administrasjonen og senatorer er kritiske til Hugo Chávez' konsolidering av makt. En viktig konklusjon etter å ha analysert de ulike høringene gjennom hele perioden, er at en demokratiforringelse i Venezuela ikke anses som en direkte sikkerhetstrussel mot USA. Kun én gang hevdes det motsatte, men da av ekspertvitne Miguel Diaz, som avviker fra normalen med sitt svært intervensjonistiske syn. Det bør understrekes at Diaz' uttalelser verken er representativt for administrasjonens eller kongressens syn på USAs politikk overfor Venezuela.

Når det gjelder den teoretiske fortolkningen av USAs syn på en demokratisk forringelse i Venezuela, så er det mye idealistisk diskurs på området – både fra ekspertvitner, kongressmedlemmer og representanter for Bush-administrasjonen. Det viktige for diskusjonen her blir dermed å skille mellom uttalelsene som er mer institusjonell idealisme (amerikansk liberalisme), og uttalelsene som kombinerer idealismen med ekspansjonisme – altså neokonservatisme.

Daværende utenriksminister Colin Powell har en nokså idealistisk diskurs når han snakker om demokratiets stilling i verden og de demokratiske problemene i Venezuela. Som nevnt fra 5.1.2 viste Powell en noe mer realistisk tilnærming til terrortrusselen i hemisfæren og Hugo Chávez' rolle. Når Powell derimot skal uttale seg om administrasjonens syn på demokratiet er idealismen fremtredende. Han sier blant annet at USA står klar til å hjelpe de landene som skulle ønske å ha "en plass i solen", og videre at det finnes ingen land i verden i dag som ikke er berørt av et USA som er selve drivkraften for frihet og demokrati (S.Hrg.107-14:17). I denne uttalelsen

deler han verden inn i en god og en ond del, hvor alle som ønsker det, med hjelp fra USA, kan få ta del i den godes verden ("a place in the sun"). Denne tankemåten kan klart knyttes til neokonservatisme i det at Powell sier at administrasjonen står klar til å hjelpe de som skulle ønske det. Den liberalistiske idealismen understreker at spredningen av demokratiet bør skje gjennom kollektive internasjonale beslutninger, mens den neokonservative idealismen mener at kraftfulle unilaterale tiltak må være stammen i amerikansk politikk (Melby 2004:50). En liberalistisk uttalelse ville altså vektlagt at det internasjonale samfunnet stod klare til å hjelpe de som ønsket det, mens neokonservative konsentrerer seg om at det er USA som kan hjelpe. Powell sier også i en senere høring at "[USA] need to keep the democracy and market economics on the march in Latin America and we need to do everything we can to help our friends dispel some of the dark clouds that are there" (S.Hrg.107-299:19), noe som understøtter en neokonservativ virkelighetsoppfatning.

Selv om Powell utviser større grad av idealisme når han tar for seg demokratiets stilling, sammenlignet med hva han gjorde under terrorismefaktoren, så finnes også her tilfeller hvor han heller mot en mer pragmatisk tilnærming til utenrikspolitikken. Dette ser vi ikke minst når han sier at på tross av Chávez' konsolidering av makt, så må man likevel huske at Chávez har støtte i befolkningen og at alle hans handlinger så langt har falt innenfor den Venezuelanske konstitusjonen. Administrasjonen varsler at de vil følge situasjonen i Venezuela nøye, da USA har egne interesser i regionen som de er interessert i å beskytte (S.Hrg.107-41:39). En typisk neokonservativ uttalelse ville snarere ha gjort det klart at USA ikke kan stå i ro og se på at grunnleggende prinsipper brytes – uavhengig av om statslederen har støtte i befolkningen og konstitusjonen eller ikke. Realister er på sin side langt mer tilbakeholdne med å handle på moralsk grunnlag; i og med at Chávez' maktkonsolidering så langt ikke har truet USAs sikkerhet direkte, så vil realister avvende situasjonen.

Condoleezza Rices uttalelser har i første halvdel av hennes periode som utenriksminister også neokonservative trekk, men i motsetning til Colin Powell gikk uttalelsene hennes også i en slik retning overfor terrorisme i hemisfæren. Blant annet sier Rice at administrasjonen er svært bekymret over at demokratisk valgte ledere – som Hugo Chávez i Venezuela – styrer landet på en uliberal måte. Det kan være vanskelig å skille hvorvidt uttalelsen går i retning av en ekspansjonistisk idealisme eller en institusjonell idealisme. Når hun videre sier at ”hemisfæren må følge nøye med på og sørge for at landene forblir demokratiske” (S.Hrg.109-151:46) så tyder det på at hun mener at samtlige land på det amerikanske kontinentet må overvåke situasjonen *sammen*, og at det ikke er USAs ansvar alene. Dette tyder på en liberalistisk form for idealisme.

Dess lenger ut i perioden vi kommer, desto mer endrer Condoleezza Rices diskurs seg fra å være idealistisk til å være realistisk. Hun er blant annet uenig med senator Barbara Boxers (D) krav om at USA bør endre utenrikspolitikken for å hindre at uliberale statsledere med negative holdninger til USA blir valgt. Som nevnt svarer Rice at USA ikke kan ha en utenrikspolitikk som kun godtar andre lands fritt valgte presidenter så lenge de er en venn av USA; USA må godta andre lands demokratisk valgte statsledere – uansett lyter (S.Hrg.109-769:26-29). I en senere høring sier også Rice at USA ikke vil legge seg opp i hvilke land Mexico har nære relasjoner til, og at de stoler på at Mexico vil fortsette å være en positiv stemme i regionen (S.Hrg.110-389:98). Uttalelsene har en pragmatisk tilnærming til andre lands interne forhold på grunn av skepsisen mot å engasjere seg aktivt der USAs sikkerhet ikke trues direkte. Rice sier at USA vil respektere lands statsledere så lenge de er valgt på demokratisk vis, og at de ikke vil legge seg opp i hvem andre land har nært forhold til. Slike uttalelser vil neokonservative være sterkt uenige i, da deres sterke misjonstrang og troen på amerikansk idealisme gjør at de synes det er svært viktig å være konsekvent i utenrikspolitikken i forhold til hvem man har normaliserte relasjoner med.

Under 4.2.1 ble kongressens rolle redegjort for, og et viktig poeng herfra er at et kongressmedlem ikke alltid ligger ideologisk nært sitt eget parti. Republikaneren John Chafee ble trukket fram som en av senatorene som er godt plassert innenfor demokratenes ideologiske territorium (Foley og Owens 1996:167). Dette ser vi i debatten omkring en demokratisk forringelse i Venezuela. Chafee er enig med senator Christopher Dodd (D) i at administrasjonen bør respektere befolkningens ønsker, og minke kritikken overfor den folkevalgte presidenten i Venezuela (S.Hrg.109-151:114). Dette er samme type diskurs som vi så mellom senator Barbara Boxer og Condoleezza Rice. Chafee er enig i at demokratiet er viktig, men USA bør samtidig respektere andre lands valgte statsledere – og i utvidet forstand andre lands suverenitet. Neokonservative ville sett på dette som manglende vilje til å vise at de konsekvent ser på ledere som Hugo Chávez som uliberale. Når Rice i dette tilfellet svarer senator Chafee så konstaterer hun at administrasjonen har respekt for det venezuelanske folks ønsker, men at Chávez' politikk er lite konstruktiv (ibid.). Her sier hun ingenting om hvorvidt Bush-administrasjonen vil foreta seg noe overfor Hugo Chávez, men hun vil imidlertid ikke si seg enig i Chafees krav om at administrasjonen bør minke kritikken mot Chávez.

5.3 Hugo Chávez' oljepolitikk og USAs reaksjoner

5.3.1 Empirisk gjennomgang

Som det har blitt redegjort for tidligere i oppgaven så har USAs energiavhengighet økt kraftig de siste 50 årene, og landet må importere store mengder olje for å dekke energibehovet. Simon Bromley (2005:236) hevder at kongressen har understreket nødvendigheten av å redusere USAs avhengighet av oljeimport, og en analyse av kongresshøringene vil klargjøre viktigheten av USAs tilgang på energi og Bush-administrasjonens konkrete politikk på området. Når det gjelder oljefaktoren så knyttes ikke denne i like stor grad til utenriks- og sikkerhetspolitikk som terrorismefaktoren. Det er klart at energisikkerhet er en viktig del av USAs

utenrikspolitikk, men i og med at det eksisterer egne komiteer i representantenes hus (*Committee on Energy and Commerce*) og senatet (*Committee on Energy and Natural Resources*) som håndterer USAs olje- og energipolitikk mer inngående, så vil analysen også vektlegge høringer fra disse komiteene i tillegg til de faste høringene som følges over tid.

I den 107ende kongressen holdes det mange høringer som omhandler oljepriser og økt tilgang til energi. Bare i representantenes hus holdes det seks høringer i løpet av 2001 som omhandler oljepolitikken, noe som er mer enn hva som er tilfellet er for terrorisme- og demokratifaktoren. Disse høringene dekker i stor grad den nasjonale energisituasjonen og mulighetene for å utvikle alternative energikilder. Hvis en regner med de høringene som omhandler andre tradisjonelle energikilder, som kull, øker antall høringer for 2001 ytterligere. Venezuela nevnes i forbindelse med en gjennomgang av utviklingen av oljeprisene de siste årene. Venezuela betegnes som én av aktørene som forårsaket *lavere* oljepriser i 1998, og ifølge ekspertvitne Stephen Layton¹⁷ skyldes dette at Venezuela konkurrerte med Saudi Arabia om markedsandelene, hvilket førte til at oljeproduksjonen økte og prisene falt (H.Hrg107-12:12). Dette er det motsatte av hva Chávez' oljepolitikk de senere år er kjent for – å begrense oljeeksporten og få mer utbytte for hvert fat olje.

For 2002 er det er kun én høring fra representantenes hus som omhandler oljepolitikken og som nevner Venezuela. W. Thomas Goerold, forsker i *Lookout Mountain Analysis*, betegner Venezuela som et av landene USA importerer olje fra som *ikke* er medlem av OPEC, og landet nevnes i samme åndedrag som Canada og Mexico. Ved at USA importerer olje fra ulike kilder og like mye fra OPEC-medlemsland som ikke-medlemsland, hevder Goerold at USA faktisk ikke trenger å være så avhengig av å være selvforsynt med olje (HR.Hrg.107-106:64). Denne uttalelsen er feilaktig i det at Venezuela faktisk var medlem av OPEC i 2001.

¹⁷ Stephen Layton er formann i og representerer *The Independent Petroleum Association of America*, en nasjonal handelsorganisasjon som arbeider for uavhengige (private) olje- og gassprodusenter (IPAA 2009).

Goerolds regner likevel med Venezuela som et ikke-medlemsland, noe som bekrefter hva kapittel 3.4.3 sier om den tradisjonelle rollen Venezuela hadde i OPEC; de overså OPECs anbefalinger og retningslinjer og solgte så mye olje de hadde kapasitet til. Riktignok var Chávez president i 2001, og i følge Gott (2005:170) tydet Chávez' diskurs allerede i 1999 på at han ønsket å gjøre en kursendring i Venezuelas oljepolitikk. Sett i lys av alle høringene i representantenes hus under den 107ende kongressen, ser det ikke ut til å ha vært stor bekymring for dette på daværende tidspunkt.

Når det gjelder senatshøringene under den 107ende kongressen, så er bildet her stort sett det samme som for representantenes hus. I tillegg til nominasjonshøringen av Powell, budsjett- og sikkerhetshøringene, er det seks høringer som omhandler landets oljepolitikk. Venezuela nevnes i to av disse høringene. I høringen "U.S. Energy Trends" sier Guy F. Caruso, direktøren for *Strategic Energy Initiative* hos CSIS, i sin forberedte uttalelse at fremtidig oljeimport fra Venezuela er noe usikker. Dette skyldes i stor grad den usikkerhet Venezuelas president Hugo Chávez presenterer, sier Caruso (S.Hrg.107-90 del1:22). Her er altså et av ekspertvitnene bevisst Hugo Chávez' oljepolitikk, noe som ikke ble funnet i høringene fra representantenes hus. Det skal sies at siden både Caruso og Goerold, som var vitne under høringen fra representantenes hus, er ekspertvitner på energipolitikk og -sikkerhet, har deres uttalelse ikke samme verdi som uttalelsene til kongressmedlemmer eller administrasjonsmedlemmer. Årsaken er at ekspertvitnene ikke er en del av utøvende eller lovgivende makt, og er derfor ikke direkte med på å utforme USAs utenrikspolitikk. Derimot har de makt i den forstand at de kan *påvirke* kongressmedlemmer, og for så vidt også administrasjonsmedlemmer, i egenskap av å sitte på spesialisert kunnskap på området.

I den andre senatshøringen under den 107ende kongressen som trekker fram Venezuela poengteres det at USA bør bestrebe seg på å bli selvforsynt med energi, da landet importerer olje fra land og områder som herjes av borgerkriger, revolusjoner og

andre tegn på ustabilitet (S.Hrg.107-144 del1:113). Tross at det her kan synes som høringene gir tydelig uttrykk for den usikkerhet Chávez' Venezuela presenterer, så må en huske på at det kun er én gang i hver høring at Venezuela presenteres på denne måten. Hver av de to høringene er på rundt 200 sider, og hvis en legger dette sammen med hvor mange høringer som finnes totalt som også behandler olje- og energipolitikk i USA, så er det forsvinnende liten omtale av Venezuela.

I nominasjonshøringen av Colin Powell er det flere ulike temaer innen amerikansk utenrikspolitikk som berøres, men energisikkerhet og oljeavhengighet er så å si fraværende. Kun én gang gjennom nominasjonshøringen spør senator Craig Thomas (R) hvorvidt Powell mener at USA bør bruke mer påvirkningskraft enn det de gjør i dag for å ha noe å si på verdens totale oljeproduksjon og -priser. Til dette svarer Powell at en må huske at oljeprisene og produksjonen også kommer an på USAs eget energiforbruk og sin egen økende etterspørsel på olje. I så måte kan de være flinkere å rette en belærende pekefinger mot seg selv. Videre sier Powell USA bør ha et godt forhold til de landene som produserer olje for å få en pålitelig tilgang på olje og energi til en pris som ikke er urimelig i "den delen av verden" (S.Hrg.107-14:54). Dette er en særdeles pragmatisk påstand, og ganske så ulikt hva en neokonservativ politikk ville tilsi. Powell sier indirekte at det er mindre viktig hvordan den interne situasjonen de oljeproduserende landene er. Det viktige er å sikre USA tilgang på energi, hvilket nødvendigvis innebærer å sikre et godt forhold til landene i "den delen av verden". I budsjett høringene nevnes olje relativt ofte i begge høringer, men da i forbindelse med Irak og FNs Olje for Mat-program.

I sikkerhetshøringen fra februar 2001 er det kalt inn tre ekspertvitner på nasjonale sikkerhetstrusler som alle jobber i etterretningen. Det som er gjennomgående for alle tre uttalelsene er at de betegner internasjonale terroristorganisasjoner og spredning av masseødeleggende våpen som de alvorligste truslene for USAs sikkerhet. I tillegg nevner alle vitnene også at landene Russland, Kina, Iran, Irak, samt Nord Korea byr på strategiske utfordringer for USA (S.Hrg.107-2:3-33). Energisikkerhet nevnes

derimot ikke i ekspertvitnenes forberedte uttalelser, men under spørreundersøkingen sier senator Pat Roberts (R): "I'm trying to get people to understand that the Southern Hemisphere, Latin America, and more especially Mr. Chávez, is equally important in vital national security interests, as the Balkans. Would you agree?" Til dette svarer CIA-direktør George Tenet: "Well, it's important, sir, absolutely, given the oil relationship. I didn't mention him [Hugo Chávez] in the testimony, but we're prepared to go over that road" (S.Hrg.107-2:54). At Tenet er "forberedt til å ta det steget" kan bety at han er villig til å inkludere Venezuela i sin vurdering av hva som truer den nasjonale sikkerheten. Videre forteller uttalelsen at forholdet til Venezuela og Hugo Chávez allerede i februar 2001 var preget av USAs oljeavhengighet.

Også i etterretningskomiteens sikkerhetshøring fra 2002 gjentar senator Roberts (R) det samme spørsmålet til ekspertvitnene. Han sier at han er svært bekymret for situasjonen i USAs egen hemisfære, og at Sentral- og Latin Amerika påvirker lommeboken til amerikanere på flere måter – blant annet gjennom energiavhengigheten. Roberts er spesielt bekymret med tanke på Venezuela og Hugo Chávez fordi han frykter at USA har å gjøre med "en ny Castro". Til dette svarer Tenet:

Sir, obviously, Venezuela is important because they're the third largest supplier of petroleum. I would say that Mr. Chávez – and the State Department may say this – doesn't have the interests of the United States at heart. But at the same time, there is a deterioration in the economic and general conditions in that country that he's responsible for. So I think he's a tough actor for us (S.Hrg.107-597:141).

Tenet bekrefter altså at Venezuela er viktig for USA nettopp på grunn av deres rolle som stor oljeeksportør til USA. Men igjen, som i sikkerhetshøringen fra 2001, så bekrefter Tenet dette kun på oppfordring og spørsmål fra senator Roberts. Sånn sett vil jeg hevde at selv om Venezuela og Chávez' oljepolitikk er et viktig moment for den amerikanske sikkerhetsvurderingen, så er det mange andre sikkerhetsaspekter som umiddelbart er mer prekære for etterretningstjenesten.

Den 108ende kongressen preges av én spesiell hendelse i det bilaterale forholdet til Venezuela; fra desember 2002 til februar 2003 rammes landet av en storstreik blant PdVSA-ansatte og -ledere, og Venezuelas oljeproduksjon og eksport stuper (Sainz Borgo og Paz 2005:109-110). Hvilke direkte implikasjoner dette fikk for USAs energitilgang vil drøftes nærmere her. Den 108ende kongressen har, i likhet med den 107ende kongressen, et større antall egne høringer som omhandler oljepolitikk enn hva som er tilfelle for faktorene terrorisme og demokrati. I mars 2003 holdes en større høring i representantenes hus angående landets nasjonale energipolitikk, og her kommer de inn på forholdet til Venezuela på flere punkter. For det første nevnes Venezuela i forbindelse med hvilke land USA er avhengige av for å kunne dekke etterspørselen etter olje. For det andre ser det ut til at flere er svært bekymret over den interne situasjonen i Venezuela – denne omtales blant annet som ”an awful situation”, ”the unsettling situation” og ”the crisis in Venezuela” (HR.Hrg.108-7I:6,18,106). Hva samtlige snakker om, er følgelig den nasjonale oljestreiken i 2002. Sentrale personer i PdVSA stanset produksjonen i protest mot president Chávez’ politikk – noe som også endte med det mislykkede kuppforsøket på Chávez (Store Norske Leksikon 2009). Ekspertvitne Bob Slaughter, president i USAs nasjonale petrokjemiske og raffineringsforening, sier i sin forberedte uttalelse at det er helt nødvendig at USA begynner å arbeide for å øke tilgangen på olje (HR.Hrg.108-7I:436). Videre sier han at flere faktorer gjør at det er svært usikre tider hva gjelder tilgang på råolje, hvilket igjen vil påvirke markedet og prisene. For det første førte streiken i Venezuela til at USA i en periode på flere uker mistet en betydelig andel råolje; for det andre skjedde dette samtidig som OPEC vedtok å minke sin produksjon ytterligere. Til sist er det faktum at landet er på randen av å gå til krig mot Saddam Hussein i Irak avgjørende sier Slaughter (HR.Hrg.108-7I:439).

Kort tid etter ovennevnte høring holdes det i representantenes hus en høring som denne gangen gjelder forbedringen av energisikkerheten i USA. Også her nevnes Venezuela og den politiske uroen som har ført til redusert oljeproduksjon og økte oljepriser. Komitéformann Richard Pombo (R) understreker viktigheten av at USA

må bli mer energiuavhengig og at situasjonen i Venezuela bare viser hvor prekært det er at de greier det. Videre sier han at USA *har* energiressurser nok, i tillegg til snarrådigheten til å utvikle teknologien som trengs for å utnytte denne energien. Problemet, sier Pombo, er at Washington ikke har tilrettelagt nok for å få realisert en slik utvikling (H.Hrg108-7II:2).

I senatet holdes det i 2003 tre høringer om USAs energisikkerhet, og samtlige omtaler streiken i Venezuela og den økende nødvendigheten av å finne alternative land å importere olje fra, samt utvikle alternativ energi. Den første i rekken av disse senatshøringene holdes den 8.april 2003. Alan Larson fra utenriksdepartementet sier i sin uttalelse at det er tre spesielt viktige dimensjoner i administrasjonens politikk på energisikkerhet; for det første gjelder det å gjøre energiimporten mer pålitelig ved blant annet å spre energikildene mer enn i dag. Den andre dimensjonen er å opprettholde en god dialog med de allerede eksisterende oljeeksportørene slik at en ansvarlig oljeproduksjon opprettholdes. Dette er i tråd med utenriksminister Powells tidligere uttalelser (S.Hrg.107-14:54). Den tredje dimensjonen er å sikre at de har muligheter til å erstatte energitilførselen ved et eventuelt avbrudd fra de eksisterende eksportørene – med andre ord en form for beredskapsplan (S.Hrg.108-98:11).

Larson definerer Venezuela som, tradisjonelt sett, en av de mest pålitelige leverandørene USA har hatt, men at denne rollen har forandret seg etter at president Hugo Chávez' politikk har vist seg å være fiendtlig overfor USAs interesser og behov. Videre sier Larson at Chávez' politikk har ført til en polarisering i Venezuela som munnet ut i "en svært ubetimelig stans i oljeeksporten til USA" (S.Hrg.108-98:12, min overs.).

Imidlertid finnes de som ikke nødvendigvis synes administrasjonen trenger å bekymre seg særlig over energisituasjonen, slik som Julia Nanay (seniordirektør i PFC

Energy¹⁸) i høringen "U.S. Energy Security: Russia and the Caspian" fra april 2003. Denne andre høringen i rekken dreier seg om å ekspandere oljeimporten til å inkludere Russland og det kaspiske hav, og Nanay hevder at bekymringen som råder over en knapp energitilgang er noe overdreven da en av USAs fremste oljeleverandører, nemlig Saudi Arabia, er en svært pålitelig kilde. Hun råder administrasjonen og kongressen til å ha større tiltro til markedet; "As long as oil is produced somewhere, it will make it into the market somewhere, and the prices and supply will adjust" (S.Hrg.108-116:29). Videre sier hun at slik den globaliserte verden fungerer i dag, så er det mulig å kompensere for midlertidige tap i forsyningen, slik det var mulig under krisen i Venezuela (S.Hrg.108-116:32).

I oktober samme år holder utenrikskomiteen den tredje høringen om USAs energisikkerhet, denne gangen om oljeimporten fra Vest Afrika og Latin Amerika. To representanter fra administrasjonen, fra henholdsvis energi- og utenriksdepartementet, uttaler seg om administrasjonens olje- og energipolitikk overfor de nevnte regionene. John Brodman fra Energidepartementet redegjør for president Bushs nasjonale energiplan hvor Bush anerkjenner at det å sikre at USA har nok tilgang på energi må være den drivende kraften bak energiplanen. Å spre oljeimporten på et større antall oljeleverandører er sentralt for å få en sikker energitilførsel, og her spiller administrasjonens arbeid en viktig rolle, sier Brodman (S.Hrg.108-351:7). John Brodman sier også at "energy security, like beauty, is in the eye of the beholder" (S.Hrg.108-351:7), noe som stemmer overens med konklusjonene som tidligere har blitt trukket frem.

Det er et visst sprik i hvordan USAs energiavhengighet tolkes. Noen hevder at det er essensielt at USA jobber for å gjøre seg uavhengig av utenlandsk oljeimport mens andre, som Julia Nanay fra PFC Energy, mener at denne bekymringen er overdreven. I likhet med høringen som omhandler Russland og det kaspiske hav er PFC Energy

¹⁸ PFC Energy er et konsultasjonsfirma som tilbyr sine tjenester (rådgivning, analyse og strategisk planlegging) til energiselskaper og regjeringer over hele verden (PFC Energy 2009).

også representert i denne tredje høringen, men nå ved formann J. Robertson West. I likhet med sin kollega mener også West at det er meningsløst å snakke om å gjøre USA mer uavhengig av energi og oljeimport. USA vil alltid være avhengig av importert olje, og gjensidig avhengighet mellom land er ingen dårlig ting, sier han, og ”amerikansk energiavhengighet er derfor et meningsløst konsept”. Derimot gir det mening å snakke om sårbarhet overfor eventuelle kutt i oljeforsyningen, og i så henseende vil en forbedre energisikkerheten ved å øke antallet energileverandører (S.Hrg.108-351:44). Således er West enig med Brodman og Bush-administrasjonen i at den beste måten å styrke USAs energisikkerhet på er gjennom diversifisering.

Når det gjelder budsjett- og sikkerhetshøringene som følges over tid, så sier disse lite om olje- og energisikkerhet under den 108ende kongressen. Derimot kan temaet sies å være godt dekket gjennom de tre senatshøringene som nevnt ovenfor, supplert med høringene fra representantenes hus. At oljetilførselen ikke kobles opp mot Venezuela og Hugo Chávez i verken budsjett- eller sikkerhetshøringene betyr selvsagt ikke at oljefaktoren ikke er relevant for forholdet mellom USA og Venezuela. Dette viser noe av svakheten med dokumenter som kilder; de er ikke innrettet i forhold til studiens problemstilling. Videre vises behovet for at det er foretatt et bredt søk etter relevante kilder. Det bør også legges til at det for den 108ende kongressen kun holdes én budsjett- og én sikkerhetshøring, i stedet for to som er vanlig.

Under den 109ende kongressen øker antall høringer som omhandler olje- og energipolitikk drastisk sammenliknet med årene før. For representantenes hus holdes elleve høringer angående USAs energibehov, mens det i senatet holdes hele seksten høringer. Riktignok kommer ikke alle disse høringene inn på Venezuela og Hugo Chávez’ oljepolitikk, men den generelle økningen i antall høringer sammenliknet med tidligere sier noe om hvor interessert medlemmer av kongressen begynner å bli i å sette USAs energisikkerhet på dagsordenen. Dette må også sees i sammenheng med rekordhøye oljepriser. I tillegg må det tas i betraktning at det kan være at enkelte høringer ikke har blitt regnet med selv om de skulle omhandle olje- og energipolitikk.

Årsaken til at en slik målefeil kan oppstå er at utvelgelsen av høringene baserer seg på høringenes tittel – og hvis tittelen ikke sier noe om energi så blir de heller ikke med i analysen.

Det som er gjennomgående for høringene i representantenes hus, er at i åtte av de totalt elleve høringene så beskrives Venezuelansk oljeeksport som ”ustabil”, ”farlig”, ”usikker” og ”uforutsigbar”, mens Venezuela selv betegnes som en ”fiende av USA” og et land preget av ”politisk uro”. Oljestreiken som preget forholdet mellom USA og Venezuela under den 108ende kongressen er altså fortsatt et tema i representantenes hus, et drøyt år etter hendelsen. Det er i denne forbindelse at Venezuela regnes for et politisk ustabilt land å være. I de resterende tre høringene nevnes ikke Venezuela i det hele tatt, hvilket er fordi høringene dreier seg om alternativ energi og situasjonen innad i USA, og ikke om eksterne energileverandører. Grunnet oppgavens omfang vil det bli for omfattende å gå gjennom alle høringene som karakteriserer Venezuela på den ovennevnte måten. Det vil heller ikke ha noen hensikt utover å understreke allerede påpekte oppfatninger blant kongressmedlemmer og andre.

Som nevnt over, holder også senatet flere høringer om landets energipolitikk, og også her betegnes Venezuela som en usikker leverandør. At streiken i Venezuela var noe som bidro til å presse oljeprisene oppover, understrekes flere ganger. I februar 2005 holdes en høring om *Energy Information Administration* (EIA) sine utsikter angående energi for året 2005. Som vanlig trekkes Venezuela frem som én i rekken av land som er viktige for USAs oljeimport. Senator Martinez (R) ytrer en viss bekymring over hvorvidt Hugo Chávez skulle bestemme seg for å selge oljen til andre land fremfor USA, og han nevner Kina spesifikt som en ny forretningspartner til Venezuela. Jeffrey Logan (senioranalytiker og leder for Kinaprogrammet i EIA) svarer at prognosene tilsier at det faktisk vil være et overskudd i tilbudet av olje framover, og han tror at en endring i mottakerne av venezuelansk oljeeksport ikke ville være noen umiddelbar katastrofe for USAs vedkommende. Men, sier Logan, det vil være svært uheldig for Venezuelas vedkommende om de skulle gjøre noe slikt, da dette ikke vil si

noen gevinst for landets økonomi. Sannsynligheten anses derfor ikke som særlig høy (S.Hrg.109-3:49-50). Utsagnet tyder indikerer en viss selvsikkerhet. Logan nekter for at USA vil komme i problemer hvis Chávez gjør alvor av truslene sine, men mener imidlertid at Venezuela er den parten som bør vokte sine steg da de vil komme tapende ut av en eventuell situasjon med omlegging av mottaksland.

I oktober 2005 holdes en høring som kobler USAs utenrikspolitikk til petroleum. Tom Collina, direktør for lobbyistorganisasjonen 2020 Vision, sier at USAs økonomi og sikkerhet avhenger av noen av de mest ustabile områdene i verden – som Midtøsten, Venezuela, Russland og Vest Afrika. Collina hevder at med mindre befolkningen greier å endre energiforbruket sitt vil USA i enda større grad være priggitt olje fra Midtøsten, da det er her de virkelig store oljereservene finnes (S.Hrg.109-448:40). Senator George Allens utsagn fra en høring noe senere kommer inn på noe av det samme:

Obviously we need more production here in the United States for American consumers since it has a big impact on our economy, on jobs, and this is a national security issue as well. Having to worry about getting jerked around by some of these people in the Middle East or Venezuela is not the way the United States ought to be worrying about its national security.

(S.Hrg.109-307:87)

Allen utviser her en viss frustrasjon over at USA er priggitt andre oljeproduserende lands lyter, og mener at så ikke burde være tilfelle. At landets nasjonale sikkerhet står og faller på hva Hugo Chávez eller andre statsledere finner for godt å gjøre i oljepolitikken er særdeles uheldig, og derfor bør USA øke produksjonen i ens eget land. Dette er noe av det motsatte av rådet gitt av ekspertvitnene under den 108ende kongressen. Her ble det fastslått at USA aldri vil greie å bære energibehovet selv og at de alltid vil være avhengig av andre staters oljeproduksjon. Som West sa; å snakke om amerikansk uavhengighet er meningsløst (S.Hrg.108-351:44).

I høringen ”Energy Outlook 2006” fra februar samme år, spør senator Lisa Murkowski (R) hva kutt i oljeforsyningen fra Venezuela vil bety for USAs

vedkommende. Guy Caruso fra EIA svarer at det er mulig å importere olje fra alternative kilder, men at oljestreiken i Venezuela med den påfølgende prisøkningen, og det faktum at energisituasjonen i USA først nå begynner å stabilisere seg igjen, viser hvor viktig venezuelansk olje er for USA (S.Hrg.109-362:18). Videre spør Senator Nelson (D) noen måneder senere i "Energy Security in Latin America" om når USA kan vente seg at Hugo Chávez vil gjøre alvor av truslene om å kutte i oljeforsyningene til USA. Ekspertvitne Luis Giusti (seniorrådgiver i "Center for Strategic and International Studies") svarer at han tror det er høyst usannsynlig at noe slikt vil skje i overskuelig framtid. Årsaken er at det finnes ingen andre mottaksland som har muligheten til å utnytte den type olje som Venezuela produserer, sier han (S.Hrg.109-857:47-48). Dette henger sammen med det som ble konstatert i kapittel 3.4.3; USA har allerede et velutviklet system for både å transportere og utnytte den tunge råoljen fra Venezuela, i motsetning til hva alternative mottaksland har. Videre sier Giusti også at dersom det usannsynlige skulle skje, og Hugo Chávez kutter i oljeforsyningene til USA, så kommer man ikke utenom det faktum at mye av den venezuelanske oljen er bundet opp til nesten 13000 kontrakter med private aktører i USA. Så selv om Chávez truer med å stanse oljesalget til USA, så må han si opp hver enkelt kontrakt for å fullbyrde endringene. Og med dét tatt i betraktning, så sier Giusti at det er høyst usannsynlig at noe kutt vil skje. David Goldwyn fra Goldwyn International Strategies føyer også til:

I agree with everything, with everything what Luis Giusti has said. Chávez often couches his threat with 'if we are attacked, if something happens to us, then we will cut off the oil.' And I really think it is only in the face of an attack by the United States or an embargo or a direct action by us that he would actually do this.

S.Hrg.109-857:48.

Begrunnelsene som gis av ekspertvitnene gir en pekepinn på hvordan de oppfatter Hugo Chávez' trusler, og hvordan de råder kongressen og administrasjonen til å håndtere situasjonen. I tillegg til det faktum at Venezuela for øyeblikket er avhengig av USA som oljeimportør grunnet tekniske årsaker, så ser det også ut som Chávez alltid legger til ett premiss når han snakker om å kutte i salg av olje; *hvis* USA på en

eller annen måte angriper Venezuela, så vil oljeforsyningene forsvinne. Så lenge USA ikke planlegger å invadere Venezuela, kan oljehandelen mellom de to landene fortsette uavbrutt. Giusi nevner en tredje begrunnelse for hvorfor Venezuela vil fortsette handelen med USA, hvilket er de høye offentlige utgiftene Chávez-administrasjonen har; "It is a fact that Venezuela badly needs its oil exports to the United States, and especially the current government, in order to finance its huge expences" (S.Hrg.109-857:20).

I nominasjonshøringen av Condoleezza Rice er senator Nelson (D) opptatt av Hugo Chávez' oljepolitikk (S.Hrg.109-151:77):

When a leader, such as Hugo Chávez in Venezuela, starts lurching to the left, and yet we have a dependency there of some 13 to 15 percent of our daily consumption of oil coming from Venezuela, clearly one part of our foreign policy ought to be that we ought to start planning on weaning ourselves from that dependence [...] And Chávez has threatened, from time to time, that he was going to cut it off. Now, that's a hollow threat [...] We, clearly, urge you that we need a Latin American policy that will get us engaged a lot more.

Nelson synes med andre ord at oljeavhengigheten av Venezuela er så risikofylt med Chávez som president at situasjonen ikke lenger kan gå upåaktet hen. Med dét etterlyser han en tydeligere Latin Amerika-politikk fra administrasjonen enn hva er tilfelle. Selv om truslene fra Chávez stort sett er tomme, så er ikke dette grunn nok til å la være å ha en klar og tydelig politikk på området, mener Nelson (S.Hrg.109-151:77). Condoleezza Rice får ikke svart på spørsmålet i denne runden på grunn av andre temaer som Nelson også trekker fram, men når senator Lugar (R) senere gjentar spørsmålet – altså hvorvidt administrasjonen har noen beredskapsplan i tilfelle Chávez skulle gjøre alvor av truslene sine – svarer Rice:

Well, we're certainly hoping that the Government of Venezuela realizes, as you said, the mutual beneficial nature of this. [...] Obviously, we have to prepare for disruption. That's why we have strategic petroleum reserve. And the long-term goal, of course, is to have an energy policy that lessens our dependence on foreign supplies. But it would be – I hope that

the Venezuelan government, whatever our differences and difficulties with, understand that this is, economically, a mutually beneficial relationship.

(S.Hrg.109-151:101)

Condoleezza Rices svar antyder at administrasjonen ikke har noen konkrete planer om hvorvidt eller hvordan de skal håndtere eventuelle kutt i oljeforsyningene fra Venezuela. Når hun nevner de strategiske oljereservene landet sitter på, så er dette lagrede reserver som skal settes inn uansett kutt i forsyningene, det er ikke et eget "Venezuela-reserve". Når Rice videre sier at hun håper at Chávez forstår at de to landene er i et gjenbyrdes avhengig forhold med fordeler for begge parter, så tyder også det på at administrasjonen ikke ser det som nødvendig med noen konkrete planer for en Venezuela-politikk. Senator Lugar synes å mene at det ikke er godt nok å sitte og håpe på at Hugo Chávez etter hvert vil skjønne hvor økonomisk avhengig Venezuela er av USA, og han etterlyser en mer spesifikk plan fra administrasjonens side. I de tillagte spørsmålene som utenriksministeren har anledning til å svare på skriftlig, gjentar senator Lugar spørsmålet om hvorvidt administrasjonen har utviklet noen beredskapsplan. Svaret som Rice presenterer antyder enda sterkere at administrasjonen ikke ser det som nødvendig med noen særegen beredskapsplan overfor venezuelansk oljeimport:

The United States and Venezuela have traditionally enjoyed a strong, mutually beneficial energy relationship. Venezuela is among the largest suppliers of petroleum to the United States. The United States is the largest destination for Venezuelan oil. We strongly believe this energy relationship remains in the national interests of both countries.

(S.Hrg.109-151:245)

Etter nominasjonshøringen av Rice er det kun én av de faste høringene som følges over tid som tar frem Chávez' oljepolitikk. Under etterretningskomiteens sikkerhetshøring fra februar 2006 redegjør CIA-direktør John Negroponte for den globale energisikkerheten, og han sier at flere oljeproduserende land har fått økt geopolitisk makt som følge av den stadig økende energietterspørselen. For Venezuelas vedkommende beskrives landets politikk som "populistisk oljediplomati"

(S.Hrg.109-724:24). Negroponte gjør seg imidlertid ingen øvrige tanker om hva dette innebærer for USA, ei heller gir han anbefalinger på hvordan han mener administrasjonens politikk overfor Venezuela bør utformes. Men det faktum at han faktisk inkluderer Hugo Chávez' oljepolitikk i redegjørelsen av landets sikkerhetstrusler vil si at Venezuela er et bekymringspunkt for etterretningstjenesten.

Den siste kongressen under George W. Bushs presidentskap er overraskende tynn på dekningen av Hugo Chávez' oljepolitikk. I følge redegjørelsen av oljefaktoren i tredje kapittel er det ingenting som sier at Chávez mot slutten av Bushs presidentskap sluttet å fremme trusselen med å endre oljepartner. Derimot kan en manglende dekning av temaet i både representantenes hus og senatet tyde på at Chávez' retorikk ikke lenger er like bekymringsfullt som under de tidligere kongressene. Sammenlignet med den 109ende kongressen, hvor ulike senatorer trakk fram Chávez' framferd flere ganger og i flere ulike høringer, så trekkes oljepolitikken i Venezuela under den 110ende kongressen fram kun en sjelden gang, og da bare i forbindelse med hvem de kjøper olje av. Kun én høring går litt mer i dybden på Venezuela og Hugo Chávez' oljepolitikk, og det er en høring fra januar 2007, hvor Chávez' oljepolitikk betegnes som uheldig for amerikanske interesser ved at de presses ut at det venezuelanske oljemarkedet (S.Hrg110-6:3).

5.3.2 Teoretisk fortolkning: realismen i førersetet

For perioden sett under ett så er det totale antall høringer som omhandler USAs energipolitikk drastisk høyere enn hva som er tilfelle for terrorisme og demokrati. Selv om ikke Hugo Chávez' oljepolitikk drøftes i alle disse høringene, så indikerer antallet at energisikkerhet er viktig for USA. I de første høringene i representantenes hus betegnes Venezuela som en oljeprodusent som går mot OPECs anbefalinger og konkurrerer om oljeproduksjon og salg og bidrar således ikke til at prisene holdes høye. Høringene fra og med den 108ende kongressen bærer preg av urolighetene i Venezuela da storstreiken i landet førte til nesten total stans i oljeproduksjonen og

presset på oljeprisene. Kongressmedlemmer så vel som representanter for administrasjonen er enige i at de politiske urolighetene i Venezuela styrker USAs energiavhengighet. Under den 109ende kongressen (2005-2006) øker antallet høringer som berører USAs energiavhengighet, mens det under den 110ende kongressen igjen er svært få høringer som omhandler Hugo Chávez' oljepolitikk og USAs reaksjoner på dette. En mulig årsak til den merkbare reduksjonen kan være at verken kongressen eller administrasjonen mot slutten av George W. Bushs presidentskap ikke så på Chávez' trusler om å stanse salg av olje til USA som reelle.

I motsetning til faktoren som omhandler demokratisk forringelse i Venezuela, så er det lite neokonservatisme å spore i høringene omkring USAs energipolitikk. De fleste har stort sett en realistisk tilnærming til hvordan USA bør utforme energipolitikken. Dette gjelder også utenriksminister Colin Powells. Under gjennomgangen av Powells nominasjonshøring kom det fram at han tillegger USAs enorme forbruk og etterspørsel etter olje noe av skylden for verdens oljepriser, og han mener USA bør fokusere på å holde gode relasjoner til oljeproduserende land (S.Hrg.107-14:54). Disse uttalelsene peker mot en pragmatisk linje; fokuset ligger på å sikre USA energikilder, uavhengig av hvem presidenten er. En neokonservativ holdning ville ha fokusert langt mer på et oljeproduserende lands interne anliggender, og forsøkt å finne alternative energikilder hvis det var moralsk grunnlag for det. Realister kan gjerne handle med land som bryter med USAs idealistiske prinsipper, noe neokonservative derimot forventes å ha problemer med.

George Tenet fra CIA sier i 2001 at Venezuela er en viktig aktør i regionen som truer USAs sikkerhet, og da med tanke på oljeeksporten (S.Hrg.107-2:54). Han nevner verken forbindelser til terrororganisasjoner, demokratisk forringelse eller arbeidet for regional uavhengighet i analysen av Venezuelas rolle overfor USAs sikkerhet. En med neokonservative holdninger ville sagt at Venezuela var vel så viktig på grunn av bevegelsen bort fra den amerikanske idealismen. I tillegg har ikke Tenet på nåværende tidspunkt inkludert Venezuela i oversikten over regioner og land som

utgjør en sikkerhetstrussel mot USA – selv om han sier at etterretningstjenesten er forberedt på å gå til det skrittet og definere Venezuela som det, hvis det skulle bli nødvendig.

Alan Larson fra utenriksdepartementet har i likhet med øvrige aktører en realistisk tilnærming. Dette kommer til syne ved at administrasjonens oljepolitikk fokuserer på å spre energikildene på flere leverandører, opprettholde en god dialog med eksisterende oljeeksportører, og å sikre at USA har en beredskapsplan i tilfelle det skulle være stans i produksjonen hos noen av leverandørene (108-98:11). Som i uttalelsene over betyr det mindre hvem USA importerer olje fra, så lenge tilgangen er stabil. Diskursen er ikke knyttet til neokonservativ idealisme, slik den var i mye større grad under demokratifaktoren. Larson sier også at den politiske uroen i Venezuela, med den påfølgende stansen i oljeeksporten, var svært ubetimelig for USAs vedkommende (S.Hrg.108-98:12). Et utsagn i mer neokonservativ retning ville være å kritisere at Hugo Chávez beveget seg bort fra liberaldemokratiske prinsipper, og ikke nøye seg med å si at stansen i oljeeksport var ”svært ubetimelig” for USAs vedkommende.

Senere i perioden som analyseres spør både senator Bill Nelson (D) og senator Richard Lugar (R) Condoleezza Rice hvorvidt administrasjonen har noen beredskapsplan, i og med at Chávez stadig truer med å stanse oljeeksporten til USA. Utenriksministeren svarer at hun og administrasjonen har sterk tro på at energiforholdet mellom USA og Venezuela er i begge lands nasjonale interesse, og hun håper Chávez vil innse godene av oljeavtaler. Her plasserer Rice seg innenfor en realistisk tradisjon i det at man vil se situasjonen an og ikke mener det er nødvendig, på nåværende tidspunkt, å utvikle noen særegen beredskapsplan. En neokonservativ administrasjon ville sett det som uholdbart at Chávez til stadighet snakker om å stanse oljeeksporten til USA. En neokonservativ administrasjon ville oppfattet Chávez’ trusler som et forsøk på å bruke olje som pressmiddel for å innskrenke USAs handlefrihet, og de ville sett det som nødvendig å handle aktivt for å sikre seg denne

handlefriheten. Ved å komme fram til en beredskapsplan nå, istedenfor å avvente situasjonen og satse på at Chávez ville innsett hvor viktig energiforholdet er, ville neokonservative på den måten øke ens egen handlefrihet. Dette ser imidlertid ikke ut til å være tilfelle for Bush-administrasjonen, og konklusjonen er at realismen råder i energipolitikken.

5.4 Multipolaritet: Latinamerikansk uavhengighet fra USA og nye allianser

5.4.1 Empirisk gjennomgang

Som det ble nevnt mot slutten av kapittel tre så er de to faktorene slått sammen til én faktor som analyseres, da de henger sammen med at begge er indikatorer på USAs rolle som hegemoni i Latin Amerika. I likhet med at kongressen holdt få separate høringer som tok for seg demokratiets stilling i Venezuela, så er det likeledes få høringer som går direkte på Hugo Chávez' forsøk på uavhengighet fra USA gjennom latinamerikansk enhet og allianser med strategiske motparter. Enkelte høringer er av en viss interesse, som for eksempel høringer som omhandler arbeidet med frihandelsavtalene for hele det amerikanske kontinentet (FTAA), noe som er relevant i forhold til Hugo Chávez' arbeid for å sikre regional handelsuavhengighet fra USA. I tillegg holder senatet en god del høringer om den interne situasjonen i blant annet Russland, Kina og Iran – land som i kapittel 3.4.5 omtales som ”strategiske motparter” av USA. Disse landenes forhold til Venezuela drøftes imidlertid sjelden, men det er likevel verd å legge merke til at kongressen ser på disse landene som såpass sentrale at det holdes flere egne høringer om situasjonene.

Under høringen ”President Bush's Trade Agenda” fra representantenes hus i mars 2001 blir det redegjort for administrasjonens arbeid for den kontinentale frihandelsavtalen FTAA. Komitéformann Bill Thomas (R) innleder høringen med å konstatere at selv om USA er verdens største eksportør så faller landet bakpå i

forhandlinger om frihandelsavtaler. De siste fem årene har flere viktige frihandelsavtaler blitt forhandlet fram uten USAs deltakelse, blant annet i Latin Amerika, Asia og Europa. Det er således særdeles viktig å hindre at USA blir utestengt fra viktige markeder, sier han (HR.Hrg.107-2:3-5). Høringen holdes bare en måned før det internasjonale toppmøtet mellom statslederne fra Nord- og Sør Amerika (*Summit of the Americas*), og flere gir uttrykk for at USA må gripe denne muligheten til å komme noen skritt videre i FTAA-forhandlingene (HR.Hrg.107-2:18). Derimot nevner ingen Venezuela eller hvordan Chávez stiller seg til forhandlingene. Den eneste gangen Venezuela nevnes er i forbindelse med en redegjørelse av USAs viktigste handelspartnere i Latin Amerika.

I mai 2001 holdes en høring om utfallet av det foregående toppmøtet, og her drøftes de reelle utsiktene for FTAA. Representant James Moran (D) sier i sin uttalelse at USA må innse at flere latinamerikanske land står overfor økonomiske problemer, og at flere land i økende grad er skeptiske til USAs engasjement i regionen. I følge Moran vil USAs lederskap i FTAA-forhandlingene sende de riktige signalene til nabolandene i sør. (HR.Hrg.107-22:10). I uttalelsen til Robert Zoellick, som er representant for administrasjonens handelspolitikk, gjentar han det som ble sagt under høringen noen måneder tidligere; USA henger mer og mer bak ettersom flere land og regioner inngår nye frihandelsavtaler med hverandre, og Zoellick understreker den fremtidige betydningen av en vellykket handelspolitikk (HR.Hrg.107-22:31-32). Det kommenteres også at Venezuela var det eneste landet under toppmøtet som nektet å godkjenne fristen til å innføre FTAA, fordi de syntes det virket for ambisiøst og urealistisk (HR.Hrg.107-22:64). De andre landene ble enige om å implementere FTAA innen slutten av 2005, og det ser dermed ut til at Venezuela stod alene under toppmøtet, mens de øvrige latinamerikanske statene støttet forslagene. Gitt at dette er eneste henvisning til Venezuelas rolle under toppmøtet fremstår ikke Venezuela som en særlig bekymring i forhold til handelspolitikk.

Når det gjelder høringer fra senatet under den 107ende kongressen, så er det flere høringer som redegjør for og drøfter administrasjonens politikk overfor Kina, Iran og Russland. Derimot trekkes ikke Venezuela frem i noen av disse høringene, hvilket kan bety at enten har ikke Hugo Chávez noe særlig kontakt med disse landene på daværende tidspunkt, eller så er ikke forholdet av en slik betydning at det fortjener å drøftes i senatet. Det holdes derimot en høring som omhandler økonomisk ustabilitet i Latin Amerika og USAs politikk overfor dette. Representanten fra utenriksdepartementet bekrefter at det er et ønske i Bush-administrasjonen å styrke båndene til Latin Amerika og fremme økonomisk vekst i regionen (S.Hrg.107-1017:3). Dette understøtter det som ble hevdet innledningsvis i oppgaven: den første tiden av George W. Bushs presidentskap hadde Latin Amerika en sentral rolle i administrasjonens utenrikspolitikk.

De er få regelmessige høringer under den 107ende kongressen som dekker Venezuelas arbeid for uavhengighet fra USA og multipolaritet i hemisfæren. Unntaket er under budsjettøringen fra mars 2001, hvor senator Jesse Helms (R) spør utenriksminister Colin Powell hva USAs politikk overfor Venezuela er, sett i lys av at Hugo Chávez knytter stadig tettere bånd til blant annet Kina, Irak og Cuba. Til dette svarer Colin Powell (S.Hrg.107-41:39):

President Chávez has used extreme rhetoric as a political tool to intimidate his opponents. We are concerned by his effort to concentrate power in the hands of the executive branch and by his association with some of the world's most notorious dictators – Castro, Saddam Hussein, Khadafi [...] Despite our disagreement with President Chávez' foreign policy, we are determined to protect our vital interests in Venezuela. To this end, we remain engaged on areas of greatest importance to the USG [*United States Government*]: maintenance of democratic institutions; protection of economic and commercial ties, including energy; counter-narcotics cooperation; and regional stability.

Administrasjonen ser altså med uro på Hugo Chávez' økende kontakt med udemokratiske land som står i kontrast til amerikanske idealer. Imidlertid sier Powell også at administrasjonen *på tross av* uenigheten med Chávez' utenrikspolitikk er fast

bestemte på å vedlikeholde de vitale interessene USA har i Venezuela, hvilket kan sies å være en pragmatisk uttalelse, i tråd med en realistisk strømning. En realist ville ønsket å beholde kontakten med Venezuela på grunn av landets energiforsyninger, uansett ideologisk plassering og beryktede kontakter Chávez skulle ha – så lenge sikkerheten ikke er direkte truet. Samtidig virker det også som om administrasjonen er interessert i å beholde kontakten med Venezuela for å forhindre en utvikling i autokratisk retning, noe pragmatikere ikke nødvendigvis setter øverst på prioriteringslista. Dette er helle ikke et neokonservativt trekk, men snarere i tråd med en liberalistisk tradisjon.

Selv om ovennevnte viser at noen senatorer er opptatt av hvem Chávez knytter nye allianser til, så er det totalt sett ikke en sentral del av gjennomgangen av administrasjonens politikk overfor Venezuela og Latin Amerika. Derimot synes både senatet og administrasjonen å vektlegge handelsliberalisme gjennom arbeidet for FTAA. I nominasjonshøringen til Colin Powell fra januar 2001 sier han i sin forberedte uttalelse at påtroppende president Bush er svært opptatt av regionen, særlig med tanke på frihandelsavtaler. Målet for administrasjonen er å inngå frihandelsavtaler med alle landene i Latin Amerika, enten gjennom én kontinental avtale eller gjennom ulike bilaterale avtaler (S.Hrg.107-14:34). Også i budsjettøringen fra 2002 tar utenriksministeren for seg administrasjonens arbeid for frihandel mellom landene i hemisfæren, og han sier at president Bush gjør rett i å rette oppmerksomheten mot hemisfæren, ettersom USAs eksport til Latin Amerika og Kariben stadig øker, og allerede overskrider hva USA eksporterer til EU (S.Hrg.107-299:30). Det er tydelig at administrasjonen fortsetter arbeidet med FTAA som president Bill Clinton startet under sin presidentperiode, og at de ønsker større grad av markedsøkonomi og demokrati i Latin Amerika. Men Powell sier samtidig at bilaterale handelsavtaler også er en vei å gå, hvilket kan tyde på administrasjonen ikke brenner like sterkt for FTAA. Slik det ser ut under den 107ende kongressen er det ingen tydelige tegn på at de latinamerikanske landene beveger seg bort fra denne modellen og mot en regional uavhengighet fra USA.

Sikkerhetshøringene for 2001 og 2002 dekker ikke frihandelsavtalene mellom USA og latinamerikanske land. Derimot er landene Russland, Iran, Irak, Nord Korea og Kina gjenstand for analyse av flere av ekspertvitnene og senatorene, noe som understreker disse landenes betydning som strategiske motpoler til USA. Venezuela og Hugo Chávez forbindelse til disse landene diskuteres imidlertid ikke i noen av høringene. I 2001 betegnes Venezuela som viktig på grunn av landets oljereserver, og i 2002 regnes Venezuela som relevant for USAs sikkerhet i forbindelse med oljeproduksjonen og nærheten til terroristgrupper i Colombia (S.Hrg.107-2:54; S.Hrg.107-597:141).

Representantenes hus holder en rekke høringer under den 108ende kongressen som omhandler USAs handelspolitikk og ulike frihandelsavtaler, men ikke alle er spesielt relevante for denne analysen. I 2003 inngår imidlertid USA en frihandelsavtale med Chile og Singapore, men Venezuela nevnes ikke i noen av disse høringene. En kan allikevel observere nytten som tillegges slike frihandelsavtaler for USAs vedkommende, spesielt med tanke på tidligere kritikk av det økende antall frihandelsavtaler i verden hvor USA ikke deltok. Frihandelsavtalene med Chile og Singapore er således positive for USA med tanke på markedstilgang uten særskilte tollbarrierer. I tillegg til disse høringene holdes også to høringer i representantenes hus angående Kinas økonomi og handelspolitikk. Her nevnes heller ikke Venezuelas forhold til Kina eller Chávez' arbeid for å distansere seg fra USA, men en kan se at Kinas økende aktivitet på verdensmarkedet, blant annet gjennom det nylig inngåtte medlemskapet i WTO, er av betydning for representantenes hus og USAs handelspolitikk.

Når det gjelder senatet under den 108ende kongressen og høringer som omhandler handel og økonomi så er bildet stort sett det samme som for høringene i representantenes hus; flere høringer dreier seg om USAs økonomiske forbindelser og frihandelsavtaler med land i Latin Amerika, men Venezuela og Hugo Chávez'

politikk på området omtales ikke. Noen høringer dreier seg også om sikkerhetstruslene som enkelte land presenterer for USA, som for eksempel Iran, men heller ikke her knyttes forholdet mellom denne og Venezuela. For de faste senatshøringene som analyseres, er kun budsjett- og sikkerhetshøringene for 2003 tilgjengelige hos *Government Printing Office*. Under sikkerhetshøringen for 2003 ligger hovedvekten på trusselen Al Qaeda, Irak og Nord Korea representerer for USA. Også Kina, Iran og Russland nevnes av flere når de gjennomgår landets nåværende og fremtidige sikkerhetstrusler, noe som understøtter deres strategiske posisjon som opponent til USA. Venezuela omtales også, men i likhet med sikkerhetshøringen fra 2002 under den 107ende kongressen så er dette i forbindelse med oljeproduksjonen og den økende usikkerheten i forsyningene grunnet interne uroligheter i Venezuela (S.Hrg.108-:24). Hugo Chávez' forbindelser til de ovennevnte landene kommenteres ikke.

Budsjettthøringen samme år vektlegger situasjonen i Irak. Arbeidet for et FTAA nevnes kun én gang av Powell, når senator Barbara Boxer (D) anklager administrasjonens utenrikspolitikk for å være "*designed neglect*", "tilsiktet forsømmelse". I dette ligger at administrasjonen fokuserer alt for mye på enkelte områder av utenrikspolitikken, som krigen mot terrorisme og situasjonen i Irak. Colin Powell er uenig i Boxers påstand og viser til konkrete eksempler på at Bush-administrasjonens arbeid varierer på flere ulike områder, deriblant arbeidet med FTAA (S.Hrg.108-19:48-50). Det er verd å legge merke til at Powell ikke uoppfordret tar opp administrasjonens arbeid med FTAA, før han blir kritisert for å forsømme enkelte områder av utenrikspolitikken. Hva utenriksministeren velger å unnlate i redegjørelsen for administrasjonens utenrikspolitikk gir klart en pekepinn om prioriteringene i utenrikspolitikken.

I representantenes hus under den 109ende kongressen holdes det også her en del høringer omkring handelspolitikk og USAs frihandelsavtaler, og i likhet med den 107ende og 108ende kongressen er det ikke ofte at Venezuelas rolle omtales. Derimot

dekkes Kinas økende handel på verdensmarkedet i større grad, og i en høring fra mars 2005 blir Kinas økende behov for energi og de nye forbindelsene til Venezuela kommentert av ekspertvitne Milton Copulos (HR.Hrg.109-4:46-47). Det er tydelig at handel er et tema som dominerer høringene i representantenes hus, i motsetning til senatet hvor det er flest høringer om den interne situasjonen i kritiske land (som Iran og Kina) og betydningen for amerikansk sikkerhet. Representantenes hus kommer også inn på handelssituasjonen i Latin Amerika under høringen "President Bush's Trade Agenda" fra februar 2006 hvor representant Sander Levin (D) kommenterer at flere latinamerikanske land er skeptiske til en stadig mer globalisert verden. (HR.Hrg.109-57:36-37). Robert Portman, handelsrepresentant for Bush-administrasjonen, sier senere i høringen at selv om det er administrasjonens ønske og mål, så vil ikke en kontinental frihandelsavtale foreligge med det første. For øyeblikket fokuserer administrasjonen på de bilaterale og mindre regionale frihandelsavtalene, hvilket til slutt vil kunne ende i én avtale for hele hemisfæren, sier Portman (HR.Hrg.109-57:68-69). Powell kom også med en liknende uttalelse i januar 2001, men da sa han at administrasjonen ville fokusere på frihandel i hemisfæren, enten det skjedde gjennom FTAA eller ulike bilaterale avtaler.

En høring fra representantenes hus året etter tar for seg en av disse bilaterale frihandelsavtalene, nemlig den mellom USA og Peru. Her sier representant Clay Shaw (R) følgende: "the agreement is a symbol of what other Latin American countries can achieve if they reject the demagogic policies of Mr. Chávez" (HR.Hrg.109-86:8). Shaw beskriver videre avtalen mellom USA og Peru som et reelt alternativ til statseide selskaper og undertrykking av investeringer, ved frie og åpne markeder (ibid.). Representant Sander Levin (D) synes det er viktig å stille spørsmålet om hvorfor globalisering (og frihandel) møter motstand i Latin Amerika, og hovedårsaken, sier Levin, er fordi mesteparten av befolkningen utelates fra gevinstene som oppnås ved globalisering. Dette er også noe av årsaken til at Chávez er der han er i dag; den venezuelanske økonomien vokste uten at befolkningen dro nytte av det (HR.Hrg.109-86:15). Levin tilbyr en form for forsonende forklaring på hvorfor

Chávez' sitter i presidentstolen, noe som er en annen tilnærming enn hva representant Jim Ramstad (R) senere presenterer når han spør følgende til Bush-administrasjonens handelsrepresentant (HR.Hrg.109-86:39):

As President Chávez continues to put intense political pressure on his South American neighbors, as he continues to exert through sheer unabashed bribery and other tactics such pressures, do you believe this agreement [frihandelsavtalen mellom USA og Peru, forf.anm.] will provide that counterbalance to Chávez' pressure to move South American countries away from democracy and toward more autocratic governments?

Til dette svarer handelsrepresentant Everett Eissenstat¹⁹ (HR.Hrg.109-96:40):

There truly is a battle of ideas in the region today [...] This is a very important time. There is a lot of transition. We need to stand with our allies like President Toledo [Perus president, forf.anm.] that are ready to stand up and make the right decisions and lead their economies and people toward stronger democracy and more open markets and a better relationship with us as well.

Hugo Chávez kritiseres av Ramstad for å presse andre latinamerikanske land til større grad av regional uavhengighet, gjennom å distansere seg fra USAs liberaldemokratiske verdier. Dette er hva Eissenstat karakteriserer som en kamp mellom forestillinger, og han sier det er viktig at USA støtter opp om de landene som ikke velger Chávez' tilnærming. I denne ordvekslingen er Bushs representant og kongressmedlem Ramstad enige, mens det synes som kongressmedlem Levin presenterer en mer forsonende forklaring på utviklingen i Latin Amerika – selv om heller ikke han benekter at liberaldemokratiet er det beste alternativet til en sunn økonomisk vekst for stater.

I senatet under den 109ende kongressen er det, i likhet med representantenes hus, flere høringer som omhandler handelsavtaler med latinamerikanske land og situasjonen i Russland, Iran og Kina sammenlignet med den 107ende og 108ende kongressen. Det er ikke alltid at dette knyttes til Hugo Chávez' politikk, men som

¹⁹ Handelsrepresentant Everett Eissenstat fra *Office of the United States Trade Representative* er ansvarlig for utviklingen og implementeringen av USAs handelspolitikk på det amerikanske kontinentet (USTR 2009).

nevnt før sier det likevel noe om hvilke temaer som er viktig i USAs utenrikspolitikk. I en høring fra juli 2005 tar utenrikskomiteen for seg det økende energibehovet i Kina og India og hvilke implikasjoner dette kan ha for USA. Senator John Kerry (D) spør utenriksdepartementets representant Anthony Wayne hva administrasjonens politikk er når Kinas investeringer i land som Venezuela, Iran og Sudan går på bekostning av USAs egne interesser. Wayne svarer at selv om administrasjonen støtter opp om åpne investeringer i verden, så finnes det likevel altoverskyggende bekymringer som trumfer det førstnevnte (S.Hrg.109-326:22). Med dette må han mene at det finnes tilfeller hvor administrasjonen *ikke* støtter opp om andre lands investeringer, hvis dette skulle bryte med amerikanske prinsipper og idealer. Dette er en nokså typisk neokonservativ reaksjon; amerikanske idealer har en meget sterk posisjon og en bør alltid beskjefte seg med den interne situasjonen i andre land.

Senator Norm Coleman (R) følger opp og ber Wayne om et mer presist svar hva gjelder USAs reaksjoner på Kinas investeringer i Venezuela spesielt (S.Hrg.109-326:25). Wayne svarer at det er viktig å ha i mente at det er svært på raffinerier i Kina som er utviklet til å kunne prosessere venezuelansk olje, og den totale summen råolje som på nåværende tidspunkt går fra Venezuela til Kina er forsvinnende liten. Videre sier han:

We do benefit in Venezuela, as elsewhere, from an open, transparent, and fair investment regime [...] And we continue to believe that this is the way that, not only Venezuela, but other countries should maintain their oil regimes. Therefore, we're going to continue to give this, not only close attention, but it will be an important part of our dialog with Venezuela [...]

Her bekrefter Wayne hva som ble slått fast i kapittel 4.1.3; oljepolitikken har en viktig rolle for forholdet mellom USA og Venezuela. Det ser også ut til at ekspertvitnene er enige i Wayne og Colemans analyse av forholdet mellom Kina og Venezuela. Randall Schriver fra *Armitage International*²⁰ fastslår at Venezuela er med på å komplisere

²⁰ *Armitage International* er en organisasjon som ble dannet mars 2005 av tidligere viseutenriksminister for George W. Bush, Richard Armitage. Organisasjonen driver med rådgivning innen forretningsbransjen, så vel nasjonale som internasjonale markeder (Armitage International 2009).

USAs utenrikspolitikk og sikkerhetsinteresser gjennom å knytte tettere bånd til Kina med sikte på å minke avhengigheten av USA (S.Hrg.109-326:41). Sammenlignet med tidligere år, hvor Chávez' forbindelser ikke har blitt kommentert i særlig grad, er dette en markant økning i hvor ofte Chávez' distanserende politikk tas opp i kongressen.

I senatshøringen "Challenge or Opportunity: China's Role in Latin America" kommer utenrikskomiteen grundigere inn på betydningen av en økt aktivitet mellom Kina og de latinamerikanske landene. Forsvarsdepartementets representant, Rogelio Pardo-Maurer, sier at USA kan forvente at Kinas innflytelse i hemisfæren vil øke betraktelig de neste ti årene, og at Kina tilbyr et alternativ til de demokratisk frie markedene – hvilket er en hjørnestein i hemisfæren i dag. Administrasjonen bør derfor sikre at dersom Kinas kommersielle makt øker i Latin Amerika, så bør ikke dette gå på bekostning av rettssikkerheten og demokratiske prinsipper, sier Pardo-Maurer (S.Hrg.109-442:13). Her gis det uttrykk for at Kinas økte aktivitet i hemisfæren kan føre til en latinamerikansk løsrivelse fra USA og prinsipper om amerikansk handelsliberalisme.

Senator Bill Nelson spør litt senere Charles Shapiro fra utenriksdepartementet hva de nye oljekontraktene mellom Kina og Venezuela har å si for USAs energisikkerhet, og Shapiro svarer at dette egentlig ikke er en særlig bekymringsverdig situasjon av flere årsaker. For det første har kinesiske myndigheter gått ut offentlig og sagt at det ikke er i deres interesse å erstatte USAs markedsandeler i Venezuela, og for det andre er de stadige truslene fra Hugo Chávez om å kutte i oljetilførselen til USA useriøse fordi USA ikke kjøper olje fra *land* – de kjøper olje fra *selskaper*. Som nevnt tidligere i oppgaven så vil dette innebære at Chávez må begå en rekke kontraktbrudd for å greie å stanse at venezuelansk olje blir solgt til USA. Den tredje årsaken Shapiro nevner, er at raffineriene i Kina ikke er utviklet til å prosessere venezuelansk råolje, hvilket betyr at Kina ikke kan erstatte USA som oljekunde på lang tid (S.Hrg.109-442:19). Det ser altså ut som om utenriksdepartementet ikke er særlig bekymret for Venezuelas økte kontakt med Kina på dette tidspunktet.

Dette er et syn som også deles av to av ekspertvitnene som uttaler seg i høringen. De er enige med både Pardo-Maurer og Shapiro i at Kina for øyeblikket ikke presenterer noen trussel for USA, heller ikke i Venezuela, og at det beste USA kan gjøre er å engasjere seg enda mer i hemisfæren både når det gjelder handel og diplomati. På denne måten vil Kina og USA konkurrere om markedet, hvilket bare vil være en sunn utvikling (S.Hrg.109-442:27-28,51). Høringens tredje ekspertvitne, Gal Luft, er derimot uenig i denne tankegangen. Han mener at Kinas behov for energi er hovedårsaken til den økte aktiviteten i Latin Amerika, Midt Østen og Afrika. Videre sier han at oljeproduksjonen i Latin Amerika – med unntak av Venezuela – vil minke etter noen få år, og Kinas søken etter olje i hemisfæren vil gjøre situasjonen verre; ”The U.S. cannot afford to lose chunks of Western hemispheric crude”. Luft råder administrasjonen til å fokusere på energisikkerheten i større grad og arbeide sammen med andre land, inkludert Kina, for å redusere behovet og etterspørselen etter olje (S.Hrg.109-442:41-42). Ekspertvitne David Lampton sier han ikke ser problemet Luft presenterer, og at USA i dag får nok av olje fra flere leverandører. Han ville vært enig med Luft dersom USA fikk all sin olje fra Latin Amerika, men det er ikke tilfelle. Luft begrunner synspunktet sitt slik (S.Hrg.109-442:52):

Well, our policy is that we want to reduce our dependency on countries that do not like us. If that is the purpose, then we have a problem here. If we do not care who we buy oil from, then it is a different debate. But I believe that the administration’s policy is to reduce our dependence on the Middle East.

Luft hevder her at administrasjonens politikk er å velge oljeleverandører selektivt etter hvem som liker USA. Dette ville være en typisk neokonservativ handlemåte, da staters interne situasjon gjøres retningsgivende for hvem USA bør handle med. Et mer pragmatisk syn ville vært, som Luft påpeker, om administrasjonen ikke brydde seg om hvor oljen fra, så lenge de får kjøpt den. Som under analysen av demokratiforringelse i Venezuela (kap.4.1.2) ser vi også her at ekspertvitnenes anbefalinger kan tenkes å ha betydning for politikktutforming. I de tilfeller hvor ekspertvitnene er uenige så har i alle fall kongressen og administrasjonen muligheten

til å bli presentert situasjonen fra ulike ståsted, men på en annen side vil en eventuell avgjørelse i så tilfelle gjerne tas på bakgrunn av ideologi – og ikke fakta. Det er allikevel interessant å se at ekspertvitnenes utsagn ofte kan plasseres innenfor en av de utenrikspolitiske strømningene liberalisme, realisme og neokonservatisme.

Når det gjelder de faste senatshøringene under den 109ende kongressen, så er det også her flere bemerkninger om en utvikling i Latin Amerika mot økt uavhengighet fra USA sammenlignet med tidligere utgaver av de fastehøringene. Under nominasjonshøringen av Condoleezza Rice i januar 2005 sier senator Christopher Dodd (D) at han under sitt besøk i Sør Amerika opplevde at flere statsledere uttrykte et ønske om å ha et godt forhold til USA, og at de var skuffet over Bush-administrasjonen for at denne ikke har satt forholdet til Latin Amerika høyere på dagsordenen. Han understreker samtidig at USA er i store problemer i Latin Amerika, og han etterlyser en tydeligere Latin Amerika-politikk fra administrasjonens side (S.Hrg.109-151:43). Senator Dodd ønsker åpenbart ikke at de latinamerikanske landene skal vende seg bort fra USA i skuffelsen over å bli neglisjert. Uttalelsen viser at flere nå ser det som et faktum at USA de senere årene har vendt seg bort fra Latin Amerika. Rice begynner svaret sitt med å redegjøre for at administrasjonen faktisk har bedret forholdet til Canada og Mexico de siste årene. Deretter sier hun at administrasjonen også har vært opptatt av situasjonen i Sentral Amerika. Til sist sier hun at USA, sammen med Brasil, har fortsatt arbeidet mot en frihandelsavtale for kontinentet (S-Hrg.109-151:43,44-45). Uttalelsen viser at Bush-administrasjonen har fokusert på Nord- og Sentral Amerika, og også FTAA som omfatter hele hemisfæren. Rice signaliserer ingen målrettet politikk overfor Sør Amerika.

Sikkerhetshøringene fra 2005 og 2006 har samme fokus som de foregående sikkerhetshøringene; den mest fremtredende trusselen overfor USA er terrorisme. Deretter drøftes krigen i Afghanistan og Irak, og stillingen til de kritiske landene Iran, Nord Korea, Kina og Russland. Under sikkerhetshøringen fra 2006 sier senator Pat Roberts (R) i sin uttalelse at "On our side of the world, Latin America continues to

present a number of challenges, including a trend toward socialist anti-American governments, including most notably, Venezuela” (S.Hrg.109-724:3). CIA-direktør John Negroponte sier senere at når det gjelder Latin Amerika så har regionen de siste ti årene opplevd en konsolidering av demokratiet, men at man nå også ser statsledere med radikale og populistiske trekk. Negroponte kommenterer også Venezuelas situasjon (S.Hrg.109-724:20):

We expect Chávez to deepen his relationship with Castro. He is also seeking closer economic, military, and diplomatic ties with Iran and North Korea [...] Increased oil revenues have allowed Chávez to embark on an activist foreign policy in Latin America that includes providing oil at favorable repayment rates to gain allies, using newly created media outlets to generate support for his Bolivarian goals, and meddling in the internal affairs of his neighbors by backing particular candidates for elective office.

Negroponte ser på Chávez’ politikk som distanserende fra USA gjennom det å knytte tettere bånd til land som Iran, og gjennom å verve allierte gjennom målrettet bruk av oljepenger. Også i budsjettøringen samme måned er senatorene Mel Martinez (R) opptatt av Hugo Chávez’ bilaterale forhold til Iran, og han ber om administrasjonens syn på Chávez’ nylige støtteerklæring til Iran i FN. Rice svarer (S.Hrg.109-769:48):

Yes, it was interesting that those who voted with Iran were Syria, Cuba, and Venezuela. And we have – we believe that it is very important that those in the hemisphere recognize that whatever they may think this is, in terms of sticking a thumb in the eye of the United States, it’s really a thumb in the eye of the international community.

Rice synes altså ikke at Venezuela (og de to andre landenes) støtteerklæringer til Iran har så veldig stor betydning fordi resten av det internasjonale samfunnet har samme syn på Iran som USA. Det kan dermed synes som om hun heller ikke ser med stor uro på at en viss gruppe land gang på gang støtter hverandre, uttrykker misnøye til USA og etterlyser større grad av multipolaritet i det internasjonale samfunnet.

Den siste kongressen som analyseres dekker president Bushs to siste regjeringsår. I motsetning til den foregående kongressen så er det i representantenes hus færre høringer om handelsuavhengighet og strategiske motparter under den 110ende

kongressen. I senatet derimot er bildet noe annerledes. I høringen "Iran: an Update" fra mars 2007 uttrykker senator Richard Lugar (R) den samme misnøyen som andre har uttrykt i tidligere høringer med at Venezuela, sammen med noen få andre land, offisielt har gått ut og støttet Iran. I likhet med Condoleezza Rice så mener imidlertid heller ikke Lugar at denne beryktede gruppen hindrer det internasjonale samfunnet i å rette sanksjoner mot Iran (S.Hrg.110-226:20).

Når det gjelder de faste høringene under den 110ende kongressen så er det som nevnt tidligere kun budsjetthøringene som er tilgjengelige, og i disse er det ingen som drøfter Hugo Chávez' forsøk på å skape større distanse mellom Venezuela og USA og betydningen av dette. Det kan altså se ut som om de to faktorene, bilaterale allianser og regional uavhengighet, ikke ser ut til å ha avgjørende betydning. Det er kun under den 109ende kongressen at Venezuelas nye bilaterale allianser drøftes nærmere. En latinamerikansk uavhengighet, der flere land velger en alternativ tilnærming til den rene liberalistiske modellen fra USA, ser ikke ut til å ha vært fremtredende under noen av kongressene.

5.4.2 Teoretisk fortolkning: trusselen om multipolaritet i hemisfæren

De første årene av analyseperioden uttrykte ulike aktører en viss bekymring over at USA skulle miste markeder på grunn at et økende antall frihandelsavtaler der USA var utelatt. På generelt grunnlag nevnes latinamerikanske lands skepsis til globaliseringen og amerikansk kapitalisme, noe som tyder på en latinamerikansk dreining bort fra troen på de frie markeder og en marginal statlig innblanding i økonomien. Ingen av disse tidlige høringene tar imidlertid for seg Hugo Chávez' arbeid for å skape latinamerikansk enhet og distansere regionen fra USAs innflytelse. Det var totalt sett flest relevante høringer under den 109ende kongressen som dekker temaet, enn det var under de øvrige kongressene. Når det gjelder sikkerhetshøringene under hele perioden så er det stort sett Hugo Chávez' oljepolitikk, samt nærheten til colombianske terrorgrupper som ses på som de største problemene for det bilaterale

forholdet mellom USA og Venezuela. Unntaket her er også den 109ende kongressen (2006), hvor utviklingen i Latin Amerika mot regional uavhengighet også kommenteres i sikkerhetshøringen.

Det er med andre ord påfallende lite empiri omkring de to faktorene latinamerikansk uavhengighet og bilaterale allianser. Stort sett omhandler det meste frihandelsavtaler og Kinas økende rolle i regionen. Mot slutten av perioden drøftes også Venezuelas forhold til Iran. Russland er det tredje landet som i kapittel 3.5 ble karakterisert som en av de strategiske motpartene til USA som Chávez har økt kontakten med. Under høringene i perioden finnes det flere høringer som omhandler Russlands situasjon og USAs politikk overfor landet, men ingen av høringene tar opp betydningen av forholdet mellom Venezuela og Russland. Den mest plausible årsaken må være at verken kongressen eller administrasjonen ser på kontakten mellom landene som viktig nok til at det er nødvendig å trekke dette fram i høringer.

Når det gjelder hvordan diskursen omkring latinamerikansk uavhengighet og nye allianser kan fortolkes i forhold til de utenrikspolitiske strømningene, så er første observasjon at Bush-administrasjonen i begynnelsen av perioden er svært liberalistiske med tanke på frihandel i det at de har stor tro på internasjonale avtaler og institusjoner. De ønsker å sende ut signaler til hemisfæren om at den amerikanske veien er den "riktige" ved å lede forhandlingene mot den kontinentale frihandelsavtalen. Powell imidlertid også at også bilaterale frihandelsavtaler er viktige for administrasjonen (S.Hrg.107-14:34), noe som ikke kan sies å være utpreget liberalistisk. Det er naturlig nok nettopp i uttalelsene om frihandel at en kan se en liberalistisk diskurs. Dette ser vi for eksempel når Anthony Wayne fra utenriksdepartementet sier at USA vil fortsette dialogen med Venezuela, og vektlegge betydningen av et åpent, gjennomsiktig og rettferdig marked (S.Hrg.109-326:25). Dette er en nokså diplomatisk holdning som bærer preg av troen på kollektive fellesskapsordninger.

I høringer som kommer inn på det bilaterale forholdet mellom Venezuela og de strategiske motpartene, ser det imidlertid ut til at uttalelsene heller mot en realistisk utenrikspolitisk strømning, og ikke en liberalistisk slik det ser ut for diskursen rundt frihandel i hemisfæren. Dette gjelder blant annet når Charles Shapiro fra utenriksdepartementet blir spurt hva forholdet mellom Kina og Venezuela har å si for USAs energisikkerhet. Shapiro synes ikke USA trenger å være spesielt bekymret over situasjonen og begrunner dette i blant annet Kinas manglende teknologi for å prosessere tung råoljen fra Venezuela. I tillegg må Chávez bryte med et større antall kontrakter med private selskaper hvis han ønsker å gjøre alvor av truslene (S.Hrg.109-442:19). Dette er realistisk i det at Shapiro ikke nevner Chávez' ideologi som et problem, ei heller kategoriseres USA, Kina og Venezuela inn i gode og onde aktører, hvilket neokonservative gjerne ville ha gjort. Shapiros pragmatiske tilnærming går ut på å analysere hvor reell trusselen fra Kina-Venezuela-forholdet er overfor USA, ut fra fakta som prosesseringsteknologi, geografiske avstander og antall kontrakter mellom private amerikanske selskaper og den venezuelanske staten.

Condoleezza Rices uttalelser om Chávez' støtteerklæring til Iran i FN bærer også preg av realisme. Hun sier at det var *interessant* å se hvilke land som støttet Iran i FN, og at det er viktig at Venezuela forstår at de stikker kjepper i hjulene på hele det internasjonale samfunnet, og ikke bare USA (S.Hrg.109-769:48). Det ser altså ikke ut til at administrasjonen tar Chávez' støtteerklæringer som spesielt alvorlige. En administrasjon med sterke neokonservative strømninger kan tenkes å ha reagert noe annerledes ved at de deler regimer i verden inn i gode og onde. Den amerikanske idealismen ville kommet mye sterkere fram hos neokonservative enn hva den gjør i Condoleezza Rices uttalelse. Det ser ut til at Rice godtar at det finnes enkelte aktører som opposisjonerer mot USA og nekter å følge liberaldemokratiske prinsipper, men så lenge det ikke har innvirkning for hvordan det internasjonale samfunnet stiller seg til Iran så er ikke Venezuelas handlinger av særlig betydning.

Dermed kan det konkluderes at Hugo Chávez' bolivarianske revolusjon, hvor han arbeider for latinamerikansk samhold og uavhengighet fra de amerikanske markedsliberale kreftene, ikke har stor betydning for diskusjonen i kongresshøringene. Det nærmeste temaet latinamerikansk uavhengighet som kommer opp, er under diskusjonen rundt en kontinental frihandelsavtale hvor flere sier at befolkningen i Latin Amerika er skeptiske til slike frihandelsavtaler fordi de ikke føler de vinner på denne type avtale. Imidlertid er administrasjonen liberalistiske i diskursen når deres representanter utviser stor tro på en kontinental frihandelsavtale. I diskusjonen rundt bilaterale allianser er det stort sett en realistisk diskurs, hvor verken Kina eller Irans kontakt med Venezuela ser ut til å bli karakterisert som noen trussel mot USA. Dermed er verken faktoren latinamerikansk uavhengighet, eller faktoren bilaterale allianser, preget av en neokonservativ politikk.

6. En USA-politikk preget av realisme?

I kapittel 4.4 ble følgende hypotese utledet: *USAs Venezuela-politikk har vært utformet på bakgrunn av en oppfatning av nasjonale interesser, ikke neokonservativ idealisme.* Dette kapitlet vil undersøke hvorvidt det er hold i hypotesen, med utgangspunkt i funnene som ble gjort i kapittel 5, og således lede fram til et svar på oppgavens problemstilling.

Gjennomgangen av terrorismefaktoren og den påfølgende drøftingen av den teoretiske fortolkningen av ulike utsagn, viste at diskursen fra administrasjonens side var delt mellom realisme og neokonservatisme. Høringene viste også at det er en forskjell mellom diskursen til Colin Powell og Condoleezza Rice når de kommenterte Hugo Chávez' befatning med opprørsgeriljaen i Colombia. Powell ville vente med å si noe om hva administrasjonen mente om Chávez' støtte til FARC til det forelå bedre beviser – han ønsket å se an situasjonen. Kapittel 5.1.1 og 5.1.2 kom fram til at Condoleezza Rice på sin side ikke nølte med å kommentere hva hun mente om at Chávez angivelig støttet FARC-geriljaen, og at hun har en neokonservativ diskurs som bærer preg av en idealistisk tankegang. Analysen av terrorismefaktoren ga imidlertid ingen bekreftelse på at Bush-administrasjonen beveget seg bort fra en neokonservativ tilnærming og mot en realistisk tilnærming til utenrikspolitikken, slik eksisterende litteratur hevder har vært tilfelle i forhold til andre case som Irak.

På tross av at kapittel 5.1.2 viste at diskursen var splittet mellom realisme og neokonservatisme, så er det likevel et faktum at det for perioden totalt sett finnes svært få høringer hvor forbindelsen mellom Hugo Chávez og FARC-geriljaen diskuteres. Gitt en neokonservativ politikk overfor Venezuela fra administrasjonens side skulle en, spesielt etter 11.september, forvente at den ovennevnte forbindelsen ville bli tatt opp i mye større grad. Manglende diskusjon av temaet i kongressen kan tyde på at en forbindelse mellom Chávez og FARC ikke karakteriseres som særlig betydningsfull eller truende for USAs Venezuela-politikk under George W. Bush.

Da faktoren som går på demokratisk forringelse i Venezuela ble analysert under 5.2.1 og 5.2.2, ble det slått fast at diskursen her bar større preg av amerikansk idealisme enn hva den gjorde i forhold til Chávez og terrorisme i hemisfæren. Det ble imidlertid drøftet hvorvidt de idealistiske uttalelsene var ekspansjonistiske eller institusjonelle i formen, og det ble vist til at Powells diskurs på demokratifaktoren noen ganger var neokonservativ, andre ganger realistisk. På samme måte var Condoleezza Rices uttalelser under hennes første år som utenriksminister neokonservative, mens hun mot slutten av perioden også gikk i realistisk retning når demokratiet i andre land ble drøftet. Å fremme demokratiet er en av de viktigste karakteristikkene i neokonservatismen, og det er derfor ikke overraskende at neokonservatismen kommer tydeligere fram under demokratifaktoren enn for noen av de andre faktorene. Imidlertid finnes det selv for denne faktoren innslag av realisme og liberalisme (gjennom institusjonell idealisme), noe som styrker hypotesen om at USAs Venezuela-politikk under Bush ikke ble utformet på grunnlag av neokonservativ idealisme (jf. H_1).

Viktigheten av energisikkerhet og USAs tilgjengelighet på energi gjenspeiles i det store antall høringer omkring temaet. Kongressen drøfter Venezuela og Chávez' oljepolitikk i langt større grad enn noen av de andre faktorene som analyseres. I kapittel 5.3.2 ble det slått fast at den neokonservative strømmingen er svært lite fremtredende i diskusjonene rundt USAs energisikkerhet, og realismen er i førersetet. Som argumentert ovenfor peker diskursen i uttalelsene, for både terrorisme- og demokratifaktoren, i retning av at det finnes en blanding av realistiske og neokonservative holdninger. Oljefaktoren på sin side er i stor grad preget av realistiske holdninger, og noen få ganger ser vi også en liberalistisk tilnærming i at representanter for Bush-administrasjonen understreker troen på markedet og fellesskapsløsninger. Det er uansett klart at på tross av Hugo Chávez' trusler med å stanse oljeeksporten til USA og inngå nye oljeavtaler med Kina, så er diskursen preget av pragmatisme. Ekspertvitner så vel som administrasjonsmedlemmer bedyrer

at Chávez kun kommer med tomme trusler, og at USA ikke har noe å frykte. Dette styrker antagelsen i hypotesen om at USAs Venezuela-politikk styres av nasjonale interesser, ikke neokonservativ idealisme. Dette peker i retning av at USAs Venezuela-politikk under Bush kan forstås med bakgrunn i en realistisk verdensoppfatning.

De siste to faktorene – latinamerikansk enhet og Venezuelas bilaterale allianser med strategiske motparter – var to faktorer som ble framstilt separat i kapittel 3.4 og 3.5. De ble imidlertid slått sammen til ett empirisk analysekapittel som til sammen omhandlet trusselen om multipolaritet i hemisfæren; begge faktorer indikerer utfordringer for USAs rolle som stormakt i Latin Amerika. Begge faktorene dekkes også mindre under kongresshøringene enn hva som er tilfelle for faktorene terrorisme, demokrati og olje. Dette i seg selv forteller noe om hvilken rolle faktorene hadde for Bush-administrasjonens Venezuela-politikk. Hvordan USAs administrasjon ser på trusselen om økt multipolaritet i hemisfæren kan likevel fortelle noe om den rådende utenrikspolitiske strømningen.

Det ble i 5.4.2 påpekt at Bush-administrasjonens diskurs omkring latinamerikansk uavhengighet bar preg av en liberalistisk strømning, særlig med tanke på frihandelsavtaler. Det var lite neokonservatisme å spore i høringene, og det at latinamerikanske land distanserer seg fra det liberale demokratiet ble nesten ikke kommentert. Flere har en tro på at USA kan overbevise de latinamerikanske landene som er mistroiske til det liberaldemokratiske systemet om at internasjonale frihandelsavtaler er til det beste for alle. Det blir heller ikke kommentert i høringene at de latinamerikanske landene søker større grad av regional enhet, og hvordan USA ser på en slik utvikling. Således kan det se ut til at administrasjonen ikke betrakter dette utviklingstrekket i Latin Amerika som truende for USAs interesser, noe en neokonservativ administrasjon kunne tenkes å ha gjort. Til tross for at den kontinentale frihandelsavtalen FTAA ble lagt på is i denne perioden så endret ikke diskursen i høringene seg. Representanter for administrasjonen fortsatte å uttrykke en

tro på at frihandel i hemisfæren vil oppnås til slutt, om så ved omveien gjennom bilaterale frihandelsavtaler med flere land. Frihandel ser således ut til å være i Bush-administrasjonens interesse, og denne ble fremmet gjennom liberalistiske fellesskapsordninger og kollektive beslutninger; en administrasjon preget av neokonservatisme vill hatt reservasjoner mot å handle med stater uten en vurdering av landenes interne situasjon og demokratiske stilling.

Kapittel 5.4.2 argumenterte for at heller ikke diskursen rundt den andre faktoren som faller under multipolaritet i hemisfæren, nemlig Venezuelas bilaterale allianser med strategiske motparter av USA, inneholdt en neokonservativ strømning. I stor grad uttaler representanter for Bush-administrasjonen seg på en realistisk måte i omtalen av Hugo Chávez' forbindelser til Kina og Iran. Et eksempel på dette er da Charles Shapiro fra utenriksdepartementet, på en svært pragmatisk måte, analyserer hvor essensiell Chávez' oljepolitikk er for USAs energisikkerhet. Analysen av høringene viser også at Chávez' forhold til Russland ikke omtales i høringene. Igjen kan en trekke konklusjonen at i de tilfeller hvor et tema (her Venezuelas forbindelser med Russland) utelates fra diskusjonen i kongressen, så tyder det på at temaet ikke karakteriseres som et særdeles problematisk for USAs vedkommende. Hypotesen om at USAs Venezuela-politikk ikke styres av neokonservativ idealisme, styrkes ytterligere. Temaet multipolar trussel på USAs hegemoni i regionen ser ikke ut å være like avgjørende og viktig for Bush-administrasjonens Venezuela-politikk som det oljefaktoren er.

I kapittel 4.3 ble det gjort en del betraktninger rundt indre og ytre validitet. Når det gjelder spørsmålet om oppgavens indre validitet kan en spørre seg hva man egentlig kan si om USAs politikk ved å analysere kongresshøringer. Det finnes ikke noe belegg for å hevde at kongresshøringer har direkte innvirkning på politikken som ble ført overfor Venezuela. Ulike interesser i forhold til de fire faktorene (terrorisme, demokratiforringelse, oljepolitikk og multipolaritet) kom fram i kongresshøringene, hvilket ble kategorisert i de tre utenrikspolitiske strømningene liberalisme, realisme

og neokonservatisme. Imidlertid trenger ikke de fire faktorene å ha hatt avgjørende betydning for USAs politikk overfor Venezuela. Andre temaer som ikke direkte angår USA-Venezuela-forholdet kan ha påvirket hvor opptatte Bush-administrasjonen var av Venezuela, eksempelvis krigen i Irak og Afghanistan. På den annen side har ikke oppgavens formål vært å avdekke kausalsammenhenger. Å fortolke diskursen i kongresshøringene har gitt en forståelse for hva slags verdensforståelse som lå til grunn for USAs politikk overfor Venezuela, og en diskusjon om forklaringene på hvorfor USA ikke gikk i en neokonservativ retning blir således mindre relevant for denne studiens formål.

Det ble også forklart i kapittel 4.3 at ytre validitet dreier seg om mulighetene for generalisering, og det ble hevdet at det er mulig å trekke generelle slutninger til universet av stater som bryter med USAs interesser på bakgrunn av Venezuelas stilling som kritisk case. Det ble innledningsvis slått fast at den neokonservative strømmingen var dominerende i Bushs politikk overfor Irak (og Irak kan karakteriseres for å være i universet av stater som bryter med USAs interesser). Kan man benytte funnene som er gjort i denne oppgaven på andre case enn Venezuela? Gjennom analysen av kongresshøringer har det blitt vist at den realistiske strømmingen spilte en større rolle i Bushs politikk overfor Venezuela enn hva neokonservatismen gjorde. Dette kan hjelpe oss å forstå hvorfor politikken overfor Venezuela ble valgt. For andre case, som i Iraks tilfelle, var det derimot andre betingelser som rådet, og en neokonservativ strømning var således mer dominerende. Eksisterende litteratur (Fukuyama 2004; Melby 2004:11; Gammelsæther 2008:112; Gordon 2006) hevder imidlertid at en realistisk tankegang også preget Irak-politikken i siste halvdel av Bush-perioden. I denne oppgaven så vi samme endring i diskursen når det gjaldt demokratifaktoren; Condoleezza Rices uttalelser gikk fra å være neokonservativt rettet til å være mer realistiske. Derimot avdekket ikke analysen liknende diskursendring for de andre faktorene.

H₁ forkastes ikke som følge av analysen av kongresshøringene. USAs Venezuela-politikk styres av nasjonale interesser, hvilket i dette tilfelle særlig omfatter oljespørsmål. Analysen av kongresshøringene har også vist at den neokonservative idealismen, som var fremtredende når det gjaldt USAs utenrikspolitikk overfor andre land, ikke var ledende for Bush-administrasjonens politikk overfor Venezuela. Oljeimporten til USA defineres ikke av representanter fra administrasjonen for å være direkte truet av president Hugo Chávez' politikk, og som følge av dette ser ikke Bush-administrasjonen det som nødvendig å rette aktive tiltak mot Venezuela. Svaret på problemstillingen blir dermed at vi kan forstå USAs politikk overfor Venezuela gjennom en realistisk verdensforståelse; Bush-administrasjonens holdning til Chávez' oljepolitikk var svært pragmatisk og flere kalkulerende uttalelsene fra Chávez for ikke å ha rot i den virkelige situasjonen. Også i diskusjonene rundt faktoren bilaterale allianser var diskursen realistisk, men denne faktorene ser ikke ut til å ha vært like avgjørende. Chávez' bilaterale allianser ble totalt sett drøftet mye mindre enn hans oljepolitikk. I analysen av de to faktorene terrorisme i hemisfæren og demokratiforringelse i Venezuela bar diskursen større preg av neokonservatisme enn hva den gjorde for de andre faktorene. Det er imidlertid vanskelig å konkludere med en ren neokonservativ holdning til disse faktorene da en realistisk og liberalistisk strømning også gjorde seg gjeldende i diskursen.

7. Avslutning

Oppgaven har undersøkt hvordan USAs politikk overfor Venezuela under George W. Bush kan forstås – det vil si hvilken verdensforståelse som ligger til grunn for USAs politikk overfor Venezuela. Fire faktorer ble ansett for å være viktige for det bilaterale forholdet; terrorisme i hemisfæren (Hugo Chávez' forbindelse til FARC), Venezuelas demokratiforringelse, Chávez' oljepolitikk, og multipolaritet i hemisfæren. Gjennom en diskursanalyse av kongresshøringer fra den angitte perioden har det vært mulig å kategorisere utsagnene og fortolke hvilken utenrikspolitisk strømning de ulike utsagnene tilhørte – realisme, liberalisme, eller neokonservatisme.

Analysen kom fram til at oljefaktoren var den faktoren som ble mest omtalt i kongresshøringene, og denne synes avgjørende i det bilaterale forholdet mellom USA og Venezuela. Bush-administrasjonens holdning til Chávez' oljepolitikk bar i svært stor grad preg av en realistisk utenrikspolitisk strømning. Chávez' trusler om å kutte i oljeforsyningene til USA blir i høringene avfeid som tomme trusler med få praktiske konsekvenser. De tre andre faktorene ble karakterisert for ikke å være like viktige, blant annet ved at de diskuteres mye mindre i kongresshøringene enn hva oljefaktoren blir. Selv om en kunne spore andre utenrikspolitiske strømninger i uttalelsene rundt de andre faktorene, så var imidlertid realismen fremtredende også her. Hypotesen, som påstod at USAs Venezuela-politikk har vært utformet på bakgrunn av en oppfatning av nasjonale interesser – og ikke neokonservativ idealisme, kunne ikke forkastes på bakgrunn av funnene. Svaret på problemstillingen er at vi kan forstå USAs politikk overfor Venezuela gjennom en realistisk verdensforståelse hos politikere og beslutningstakere.

7.1 Tiden framover: USA overfor Venezuela etter George W. Bush

Etter at demokraten Barack Obama vant presidentvalget i november 2008 har det vært mang en debatt om hvor veien går videre for USAs utenrikspolitikk. Den generelle

konklusjonen synes å være at den nye presidenten vil vise seg mindre neokonservativ enn sin forgjenger; ” Mr Obama, it seems, is not a man to push foes into a corner or stick rude labels on them, as Mr Bush did” (Economist 2009). Studien av USAs politikk overfor Venezuela mister ikke sin relevans selv om Bush-perioden er over. Det faktum at Hugo Chávez’ handlinger og uttalelser fortsatt er gjenstand for diskusjon gjør det interessant å rette blikket framover og følge med på utviklingen videre.

Tidlig i mai 2009 undertegnet flere latinamerikanske land en avtale om å opprette en bank som motvekt til IMF og Verdensbanken, med tilnavnet *Banco del Sur* (”Banken Sør”) (DN 2009b). I følge nyhetsbyrået Reuters (2009) er bankens formål å finansiere den økonomisk og sosiale utviklingen til UNASURs medlemsland, noe som kan sies å være nok et steg i retning av latinamerikansk enhet og regional uavhengighet fra USA. I analysen av kongresshøringene viste verken kongress- eller administrasjonsmedlemmer noen spesiell interesse over tiltakene for å gjøre Latin Amerika mer uavhengig fra USA, men et fortsatt arbeid fra de latinamerikanske landenes side vil kunne vekke interessen og gjøre kongressen eller administrasjonen mer opptatt av dette temaet. Hvorvidt Obamas administrasjon vil være opptatt av denne utviklingen, vil være et interessant tema for fremtidige studier.

Når det kommer til den faktoren som hadde størst betydning for Bush-administrasjonens politikk overfor Venezuela, nemlig olje, så har det også her vært en utvikling. Hugo Chávez har i den senere tid blitt enig med Russland om å danne et felles oljeselskap (DN 2009a), noe som har betydning for Venezuelas energiresurser og -forsyning. Den 8.mai opplyste Simon Romero (2009) fra *The New York Times* at Chávez har beslaglagt deler av eiendelene til utenlandske oljeleverandører som opererer i Venezuela, og avisen karakteriserer handlingen for ”a greater concentration of power by Mr. Chávez”. Dette kan se ut som den samme typen oljepolitikk fra Chávez’ side som det ble redegjort for i kapittel 3.3. Hvorvidt den nye

administrasjonen i Washington velger en pragmatisk tilnærming slik Bush-administrasjonen gjorde, gjenstår å se.

Chávez har på sin side også uttalt seg om USAs nye president og har hevdet at Obama ikke ser ut til å vite mye om forholdene i Latin Amerika. Under OAS-toppmøtet i april 2009 vakte Chávez også oppsikt blant pressekorpsset da han overrakte president Obama en bok om USAs utnyttning av Latin Amerikas ressurser (Aftenposten 2009b; BBC 2009). Dette kan tyde på at Chávez søker å nærme seg USA igjen og forbedre forholdet med USAs president.

Kildeliste

- Aftenposten 2008a. ”- Venezuela er Russlands viktigste partner”, URL: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2554734.ece>. Lastet ned 26.01.2009.
- Aftenposten 2008b. ”- Russland skal bygge atomreaktor for Venezuela”, URL: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2681874.ece>. Lastet ned 12.05.2009.
- Aftenposten 2009a. ”Chávez vant folkeavstemning i Venezuela”, URL: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2928803.ece>. Lastet ned 18.02.2009.
- Aftenposten 2009b. ”- Obama forstår ikke Latin Amerika”, URL: <http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/article2990694.ece>. Lastet ned 24.04.
- Amoroso, João Carlos Botelho (2008). ”La creación y la evolución de UNASUR”, *Revista Debates* 2: 299-324.
- Amundsen, Adela P. M. (2007). Kvalitativ hjemmeoppgave i STV4020: ”En komparativ casestudie av staters utvikling mot autokrati”. Institutt for Statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- Andersen, Svein S. (1997). *Case-studier og generalisering*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Armitage International (2009). URL: <http://www.armitageinternational.com/about/>. Lastet ned 15.04.2009.
- Banks, Catherine M. og John A. Sokolowski (2008). ”From War on Drugs to War against Terrorism: Modeling the evolution of Colombia’s counter-insurgency”, *Social Science Research* 38: 146-154.
- Barrionuevo, Alexei (2008). ”At Meeting in Brazil, Washington Is Scorned”, URL: <http://www.nytimes.com/2008/12/17/world/americas/17latin.html?ref=americas>. Lastet ned 04.02.2009.
- BBC 2005. ”Chavez seeks Iran economic ties”, URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4336169.stm>. Lastet ned 26.01.2009.
- BBC 2007a. ”Country Profile: Venezuela”, URL: http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/country_profiles/1229345.stm. Lastet ned 19.01.2009.

- BBC 2007b. "Chavez warning opens Opec summit", URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/7100175.stm>. Lastet ned 26.01.2009.
- BBC 2009. "Chavez effect creates bestseller", URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8007472.stm>. Lastet ned 10.05.2009.
- Bejarano, Ana María og Eduardo Pizarro (2005). "From "Restricted" to "Besieged". The Changing Nature of the Limits to Democracy in Colombia", kap 8. i Frances Hagopian og Scott P. Mainwaring (red.): *The Third Wave of Democratization in Latin America. Advances and Setbacks*. New York: Cambridge University Press.
- Beyond Petroleum 2008. "BP Statistical Review of World Energy June 2008." URL: http://www.bp.com/liveassets/bp_internet/globalbp/globalbp_uk_english/reports_and_publications/statistical_energy_review_2008/STAGING/local_assets/downloads/pdf/statistical_review_of_world_energy_full_review_2008.pdf. Lastet ned 20.01.2009.
- Bromley, Simon (2005). "The United States and the Control of World Oil", *Government and Opposition* 40: 225-255.
- Bush, George W. (2001). Kommentarer til pressen, 13.02.2001, URL: <http://www.whitehouse.gov/news/releases/2001/02/print/20010213-4.html>. Lastet ned 07.01.2009.
- Bush, George W. (2006). *The National Security Strategy of the United States of America*.
- Castañeda, Jorge G. (2006). "Latin America's Left Turn", *Foreign Affairs* 85: 28-43.
- Castañeda, Jorge G. og Marco A. Morales (2008). *Leftovers. Tales of the Latin American Left*. New York: Routledge.
- CEPR 2009. URL: <http://www.cepr.net/index.php/about-us/>. Lastet ned 02.04.2009.
- Cole, N. Scott (2007). "Hugo Chavez and President Bush's Credibility Gap: The Struggle Against US Democracy Promotion", *International Political Science Review* 28: 493-507.
- Coppedge, Michael (2005). "Explaining Democratic Deterioration in Venezuela through Nested Inference", kap. 10 i Frances Hagopian og Scott P. Mainwaring (red.): *The Third Wave of Democratization in Latin America. Advances and Setbacks*. New York: Cambridge University Press.

-
- CSIS2008. URL: <http://www.csis.org/about/>. Lastet ned 19.03.2009.
- DN 2009a. "Russland og Venezuela med ny oljegigant", URL: <http://www.dn.no/energi/article1633316.ece>. Lastet ned 10.05.2009.
- DN 2009b. "Lanserer konkurrent til verdensbanken", URL: <http://www.dn.no/forsiden/utenriks/article1666427.ece>. Lastet ned 10.05.2009.
- Dunn, David Hastings (2007). "'Real men want to go to Tehran': Bush, pre-emption and the Iranian nuclear challenge", *International Affairs* 83: 19-38.
- Economist 2009. "Barack Obama's foreign policy: All very engaging", URL: http://www.economist.com/opinion/displaystory.cfm?story_id=13278173. Lastet ned 10.05.2009.
- Foley, Michael og John E. Owens (1996). *Congress and the presidency. Institutional politics in a separated system*. Manchester: Manchester University Press.
- Freedom House 2004. "Countries at the Crossroads 2004. Country Report – Venezuela", URL: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=140&edition=1&ccrpage=5&ccrcountry=67>. Lastet ned 19.01.2009.
- Freedom House 2006. "Countries at the Crossroads 2006. Country Report – Venezuela", URL: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=140&edition=7&ccrpage=31&ccrcountry=141>. Lastet ned 12.05.2009.
- Freedom House 2009. "Countries at the Crossroads", URL: <http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=139&edition=7>. Lastet ned 19.01.2009.
- Fukuyama, Francis (2004). "The Neoconservative Moment", *The National Interest* Summer 2004.
- Fukuyama, Francis (2006a). "After Neoconservatism", i *New York Times* 19.02.2006, URL: <http://zfacts.com/metaPage/lib/Fukuyama-2006-After-Neoconservatism.pdf>. Lastet ned 08.12.2008.
- Fukuyama, Francis (2006b). *America at the Crossroads. Democracy, Power, and the Neoconservative Legacy*. New Haven: Yale University Press.

- Gammelsæther, Vigdis (2008). *Ideologiske mål og pragmatiske midler? En analyse av endringer i amerikansk Irak-politikk*. Oslo: Universitetet i Oslo, Institutt for Statsvitenskap. Masteroppgave.
- Genest, Marc A. (1996). *Conflict and Cooperation. Evolving Theories of International Relations*. Orlando: Harcourt Brace & Company.
- Gordon, Philip H. (2006) "The End of the Bush Revolution", *Foreign Affairs* 85: 75-86.
- Gott, Richard (2005). *Hugo Chávez and the Bolivarian Revolution*. London: Verso.
- Hakim, Peter (2006). "Is Washington Losing Latin America?", *Foreign Affairs* 85: 39-53.
- Hobden, Stephen og Richard Wyn Jones (2001). "Marxist theories of International Relations", kap. 10 i John Baylis og Steve Smith (red.): *The Globalization of World Politics. An introduction to international relations*. New York: Oxford University Press.
- Hollis, Martin og Steve Smith (1990). *Explaining and Understanding International Relations*. Oxford: Oxford University Press.
- Howell, William G. Og Jon C. Pevehouse (2007). "When Congress Stops Wars", *Foreign Affairs* 99: 95-107.
- HR.Hrg.107-2 (2001). "President Bush's Trade Agenda", *Hearing before the Committee on Ways and Means, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-107hrg10773538/pdf/CHRG-107hrg10773538.pdf>. Lastet ned 10.04.2009.
- HR.Hrg.107-12 (2001). "National Energy Policy: Crude Oil and Refined Petroleum Products", *Hearing before the Committee on Energy and Commerce, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107hrg10771483%2Fpdf%2FCHRG-107hrg10771483.pdf>. Lastet ned 19.03.2009.
- HR.Hrg.107-22 (2001). "Outcome of Summit of the Americas and Prospects for Free Trade in the Hemisphere", *Hearing before the Committee on Ways and Means, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-107hrg10774222/pdf/CHRG-107hrg10774222.pdf>. Lastet ned 31.03.2009.

-
- HR.Hrg.107-93 (2001). “Drug Trade and the Terror Network”, *Hearing before the Committee on Government Reform, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107hrg10781496%2Fpdf%2FCHRG-107hrg10781496.pdf>. Lastet ned 06.03.2009.
- HR.Hrg.107-106 (2002). “Oil and Gas Resource Assessment Methodology”, *Hearing before the Committee on Resources, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107hrg10778788%2Fpdf%2FCHRG-107hrg10778788.pdf>. Lastet ned 19.03.2009.
- HR.Hrg.108-7I (2003). “Comprehensive National Energy Policy”, *Hearings before the Committee on Energy and Commerce, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108hrg10886052%2Fpdf%2FCHRG-108hrg10886052.pdf>. Lastet ned 23.03.2009.
- HR.Hrg.108-7II (2003). “Enhancing America’s Energy Security”, *Hearing before the Committee on Resources, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108hrg10885771%2Fpdf%2FCHRG-108hrg10885771.pdf>. Lastet ned 23.03.2009.
- HR.Hrg. 109-4 (2005). “U.S. Energy and Mineral Needs, Security and Policy”, *Committee on Resources, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109hrg10920126%2Fpdf%2FCHRG-109hrg10920126.pdf>. Lastet ned 25.03.2009.
- HR.Hrg.109-57 (2006). “President Bush’s Trade Agenda”, *Hearing before the Committee on Ways and Means, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-109hrg10930435/pdf/CHRG-109hrg10930435.pdf>. Lastet ned 14.04.2009.

- HR.Hrg.109-86 (2006). "Implementation of the United States-Peru Trade Promotion Agreement", *Hearing before the Committee on Ways and Means, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-109hhrg10931576/pdf/CHRG-109hhrg10931576.pdf>. Lastet ned 15.04.2009.
- HR.Hrg.109-96 (2006). "World Crude Oil Pricing", *Hearing before the Committee on Energy and Commerce, House of Representatives*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109hhrg10929386%2Fpdf%2FCHRG-109hhrg10929386.pdf>. Lastet ned 25.03.2009.
- IPAA 2009. URL: <http://www.ipaa.org/about/default.asp>. Lastet ned 29.03.2009.
- Jaggers, Keith og Ted Robert Gurr (1995). "Tracking Democracy's Third Wave with the Polity III Data", *Journal of Peace Research* 32: 469-482.
- Jenkins, Rhys, Enrique Dussel Peters og Mauricio Mesquita Moreira (2007). "The Impact of China on Latin America and the Caribbean", *World Development* 36: 235-253.
- King, Gary, Robert Keohane og Sidney Verba (1994). *Designing Social Inquiry: Scientific Inference in Qualitative Research*. Princeton: Princeton University Press.
- Kiriakou, John (2008). "Iran's Latin America Push", *Los Angeles Times*, URL: <http://www.latimes.com/news/opinion/commentary/la-oe-kiriakou8-2008nov08,0,3570228.story>. Lastet ned 28.01.2009.
- Kjeldstadli, Knut (1992). *Fortida er ikke hva den en gang var. En innføring i historiefaget*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Kozloff, Nikolas (2006). *Hugo Chávez: Oil, Politics, and the Challenge to the U.S.* New York: Palgrave MacMillan.
- Kraul, Chris (2008). "Russia builds ties in United States' backyard", *Los Angeles Times*, URL: <http://articles.latimes.com/2008/nov/15/world/fg-medvedev15>. Lastet ned 26.01.2009.
- Kraul, Chris (2009). "Venezuela deepens ties with China", *Los Angeles Times*, URL: <http://articles.latimes.com/2009/01/12/news/fg-venezuela-china12>. Lastet ned 26.01.2009.

-
- Kryzanek, Michael J. (1987). *Las Estrategias Políticas de Estados Unidos en América Latina*. Buenos Aires: Grupo Editor Latinoamericano.
- Kupchan, Charles A. og Peter L. Trubowitz (2007). "Dead Center. The Demise of Liberal Internationalism in the United States", *International Security* 32: 7-44.
- Lamoreaux, Tina A. (1983). "United States Obligations under the OAS Charter and the Rio Treaty: An Analysis of the Falkland Islands Crisis", *California Western International Law Journal* 13: 493-518.
- Lamy, Steven L. (2001). "Contemporary mainstream approaches: neo-realism and neo-liberalism", kap. 9 i John Baylis og Steve Smith (red.): *The Globalization of World Politics. An introduction to international relations*. New York: Oxford University Press.
- Lapper, Richard (2006). "Living With Hugo. U.S. Policy toward Hugo Chávez's Venezuela", *Council Special report*. New York: Council on Foreign Relations.
- Latinobarómetro 2008a. URL: <http://www.latinobarometro.org/>. Lastet ned 23.01.2009.
- Layne, Christopher (2006). "The Unipolar Illusion Revisited. The Coming End of the United States' Unipolar Moment", *International Security* 31:7-41.
- LeoGrande, William M. (2007). "A Poverty of Imagination: George W. Bush's Policy in Latin America", *Journal of Latin American Studies* 39: 355-385.
- Liu, Iris (2008). "Oil-rich Venezuela Meets Oil-Hungry China (with Washington Scheduled to Pay a Price)", *Council of Hemispheric Affairs*, URL: <http://www.coha.org/2008/10/oil-rich-venezuela-meets-oil-hungry-china-with-washington-scheduled-to-pay-a-price/>. Lastet ned 26.01.2009.
- Mathisen, Werner Christie (1997). "Diskursanalyse for statsvitere: Hva, hvorfor og hvordan", *Forskningsnotat 1/1997*. Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.
- McKenna, Tony (2009). "Hugo chavez and the PSUV in Light of the Historical Process in Venezuela", *Critique* 37: 121-134.
- Melby, Svein (2004). *Bush-revolusjonen i amerikansk utenrikspolitikk*. Oslo: Aschehoug.
- Melby, Svein (2006). "Stormaktspolitikkenes renessanse?", *IFS Info* 6: 9-13.

Murray, Edmund (2006). "Explosive Journey: Perceptions of Latin America in the FARC-IRA Affair, 2001-2005", *Irish Migration Studies in Latin America* 4: 68-79

National Geographic Society 1998. URL:
<http://www.nationalgeographic.com/xpeditions/atlas/venezu/venezu-d.pdf>.
Lastet ned 02.04.2009.

National Intelligence 2009. URL: <http://www.dni.gov/who.htm>. Lastet ned
26.04.2009.

Nielsen, Jenny (2009). "Inconvenient Thorn or International Security Threat?", *Peace Review* 21: 95-99.

NSS 2006. URL: <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss/2006/nss2006.pdf>. Lastet ned
02.12.2008.

Nye, Joseph S. (2003). "U.S. Power and Strategy after Iraq", *Foreign Affairs* 82: 60-73.

Office of the Clerk 2009. URL:
http://clerk.house.gov/art_history/house_history/partyDiv.html. Lastet ned
18.02.2009.

Ornstein, Norman J. og Thomas E. Mann (2006). "When Congress Checks Out", *Foreign Affairs* 79: 67-82.

PFC Energy 2009. URL:
http://www.pfcenergy.com/contentDispatcher.aspx?id=4076&name=Introduction_to_PFC_Energy. Lastet ned 23.03.2009.

Poitras, Guy (1990). *The Ordeal of Hegemony: the United States and Latin America*. Colorado: Westview Press Inc.

Ragin, Charles C., Dirk Berg-Schlosser og Gisèle de Meur (1996). "Political Methodology: Qualitative Methods", kap. 33 I Robert E. Goodin og Hans-Dieter Klingemann (red.): *A New Handbook of Political Science*. Oxford: Oxford University Press.

Réalité-EU 2008. "Backgrounders: The Chávez-Iran Alliance", URL:
<http://www.realite-eu.org/site/apps/nl/content3.asp?c=9dJBLLNkGiF&b=2315291&ct=4477049>.
Lastet ned 26.01.2009.

- Restrepo, Elvira Maria, Fabio Sánchez og Mariana Martínez Cuéllar (2006). "Impunity or Punishment? An Analysis of Criminal Investigation into Kidnapping, Terrorism and Embezzlement in Colombia", *Global Crime* 7: 176-199.
- Reuters 2009. "Banco del Sur comenzaría a operar con capital de 10.000 mln dlr", URL: <http://www.reuters.com/article/marketsnews/idARN2433429820090324?rpc=44>. Lastet ned 10.05.2009.
- Roosevelt, Franklin D. (1933). "First inaugural address, March 4, 1933", URL: <http://www.bartleby.com/124/pres49.html>. Lastet ned 29.01.2009.
- Romarheim, Anders G. (2006). "Nasjonal sikkerhet blant demokratier og tyrannier", *IFS Info* 6: 29-36.
- Romero, Simon (2009). "Chávez Seizes Assets of Oil Contractors", *The New York Times*, URL: http://www.nytimes.com/2009/05/09/world/americas/09venez.html?_r=1&scp=1&sq=Russia%20+%20oil%20+%20Chavez&st=cse. Lastet ned 10.05.2009.
- Rygghaug, Marianne (2002). "Å bringe tekster i tale – mulige metodiske innfallsvinkler til tekstanalyse i statsvitenskap", *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift* 4: 303-327.
- Sainz Borgo, Juan Carlos og Guadalupe Paz (2005). "Venezuela: Revolutionary Changes Under Chávez", kap. 5 i Russel Crandall (m.fl.): *The Andes in Focus. Security, Democracy & Economic Reform*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Sánchez, Alex (2008). "Russian President Dmitry Medvedev to Embark on a Highly Revealing Latin American Journey Sure to Give Washington Heartburn", *Council of Hemispheric Affairs*, URL: <http://www.coha.org/2008/11/russian-president-dmitry-medvedev-to-embark-on-a-highly-revealing-latin-american-journey-sure-to-give-washington-heartburn/>. Lastet ned 26.01.2009.
- Scott, John (1990). *A Matter of Record: Documentary Sources in Social Research*. Cambridge: Polity Press.
- Senate 2009. URL: http://www.senate.gov/pagelayout/history/one_item_and_teasers/partydiv.htm. Lastet ned 21.04.2009.
- Shifter, Michael (2006). "In Search of Hugo Chávez", *Foreign Affairs* 85: 45-59.

- S.Hrg.107-2 (2001). "Current and Projected National Security Threats to the United States", *Hearing before the Select Committee on Intelligence of the United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107shrg2%2Fpdf%2FCHRG-107shrg2.pdf>. Lastet ned 05.03.2009.
- S.Hrg.107-14 (2001). "Nomination of Colin L. Powell to be Secretary of State", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107shrg14%2Fpdf%2FCHRG-107shrg14.pdf>. Lastet ned 05.03.2009.
- S.Hrg.107-41 (2001). "Overview of Foreign Policy Issues and Budget", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107shrg41%2Fpdf%2FCHRG-107shrg41.pdf>. Lastet ned 06.03.2009.
- S.Hrg.107-90 del1 (2001). "U.S. Energy Trends", *Hearing before the Committee on Energy and Natural Resources, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107shrg90-pt1%2Fpdf%2FCHRG-107shrg90-pt1.pdf>. Lastet ned 19.03.2009.
- S.Hrg.107-144 del1 (2001). "National Energy Issues", *Hearing before the Committee on Energy and Natural Resources, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107shrg144-pt1%2Fpdf%2FCHRG-107shrg144-pt1.pdf>. Lastet ned 19.03.2009.
- S.Hrg.107-299 (2002). "Foreign Policy Overview and the President's Fiscal Year 2003 Foreign Affairs Budget Request", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107shrg299%2Fpdf%2FCHRG-107shrg299.pdf>. Lastet ned 06.03.2009.
- S.Hrg.107-300 (2002). "How do we Promote Democratization, Poverty Alleviation, and Human Rights to Build a More Secure Future?", *Hearing before the*

-
- Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-107shrg300/pdf/CHRG-107shrg300.pdf>. Lastet ned 31.03.2009.
- S.Hrg.107-579 (2002). "U.S.-Colombia Policy: What's Next?", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-107shrg579/pdf/CHRG-107shrg579.pdf>. Lastet ned 12.05.2009.
- S.Hrg.107-597 (2002). "Current and Projected National Security Threats to the United States", *Hearing before the Select Committee on Intelligence of the United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-107shrg597%2Fpdf%2FCHRG-107shrg597.pdf>. Lastet ned 20.03.2009.
- S.Hrg.107-692 (2002). "America's Global Dialog: Sharing American Values and the Way Ahead for Public Diplomacy", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-107shrg692/pdf/CHRG-107shrg692.pdf>. Lastet ned 31.03.2009.
- S.Hrg.107-1017 (2002). "Instability in Latin America: United States Policy and the Role of the International Community", *Hearing before the Committee on Banking, Housing, and Urban Affairs, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-107shrg10790623/pdf/CHRG-107shrg10790623.pdf>. Lastet ned 10.04.2009.
- S.Hrg.108- (2003). "Current and Projected National Security Threats to the United States", *Hearing before the Select Committee on Intelligence*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108shrg161/pdf/CHRG-108shrg161.pdf>. Lastet ned 14.04.2009.
- S.Hrg.108-19 (2003). "Foreign Affairs Budget", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg19%2Fpdf%2FCHRG-108shrg19.pdf>. Lastet ned 10.03.2009.
- S.Hrg.108-98 (2003). "Overview of Global Energy Security Issues", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg98%2Fpdf%2FCHRG-108shrg98.pdf>.

[2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg98%2Fpdf%2FCHRG-108shrg98.pdf](http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108shrg98/pdf/CHRG-108shrg98.pdf). Lastet ned 23.03.2009.

S.Hrg.108-116 (2003). "U.S. Energy Security: Russia and the Caspian", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg116%2Fpdf%2FCHRG-108shrg116.pdf>. Lastet ned 23.03.2009.

S.Hrg.108-161 (2003). "Current and Projected National Security Threats to the United States", *Hearing before the Select Committee on Intelligence of the United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg161%2Fpdf%2FCHRG-108shrg161.pdf>. Lastet ned 10.03.2009.

S.Hrg.108-173 (2003). "Narco-Terrorism: International Drug Trafficking and Terrorism – a dangerous mix", *Hearing before the Committee on the Judiciary, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg173%2Fpdf%2FCHRG-108shrg173.pdf>. Lastet ned 10.03.2009.

S.Hrg.108-236 (2003). "U.S. Policy regarding Narcotics Control in Colombia", *Hearing before the Caucus on International Narcotics Control, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg236%2Fpdf%2FCHRG-108shrg236.pdf>. Lastet ned 10.03.2009.

S.Hrg.108-351 (2003). "U.S. Energy Security: West Africa and Latin America", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg351%2Fpdf%2FCHRG-108shrg351.pdf>. Lastet ned 23.03.2009.

S.Hrg.108-685 (2004). "The State of Democracy in Venezuela", *Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-108shrg685/pdf/CHRG-108shrg685.pdf>. Lastet ned 01.04.2009.

S.Hrg.108-792 (2004). "Foreign Operations, Export Financing, and Related Programs Appropriations for Fiscal Year 2005", *Hearing before the Committee on*

Appropriations, United States Senate. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-108shrg792%2Fpdf%2FCHRG-108shrg792.pdf>. Lastet ned 10.03.2009.

S.Hrg.109-3 (2005). “EIA 2005 Annual Energy Outlook”, *Hearing before the Committee on Energy and Natural Resources, United States Senate*.

Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg3%2Fpdf%2FCHRG-109shrg3.pdf>. Lastet ned 26.03.2009.

S.Hrg.109-61 (2005). “Current and Projected National Security Threats to the United States”, *Hearing before the Select Committee on Intelligence, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg61%2Fpdf%2FCHRG-109shrg61.pdf>. Lastet ned 11.03.2009.

S.Hrg.109-98 (2005). “The President’s Budget for Foreign Affairs and Business Meeting to Vote Out the Nomination of Robert B. Zoellick to be Deputy Secretary of State”, *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg98%2Fpdf%2FCHRG-109shrg98.pdf>. Lastet ned 11.03.2009.

S.Hrg.109-151 (2005). “The nomination of Dr. Condoleezza Rice to be Secretary of State”, *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg151%2Fpdf%2FCHRG-109shrg151.pdf>. Lastet ned 10.03.2009.

S.Hrg.109-307 (2005). “Energy Prices and Profits”, *Joint hearing before the Committee on Commerce, Science, and Transportation and the Committee on Energy and Natural Resources, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:

<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg307%2Fpdf%2FCHRG-109shrg307.pdf>. Lastet ned 26.03.2009.

S.Hrg.109-326 (2005). “Energy Trends in China and India: Implications for the United States”, *Hearing before the Committee on Foreign Relations*.

Washington: U.S. Government Printing Office. URL:
<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-109shrg326/pdf/CHRG-109shrg326.pdf>.
Lastet ned 15.04.2009.

S.Hrg.109-362 (2006). "Energy Outlook 2006", *Hearing before the Committee on Energy and Natural Resources*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:
<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg362%2Fpdf%2FCHRG-109shrg362.pdf>. Lastet ned 26.03.2009.

S.Hrg.109-442 (2005). "Challenge or Opportunity? China's Role in Latin America", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:
<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-109shrg442/pdf/CHRG-109shrg442.pdf>.
Lastet ned 16.04.2009.

S.Hrg.109-724 (2006). "Current and Projected National Security Threats to the United States", *Hearing before the Select Committee on Intelligence*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:
<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg724%2Fpdf%2FCHRG-109shrg724.pdf>. Lastet ned 11.03.2009.

S.Hrg.109-769 (2006). "The President's Budget for Foreign Affairs", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:
<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg769%2Fpdf%2FCHRG-109shrg769.pdf>. Lastet ned 13.03.2009.

S.Hrg.109-844 (2006). "The Role of Non-Governmental Organizations in the Development of Democracy", *Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:
<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-109shrg844/pdf/CHRG-109shrg844.pdf>.
Lastet ned 02.04.2009.

S.Hrg.109-857 (2006). "Energy Security in Latin America", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL:
<http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg857%2Fpdf%2FCHRG-109shrg857.pdf>. Lastet ned 26.03.2009.

-
- S.Hrg.109-859 (2006). "Counterterrorism: the Changing Face of Terror", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-109shrg859%2Fpdf%2FCHRG-109shrg859.pdf>. Lastet ned 16.03.2009.
- S.Hrg.110-6 (2007). "Geopolitics of Oil", *Hearing before the Committee on Energy and Natural Resources, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-110shrg6/pdf/CHRG-110shrg6.pdf>. Lastet ned 30.04.2009.
- S.Hrg.110-226 (2007). "Iran: An Update", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://www.gpo.gov/fdsys/pkg/CHRG-110shrg226/pdf/CHRG-110shrg226.pdf>. Lastet ned 12.05.2009.
- S.Hrg.110-311 (2007). "The Antidrug Package for Mexico and Central America: an Evaluation", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-110shrg311%2Fpdf%2FCHRG-110shrg311.pdf>. Lastet ned 16.03.2009.
- S.Hrg.110-389 (2007). "The President's Foreign Affairs Budget", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-110shrg389%2Fpdf%2FCHRG-110shrg389.pdf>. Lastet ned 16.03.2009.
- S.Hrg.110-741 (2008). "The President's Foreign Affairs Budget", *Hearing before the Committee on Foreign Relations, United States Senate*. Washington: U.S. Government Printing Office. URL: <http://fdsys.gpo.gov/fdsys/delivery/getcontent.action?filePath=http%3A%2F%2Fwww.gpo.gov%2Ffdsys%2Fpkg%2FCHRG-110shrg741%2Fpdf%2FCHRG-110shrg741.pdf>. Lastet ned 16.03.2009.
- Smith, Steve og John Baylis (2001). "Introduction", i John Baylis og Steve Smith (red.): *The Globalization of World Politics. An introduction to international relations*. New York: Oxford University Press.
- Store Norske Leksikon 2009. "Petróleos de Venezuela S.A.", URL: http://snl.no/Petr%C3%B3leos_de_Venezuela_S.A. Lastet ned 29.03.2009.

- Strøm, Kaare (2008). "Kongressen", kap.2 i Bjørn Erik Rasch (red.): *Amerikansk Politikk. Politisk system og politisk tenkning*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Sweig, Julia E. og Michael M. McCarthy (2005). "Colombia: Staving Off Partial Collapse", kap. 2 i Russel Crandall (m.fl.): *The Andes in Focus. Security, Democracy & Economic Reform*. London: Lynne Rienner Publishers, Inc.
- Syse, Henrik (2008). "Konservatismen", kap. 9 i Bjørn Erik Rasch (red.): *Amerikansk politikk: politisk system og tenkning*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- UNASUR 2008. URL: <http://www.comunidadandina.org/INGLES/sudamerican.htm>. Lastet ned 23.01.2009.
- USTR 2009. URL: http://www.ustr.gov/Who_We_Are/Bios/Everett_Eissenstat.html. Lastet ned 15.04.2009.
- Walsh, John M. (2007). "Reality Check: the latest U.S. coca cultivation estimates makes one thing clear: There is *plenty* of coca", URL: <http://wola.org/media/Reality%20Check%20June%202007.pdf>. Lastet ned 14.01.2009.
- Weiby, Hans Erik (2009). "Kan stille til valg så mange ganger han vil", *NRK Nyheter Utenriks*. URL: <http://www.nrk.no/nyheter/utenriks/1.6482724>. Lastet ned 02.05.2009.
- Wendt, Alexander (1992). "Anarchy is what States Make of it: the Social Construction of Power Politics", *International Organization* 46: 391-425.
- Yergin, Daniel (2005). "Energy Security and Markets", kap. 2 i J.H. Kalicki og D.L. Goldwyn (red.): *Energy and Security. Toward a New Foreign Policy Strategy*. Washington D.C.: Woodrow Wilson Center Press.
- Yin, Robert K. (2003). *Case Study Research. Design and Methods*. California: Sage Publications, Inc.